

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő:
KÉSZI JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:
A SZERKESZTŐSÉG.

Égész évre 28 k. (14), 1/2 évre 14 k. (7), 1/4 évre
7 k. (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Ebrúdon.

Budapest, szeptember 29.

(v.) Kiverték a grancsárt. Ebrúdon verték ki. Az ellenzék kezdte, a kormánypárt folytatta, az egész Ház befejezte. Leszavazták. Irtoztató többség emelkedett fel ellene. Jóformán egészen magára maradt miniszterterásvai és egynehány tárca-áspíránssal, no meg Rakovszky Istvánnal, aki tökéletesen beleje szeretett — Chlopy óta. Ettől a pár dicstelen kivételtől eltekintve, az egész képviselőház szinte tüntetően adta le ellene szavazatát. Így honorálta a magyar parlament az nyomoruságos pizmogást, amit ez az ember a Koerber-féle támadás ügyében véghez vitt. Ha egyetlen önértelme szó hagyja el ajkát, ha meg tud írni egyetlen akkordot, amelyben a durván megsértett magyar államiság önértelme tiltakozása nyilatkozik meg, akkor szégyenletes pályafutás vár ugyan még rája, de mint miniszterelnök hagyja el a népképviselőt üléstermét. Hiszen a kormánypárt meg akarta menteni. Még tegnap is csak bizalmáról biztosította, rája bízta, mikor és hogyan kívánja a Koerber gyalázatos támadását visszautasítani. Az a vak bizalom lett mégis a megölő betűje. Azt hitte, most már bele tudja vinni pártját mindenbe: még a Koerber helybenhagyásába is.

Felállt hát és kertelt, nyiszorgott, ötölké, hatolt, szaporította a szót és kerülte a tisztán érthető, a félremagyarázhatatlan, a magyaros beszédet. Elhápogta, hogy a magyar alkotmány védelmében senki nem ismerhet pártkülönbséget, hogy a kiegyezési törvény magyarázata a magyar királyra és a magyar országgyűlésre tartozik, de arról, hogy Ausztria végrehajtó hatalmának semmi jogosultsága nincs a magyar törvényhozás belső ügyeibe való bármilyen ingerenciára, egy árva kukkot sem szólott. Tehát gyáva volt. Kitért az osztrák kihívás elől. Bujkált ott, ahol a saját testével kellett volna felfognia a magyar alkotmány ellen intézett kardsapásokat. Sőt látván, hogy e magatartásáért nem tépik szét, úgy tett, mint akinek evés közben még nő az étvágya. Beadta a parlamentnek azt is, hogy amit Koerber cselekedett, ugyanazt hasonló helyzetben megcselekedné ő is. Idáig ragadta őt elbizakodottsága. Ugy vélte, a kormánypárt eddigi viselkedése után nem kell már semmitől visszadöbennie. És ez a léha prepotencia volt az, ami megásta a sírját. Mert ekkora teherpróbára még a kormánypárt béketűrése sem volt berendezve. Cinikus szavait elképedve hallgatták saját hívei. Ágaszkodni kezdett bennük az idáig elaltatott hazafiúi lelkiismeret, s egy pillanat műve volt, hogy kidobták magukból a pártfegyelemnek szivszibbasztó, lélekbenítő nyügét. Valami láz ütötte meg hirtelen a kormánypárti tábort: a gyors elhatározásnak és a sietős végrehajtásnak láza. A szemek villogásán meglátszott, hogy még a legengedelmesebbe is ama tábor-

nak most már végezni kíván ezzel a jövővénnyel, végezni mindjárt, végezni mindörökre. És kérték a szavazást, jobbról talán még hangosabban, mint balról. Nem érték be azzal, hogy az elnök szemérték szerint mondta ki ama többséget, mely a grancsár politikai halálát jelentette. Hideg, szinte kegyetlen mosolylyal maga a kormánypárt követelte a szavazás szabályszerű megejtését. Hadd lássa az, aki a magyar alkotmány ellen intézett merényletek leggaládabbjának szerzőjét egyetlen elítélő szóval sem sujtotta, hogy a magyar népképviselőt termében csufságosan magára maradjon. És magára maradjon. Ijedten meresztette ki szemét, ábrázata elvörösödött, keze idegesen remegve babrált az előtte fekvő holmi közt, mikor talpra állt ellene az egész képviselőház. Olyan volt ez, mint amikor egy hatalmas tölgyerdő megmozdul, hogy üldözőbe vegye a vadorzót. Ki próbál ilyenkor menekülni? Ez a vadorzó se próbálkozott hát a meneküléssel. Belátta, hogy vége van s megadta magát az erdőnek. S az zugva, harogva fogadta áldozata bukását.

Tehát megbukott. Megbukott másodsor is. A vesztegetési botrány kloakájából még kitápáskodott valahogy; s mert nem fulladt beleje, azt hitte, most már mindörökre ura marad a helyzetnek. Szabadon idomítva felvezette a korona elé a többség primipilusait, hadd lássa ő felsége, hogy ezek nem vállalkoznak semmire. Így maradt utolsó szál legényül a porondon ő, aki kapható volt mindenre. Mindenre — a nemzet ellen. És semmi olyasra, ami a nemzet érdekeit kielégitheti vala. Kapva-kaptak hát rajta. Az utolsó. Az egyetlen. A horvát szalmaszálon. Az a kis vesztegetési mocsok, ami hozzája tapadt, apró szépséghiba volt csupán. Az emberek nem finnyások az utolsó eszközzel szemben, amelytől egy rebellis néptörzs megalázását és megfenyítését remélhetik. Visszaverték hát hozzá, a bukothoz. Feltámasztották halottaiból. Mert szükségük volt rája. Szerezniök kellett valakit, aki vállalja Chlopyt, aki a hadiparancsot civil fordításban másodsor is hozzákeni a rebellis néptörzs gyűlölt ábrázatahoz és aki a Koerber pimasz inzultusait alázatos pukkedlival viszonzozza. Erre szemelték ki őt. És ő vállalta e szörnyűséges szerepet. Vállalta, mert végképp elernyednekk hitte e nemzetet. Vállalta, mert azt hitte, vasöklének hatalmával bele tudja terelni a többséget még a becstelenségre jogfeladás mocsarába is. És mert sok, ő temérdek sok fért bele a kormánypárt türelmének kelyhébe, úgy vélte, belefér majd minden: még Koerber inzultusa is, amelynek sima zsebrebrevágása egyenesen a magyar államnak az összbizodalomba való tényleges beolvasztását jelentette volna. Am számítása, mely idáig bevált, ennél a pontnál felfordult. Az a kehely végre is kicsordult. És a grancsárnak az lett a tragikuma, hogy egy cseppbe kellett belefulladnia: abba

az egy cseppbe, mely a feneketlennek vélt kehelyből ma kicsurgott.

Ebrúdon verték ki hát. Így még nem bukkott kormány Magyarországon, mint az övé. Mikor másodsor a nyakunkra küldték, program helyett Chlopyt hozta magával és ama hirhede kéziratot. Ehhez keresett minisztereket. Keresett, de nem talált. Olyan nyolc ember nem akad Magyarországon, aki ilyen alapon akarna, merne kormányzást vállalni. Nosza, nekilátóthat a programfaragásnak. Az ördög tudja, mit kotyvasztott boszorkányüstjében; de napok óta egyre hallható volt amonnan valami gyanus fortogás. Denique volt miniszterelnöki megbízatása, de nem volt se programja, se kabinete. Nem sietett sem az egyikkel, sem a másikkal. A bosszu politikáját akarta ő nyelbeütni; s eszébe jutott, hogy a bosszu olyan, mint a pezsgő: behűtve a legízletesebb. Miért is sietett volna? Felfelé leküzdhetetlenül erősnek tudta magát. Lefelé pedig — a kormánypárt engedelmességét, s ha moccanni merészkedne, nem csördíthet-e bármikor a nyaka közé a felosztással? Csak egyre nem gondolt: a képviselőházban való leszavaztatás eshetőségére. Ezt az egy lehetőséget kihagyta számvetéséből. Hiszen mióta népképviselői alkotmánya van az országnak, kabinet még soha nem bukkott meg a parlamentben. A leg-többjűt felülről ejtették el; olyikukat a többség palota-forradalma fosztotta meg a hatalomtól; olyikukat pedig a kabinet homályában fojtották agyon. De nyílt csatán, ahogy civilizált országokban a kormányok bukni szoktak, minékünk kormányt még nem ütöttek ki a hatalom nyergéből. Parlament szavazattal a létre sem jött második Khuenkabinetet végezték ki először Magyarországon. Furcsa idöket élünk. Csodák történnek és jelek. Hallatlan és váratlan fordulatok egymás kezébe adják a kilincset. Eddig a magyar parlament adott unjoncot és adott, megszavazta a költségvetéseket, elfogadta az eléje terjesztett javaslatokat. Néha lármázott, néha berzenkedett, de komoly galibát sohasem csinált. És kivált kormányt nem bukkatott soha. Ez a hatalma csak a papiroson volt meg, mint elméleti tulajdonság, melynek gyakorlati érvényesítését a felsőbb hatalmak mindig meg-hiusították, nehogy a kormánybukató hatalom gyakorlása még elkapottabbá tegye az amugy is rebellis néptörzset. Inkább, ha látták, hogy valamely kormány elnyűdött s alkalmatlanná vált a felfelé való szolgálattételre, valamely ürügyön eltették láb alól, még mielőtt a parlamentben megbukhatott volna.

Mától fogva inhol vége szakadt ennek a tradíciónak is. Akadt kormány, amelyet a parlamentben leszavaztak. Akadt magyar parlament, mely megbuktatott egy kormányt nyílt csatán. Hallatlan vakmerőségre vetemedik immár ez a néptörzs. Nem éri be többé azzal a dicső szereppel, hogy törvénybe iktassa a korona akaratát. Hanem neki magának is van

immár akarata, amely ellenkezik a koronával s amelynek fogantatja érdekében egy váratlan vokssal kidobja bársonyszékeiből a korona alkotmányos tanácsosait. Bécsben ijedten fogják összedugni fejüket az udvar főemberei. S ki fogják mondani, hogy immár megbízhatatlan lett az egész magyar náción. Még a legjámorabb mamebukokat is megszállta a forradalom démona! Maga a kormánypárt is a rebellis ellenszegülés terére lépett!... Másutt a fejedelmek örülnek, ha kormányaik megbuknak a parlamentben; mert minden ilyen kormánybukás megnyitja az alkotmányos gépezet biztosító szelentyűjét, amelyen át süvöltve bér, de kártevés nélkül távozhatnak el a közvéleményben felgyülemlett politikai elégtelenség feszítő gőzei, amelyek máskülönbön az egész masinát szétrobantották volna. Minálunk fejcsóválva, rémülten fogják a grancsár mai katasztrófájának híret odafent fogadni; s ki tudja, nem tesznek-e kísérletet arra, hogy valamelyes módon kioxorcizálják a magyar képviselőházból azt a démont, amely legujjában beléje szállt. Mert hogy a miniszterek kinevezése az ő joguk, ennyit ők elfogadtak a népképviseleti kormányformából. Am hogy a parlamentnek a valóságban meg is legyen a kormánybuktató hatalma, idáig ők a népképviseleti kormányformát be nem fogadják, legalább jólélekkel nem. Nincs tehát kizárva, hogy lakolnia kell majd e néptörzseknek mai cselekedetért. A bukott miniszterek egyike már jelzett is ilyes aggodalmakat. Jó lesz résen lenni.

Az egész dolog pedig nemcsak váratlanul jött, hanem előkészületlenül is. Magától csinálódott, az utolsó percben, nyílt színen, a közreműködők maguk is alig tudnák megmondani, hogyan. Ugy keletkezett és folyt le az egész, mint egy nyári fürgeteg. Hirtelen beborult az ég, vihar szárnyakon szálltak mindenfelől együvé a villámterhes fellegek, egyszerre csak megindult a menydörgés, s istergett a tüzes menykő és szilajul nyargalt a megdühödött szélvész. Amit a zápor el nem mosott, azt felgyújtotta a villám, amit a menykő el nem égetett, azt tövestül kicsavarta és felborította a forgó-

szél. S mire az orkán elvonult, a megtisztult légkörben felüdültek a lelkek s mosolyogva nézték az ott maradt romhalmazt. Ilyent ki tud előre tervezni s előre szervezni? *Az elemek munkája volt ez.* Chlopyban a hadur parancsolt. A magyar törvényhozás termében ma a Hadur hatalma érvényesült, ama másik Haduré, akit e nemzetért a pragmatika szankció előtt ismert s aki e néptörzset ezer esztendővel ezelőtt turulmadarával ide kalauzolta ebbe a hazába.

A magyar néplélek mélységeiben nagy erők feszengenek. A multak emlékei termékenyítették meg a nemzet lelkét, hogy áraszsza ki magából e nagy és szent küzdelem közepette emez új erőket. Első meglepő próbátételük ez a mai kormánybuktatás volt. Nemzeti önértetünk, hazafias lelkesedésünk, férfias politikai eltökéltségünk hatalmas megnyilatkozása ez. Az így jelentkező új erőkkal immár számot kell vetni mindenütt. Szép szerével befoghatók hasznos dologtevésre, amely gyarapítani fogja a trón szilárdságát s a korona dicsőségét. E szerencsés eséllyel kínálja meg a végzet ama tényezőket, amelyek e nemzet sorsát intézik. Vajjon megértik-e a világtörténelem géniuszának jelképes beszédét? Mi megértjük. És boldog megnyugvással mondjuk:

— Él még a magyarok Istene.

A t. Ház Khuen ellen.

Budapest, szeptember 29.

Ez a mai ülés olyan higgadtan s unalmasan kezdődött, hogy gyönyörűség telhetett benne Kossuth Ferencnek. De ez a mai ülés olyan zivatrosan s izgalmasan végződött, hogy gyönyörűség telhetett benne Barabás Bélának.

Ők ketten most kvittek egymással : : :

* * *

Barabás Bélát csakugyan sikerült megkönyözöközni s az ülés elején olyan zéredelmes visszazivást olvasott fel (mert ilyet önértés embernek bevágnia nehéz lett volna), hogy a szabadelpvüpart zsebkendő-frakcióját legmagasabb megelégedésének majdnem kendőbogatással is kifejezést adott. Ez nem volt egészen esztétikus jelenet, de Kubinyi

Géza s később Rakovszky István a visszazivás következtében a maguk közbeszólását is visszavonták. Gróf Andrássy Tiadar és Porczel Dezős ugyanezt tették, de párbajsegédek útján, lovagias ügyük elintézésékképpen.

A teljesség kedvéért föl kell jegyezni, hogy előzőleg gróf Apponyi Albert mind a négy közbeszólót rendreutasította.

Ha mindez kissé kellemetlen ízű volt, maga a vita már egyszerűen unalmasan festett. Bakonyi Samu a kiszolgált katonák visszatartását igen okosan, de Kossuth-féle higgadsággal hozta szóba, s Kraszenay Ferenc, mikor Koerber tulkapásait utasította vissza, nem akart a jó modor tekintetében alábbadni. Tiszta szerencse, hogy harmadik szónoknak sikerült behozni Eötvös Károlyt, aki minden egyébtől eltérően, nagyon komoly szolgálatot tett a nemzeti küzdelem ügyének, mert a higgadtak pressziója alatt keletkezett visszazivás után maga vállalta Barabás közbeszólásának igazolását. Azzal a presztízszel, mely egészen kivételes, s azzal a bátorsággal, mely a vajdát olyan tiszteletreméltóvá teszi: Eötvös Károly kimondotta, hogy ami Barabás ajkán kicsuszott, azt az egész nemzet érzi. És a többségtől egyszerűen azt kérdezte:

— Nem tisztejük-e meg a magyar királyt, ha a Chlopyból elhangzott királyi szónak nem hiszünk? Aztán még két beszéd volt.

Gróf Andrássy Gyula röviden lerázta magáról azt a feladatot, melylyel a szabadelpvüpart tegnapi konferenciája megbízta. Beadta azt a határozati javaslatot, mely a konferencián már szerencsésen révbe jutott. Ez minden baj nélkül esett meg.

Majd Hock János szólalt fel s ajtette bámulatba hol a jobb-, hol a balmezőt. A kőbányai Celesztin és Floridor egészen úgy tett, mint a Nebátsvirág orgonistája. Egyházi és világi zenét szerzett egyszerre. Bevezetésül csupa tüzzel ostorozta a királyok bűnét, elmúlt kormányok mulasztását, felkínálkozta erős kezek alattomos munkáját — aztán egyszerre az ellenkező végletbe csapott s elítélte az obstrukciót, ajánlotta a magyar vezényleti nyelvnek a haroból való kikapcsolását.

Az ellenékek azt mondták:

— Soha!

— A politikában éppen két szónak nincs helye, — szolt pátoszzal Hock. — A politikában nincs most és nincs soha.

— Sőt még most vagy soha is van, amint azt egy elég jóhírű irótlarsad már előttem megírta — szolt Rakosi Viktor.

Ügylátszik, Hock János szolgálatot akart

TÁRCA

Monte Cavallo. *)

Az óriás teren, a gránit-kút felett,
Hol felszökell s lehull a víz örök sugára,
Ahol az obelisz az ég felé mered:
Ott fékezi lovát a Dioszkúrok párja.

Ők illenek ide, erők jelképei,
E helyre, ahová az néz le ablakából,
Kinek Italia egygyé lett népei
A büszke Quirinált hódíták meg lakául.

Őtt él a fejedelem, a honban s a honért,
Melyet mint Messiás, úgy támasztott fel atyja,
S melyért a harc teren maga is onta vért,
Csak hogy szabad legyen mindegyik talpalatja.

Ez a föld szülte őt; ennek nyelvén dalolt
Lágy altató danát ónéki is a dajka;
S azon szolt anyja is, mikor reá hajolt
Es leste, hogy miként kezd már gyügyögni ajka.

S amikor ifjú lón, e nép költőivel
Tanult rajongani és lelkesedni lázban,
E nép története könyvébe merül el,
Hol annyi glória s mellette annyi gyász van.

S a hősök s martirok emlékein mereng,
Akiknek szent nevét e könyv szivébe róttá,

*) Így hívják Rómának azt a halmát, melyen a királyi palota áll.

S a szeme fölragyog, ha a fülébe cseng
A nagy harc himnusza, a Garibaldi-nóta : : :

És lelkem fölriad és utam folytatom
A tágas teren át, amelyen néma csend ül,
És elgondolkozom jelenen s multakon,
S az isten tudja, mért, de a szemembe könny gyül.

Radó Antal.

Junó.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: Krúdy Gyula.

Junó egy alávaló vén kutya volt. Származására nézve vizsla volt, a lompos, hosszuszőrűek fajtájából, de életében talán sohasem vadászott. Vajjon minek is vadászott volna, mikor nem volt rászorulva? Mondjátok, hogy a vadászati uri foglalkozás és bizonyos, aki vadászni megy, annak a tarlón elejtett, vagy a vadkereskedőnél titkon megvásárolt fogoly nélkül is megvan a mindennapi tyukja a levesébe, — de mégis csak jobb lustálkodni, nyáron az árnyékban piheneni, télen a kályha mellett nyújtózni és minden évszakban a konyha körül ólálkodni. Junó legalább így gondolkodott. Ez a filozófia megcsontosodott benne s bizony póruljárt volna az a vadász, aki Junó szimatjában bizakodva járná a tarlót. Junó tán elvezetné a határsárdához, vagy az árnyékos kszal alá, de a kis ijedős foglyok miatta békén csipogethetnek a tarlók szegényes slamisznáján. Ambár lehet, hogy Junó kitenne magáért... Hátha rejtőztek benne tehetségek, amelyek sohasem kerültek napvilágra. Egy apáczárdára derős konyhakertjében töltötte Junó napjait. Az öreg kertész házikója körül lehetett őt látni többnyire, de olykor

a kandiság bevitte a hűvös folyosókra és mig odabévíről a növénydéleányok áhítatos éneke hangzott, Junó kíváncsian kapargálta végig a bezárt ajtókat.

Hogy került Junó a zárdába? Utóvégre kerülhetett volna kaszárnyába is, hol viszonyára méltóbb teret talált volna romlott erkölcsének. De Junó a zárdába került. Evekkel előbb tolvajok dézsmálták a zárdá gyümölcsös kertjét. Híres aranyranettek teremték a szürkenének klastromában. A tolvajoknak éppen az aranyranettre vásott a foguk. Az öreg kertész bácsi csak azon csudálkozott, hogy tudtak a tolvajok keresztüljutni a magas falakon. Am a fejedelemasszony, akinek tudomására jutott a dolog, nem csudálkozott rajta.

— A rossz embereknek semmi sem lehetetlen! — mondta jelentégteljesen. Olyan jelentégteljesen, hogy szinte maga is beleborzadt. Hisz ha a tolvajok átmásznak a falakon, egyszer eszükbe juthat kíváncsának lenni az eleven aranyranettkre, akik ott alusznak az első emelet felfüggönyös ablakai mögött...

Tenni kellett valamit. Az öreg kertész azt tanácsolta, hogy vegyen neki a zárdá puskát, s majd akkor megmutatja a tolvajoknak... De a fejedelemasszony tudta, hogy az öreg kertész puskával éppen úgy elbujna besötétedéskor kerti-házikójában, mint puska nélkül.

— Kuttyát kell szerezni, Kranzl! Itt csak kutya segít. Természetesen valami illedelmes, nőtény ebet. Nehogy a közbiztonságot veszélyeztesse a zárdában...

Igy szolt a fejedelemasszony és Kranzl elindult kuttyát venni. A sors úgy akarta, hogy a piacon ugyanakkor árverezték el egy szegény vándorkömédiasnak a cókmoját, aki tán utadót vagy követédmánót nem tudott fizetni. A cókmo között volt egy lompos vizsla, amely barátságosan pislogott egy láda tetejéről a nézelődő Kranzl

tenni Apponyiéknak, mikor az ő még vajdó katonai programjukat a t. Házban már ma szóba hozta. Azt képzelte, hogy egy paprikás beszéd befejezéséknél hangulatot csinálhat még a magyar vezényleti nyelv kikapcsolásának is. Rosszul számított. A volt nemzeti párt nem lelkesedett, a szélsőbal hangosan tiltakozott és így megbukott Floridó is, Celesztin is.

De bukása elmerült a szennzációban, mely csak most jött...

Hock János érintette beszédében a Koerber-ügyet is.

Gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök, aki tegnap a szabadelvűpárt konferenciáján kiegészített ötven percre s olyan határozatot fogadtatott el, hogy nyilatkoznia fog ugyan a Koerber-ügyben, de akkor és úgy, amint jónak látja: azt a fásult hangulatot s azt a hazafelé készülődést, mely a t. Házban mutatkozott, alkalmassá ítélte, hogy a nyilatkozás kellemetlenségén túlessék. Mindenki meg volt lepve, de Khuen fölemelkedett, hogy a Koerber-ügyben nyilatkozzék.

A magyar miniszterelnök nyilatkozik az osztrák miniszterelnök ellen? Akkor hát esőnd. — Csitt, Lengyel Zoltán!

Mindenki hallgatott. A miniszterelnök, s jnos, nem. Ő beszélt. S mondott olyanokat, hogy az emberek egyszerűen hűledtek. Magyarán kezdte az 1867: XII. törvényeiket, a felségjogokat, azoknak hármas kategóriáját s ebben a keretben Koerber jogát, hogy szavát Ausztria érdekében fölemelhesse.

Az ellenzék fészkelődött.

— Tessék csak ezt világosabban megmagyarázni! — invitálta Bartha Miklós.

— Ne magyarázson, hanem utasítsa vissza! — pattant ki Ivánka Oszkáról a türelmetlenség.

— Várjátok be a végét! — csitított a maga zajító hangján Kubinyi Géza.

S ugyancsak ő harsogta át:

— Ha nem mond többet, minket sem elégít ki!

Hogy Ivánka és Kubinyi két ellentétes árnyalat exponense így mert nyilatkozni, az egy pillanatra megnyugtatta az ellenzékét. Megint esőnd volt. S ebben a csődben megtörtént az a hihetetlen dolog, hogy Khuen nemesak védte Koerberét, de kijelentette, hogy analog esetben ő is ugyanazt tenné, amit most Koerber tett. Ez a hihetetlen nyilatkozás csodálatos mozgolódást okozott az egész félkörben. Ivánka Oszkár és Szentiványi Árpád az egyik, Kubinyi Géza és báró Feilitzsch Arthur a másik oldalon ősszeacsapták a kezeiket

és összenéztek a szűkebb elvtársakkal. Az ellenzékéről Polónyi Géza sasszemekkel figyelte a jelenéseket és esítította a maga embereit, mert hála az égnek, azokat odaát már nem lehet csitítani. Jobbról is, balról is szemmel telegrafáltak egymásnak az emberek, csóválták a fejüket és egész huszárparádákat gesztikuláltak ki a levegőben. De még akkor nem lehetett tudni, mi kerelkedik mindebből.

Egyszer csak azonban meglátta az ellenzék, hogy az elnöki dobogón is történik valami.

Gróf Apponyi Albert lecsapja a ceruzáját, int Daniel Gábornak, hogy vegye át tőle az elnöki széket, aztán gyorsan leszáll a völgybe, megbukik a lépcső és kis dobogó közt kímálkozó sarokban, odainti magához Ivánka Oszkár, idegesen tárgyál vele, majd Tóth Jánoshoz hajlik, szén vele Kossuth Ferencnek s akkor szép libasorban kísélték a folyosóra: Apponyi, Kossuth, Ivánka és Tóth.

Világos volt, hogy Apponyi csinál valamit.

Hogy az esetleges akcióhoz időt biztosítson, a miniszterelnök után szót kért Pichler Győző s temperamentumos rögtönzésel még magának is érdeklődést tudott szerezni, pedig akkor már nagyon cifra jelenségek vonták magukra az igazi érdeklődést.

A szélsőbalí üvegajtón kibuzódott Apponyi, Kossuth, Ivánka és Tóth. De a jobb üvegajtón szintén kisietett egy kis tábor: Kubinyi, Feilitzsch és Gajári. A folyosó egyik végén Apponyiék, a másik végén Kubinyiék főztek valamit s hogy mit, az nem sokáig maradt titok. Apponyi megbeszélte Kossuthékkal, hogy a miniszterelnök beszédét föltétlenül napirendre kell tölteni s ezért indítványt kell benyújtani, hogy a képviselőház holnap is tartson ülést, melynek napirendjén Khuen beszédének megvitátása legyen. Kubinyi viszont megállapodott táborakával, hogy a miniszterelnök beszédének megvitátásában nem szabad kevésbé kurucnak lenni, mint amennyire Apponyiék magukat el fogják határozni.

Két oldalról is fonták tehát már a hurkot.

Arra jött Hegedűs Sándor és így szólt Apponyihoz:

— Hiszen így dezavualád a miniszterelnököt!

— Hát dezavualóm! — szólt Apponyi.

Hegedűs hűledeve sietett el a veszedelmes helyről.

Ekkor futár jött a folyosóra Apponyihoz:

— Kegyelmes uram, Lukács László odajenn tárgyál Daniél Gáborral s úgy látszik, instrualja, hogy mit csináljon, ha szavazásra kerül a sor.

Apponyi nyomban bucsuzott:

— Akkor átveszem az elnöklést. Engem

nem fog instrualni senki. De Kossuth tegye meg az indítványt a miniszterelnök beszédének napirendre tűzése iránt.

Szót és beszétt a terembe, átvette az elnöklést Danieltől, aki úgy nézett le Lukács László felé, mint aki azt mondja: keresztülhúzták a számításainkat! De már akkor egyéb is történt. Alig emelkedett fel Kossuth Ferenc, hogy Apponyi intenciója szerint indítványát megtegye, a beavatott Szentiványi Árpád egyet gondolt s azt hitte, kötőnek is szolgálhat vele. Azt gondolta: átsétál a miniszterelnökhöz és megmondja neki, mi készül. Így a miniszterelnök nem lesz meglepetve, talán maga is hozzájárul az indítványhoz, s akkor Khuen hálásan veszi a figyelmeztetést, mert alkalmazkodhatott hozzá, Apponyi meg szintén hálásan fogadhatja, hogy az ő gondolatának az egész parlament hozzájárulását megszerezte. Szentiványi tehát átsétált a miniszterelnökhöz s látni lehetett, hogy élénken tájékoztatja a készülő eseményekről.

Kossuth beszélt, a Ház figyelt, Szentiványi suttogott és Khuen hallgatott.

Egyszerre azonban Khuen utánzozhatatlan hideg előkelőséggel egyszerűen másfelé fordult, keresztbe vetette lábait s úgy tett, mintha Szentiványi már ott se volna. Az éber Polónyi mindent látott s felkiáltott:

— Nimi, a miniszterelnök hátat fordít Szentiványinak!

Szentiványi rákvörös lett. Egy dühös pillantást vetett a miniszterelnökre, katonásan összeütötte a bokáit, átindult balra s utközben tüntelve helyeselt Kossuth Ferencnek. És helyeselt egyszerre Ivánka is, helyeselt Kubinyi is, helyeselt Feilitzsch is. Hogy az egész ellenzék is helyeselt, azt mondani sem kell. Ijesztően sok volt már akkor a helyeslő. Fenn az elnöki dobogó magasságában nem helyeselt ugyan, de szokatlanul égő arccal várakozott Apponyi.

Kossuth befejezte beszédét, előterjesztette indítványát.

Forrt a kas, összeolvadt egy sokadalomba minden párt minden árnyalata.

Apponyi sietve tette fel a kérdést:

— Elfogadja-e a t. Ház Kossuth Ferenc indítványát, igen vagy nem?

— Elfogadjuk! — hangzott mindenfelől s a képviselőház elnöke, áttekintve a táborok állását, most már harsányan enuncia: — Kimondom tehát határozatképpen, hogy a Ház holnap ülést tart s ennek az ülésnek napirendjére a miniszterelnök ur nyilatkoztatának tárgyalását tűzi ki.

Az ellenzék győzelmi riadója töltötte be a

bácsi felé. Az öreg kertésznek egyszerűen megütöztette a barátságos kutya. A nyavalyás komédiás elvezette Junót — mert ő volt a barátságosnak látszó eb — a zárdához, a kapu becsúszott a vizsla mögött s ezzel Junó szakított a vándorélettel, a kis lóval és a majommal, amelyekkel eddig az országotukon csavargott.

Ne higgyék, hogy Junó nyomban beletörött sorsába! Egy pár napig pokoli dühvel ugrott az udvaron és viesgattá a fogát az emelet felé, ahová az aranyranettek kigyülekeztek a szokatlan látványosságra. Az öreg Kranzl békés közlekedésre azzal felelt, hogy vandálkedvvel rohant neki a gondosan ápolott virágágyaknak és úgy hempergett a tulipánok között, mint egy pogány.

— Agyonverlek! — suttogta az öreg és titokban az öklét mutogatta Junó felé. De a fejedelemasszony előtt, aki nyomban el akarta csapni Junót, mentegette a kutyát:

— Éppen ilyen ebre van szükségünk, könyörgöm. Ez majd megtanítja a tolvajokat. Meg aztán én sem leszek egészen egyedül...

Az öreg kertész, aki a tömörked asszony, leány között oly magányosan élt a zárdá kertjében, mintha pusztaszigetre vetette volna a tenger, gőrcsösen ragaszkodott a sehonai ebhez, aki majd megosztja vele a számkivetést. Utóvégre a zárdák öreg kertészei is emberek s nem előszesznek meg örökké a kapualj imbolygó mécesének fényével, amelyet a hosszú éjszakákban a kertiházból láthatnak. Egy előny lélekzése a közelünkben többet ér annál a tudatnál, hogy a jól elzárt emeleten számtalan fiatal angyal álmodik szüzi álmot...

És az öreg Kranzl gyöngédségét ugyancsak igénybe vette Junó, hogy minden csinnytevését, illetlenségét elitkolja a főbevalók előtt.

De hát idővel a legszilajabb ördög is megjuhásodik és Junóból most már csak néhanapján

tört ki az alávaló természet. De akkor aztán nem bírt vele senki. Üvöltve rohant végig a csendes folyosókon és vad táncot járt a menekülő nének körül. A fejedelemasszony, aki idővel maga is megkedvelte a zárdá éret, őszintén fohászott szent Antalhoz, bár muna el minél hamarabb Junóról a nyavalya. Vajjon miért hívta szent Antalt?... Junót ilyenkor még a városba sem bocsátották, ahová pedig reggelenkint büszke méltósággal szokta követni az öreg Kranzl fehér kosárral a szájában. Junó bestialis dühhel szaladt a kerti falak mentén és kétségbeesett csaholással felelt a kívülről hangzó kutyahangokra... A langyos tavaszi esők jöttével így bolondult meg Junó évről-évre.

— Verekedni szeretne, szegény, — mondta apai gyöngédséggel az öreg Kranzl. — Igazán nem ártana neki, ha egy kicsit verekedhettene...

A fejedelemasszony, aki többek között az állattan tanárnője is volt, feddő pillantást vetett a vén kertészre.

— Kranzl, maga is jobban tenné, ha a rózsafával törődne, mint azzal a bestiával.

A vén kertész megsértődve vonult vissza kerti házába és a Junó nyugtalan csaholására szomorúan vonogatta a vállát.

— De hát miért is akarsz verekedni, te bolond, mikor itt olyan jó dolgok van? — morgogta a kutya felé. Ő csupán a virágokhoz értett, a jó magaviseletű, titkon szeretőző rózsákhoz, amelyek szerető hevével sohasem botránkoztatták meg a csendes zárdát.

De hát a tavasz is elmúlt és Junó egy napon jó magaviseletével újra kiferdelte a fehér kosarat, amelylyel szájában, büszkén és méltósággal járta a piacot. A kőbor ebek játékában soha sem vett részt. A külvilág előtt példás magaviseletet tanusított. Hja, nem muszáj azt mindenkinek tudni, hogy otthon mi történik...

Történt... Egy vén, klastrombeli ebnek az élete se mulhatik el úgy, hogy benne az írók feljegyzésre méltó ne legyenek. Azok a selyma írók mindenbe beleütköznek az orruk. Bizony jó, hogy még ők se tudnak mindent.

Már ötödik éve szolgálta Junó a zárdát. Ez alatt az idő alatt meghozott és a méltóságos magaviselettel teljesen elsajátította az öreg kertésztől. A kisváros utcáin egyforma büszkeséggel kocogtak ők egymás mellett és egy tudatlan, de fecsegő kofa egyszer meg is jegyezte, hogy Junó úgy hasonlít az öreg Kranzhez, mintha a fia volna. De hát persze, hogy nem volt a fia...

Junó e magaviseletének köszönhető, hogy az ezredes doggja barátságot kötött vele. Ez a nagy német dogg volt a lobgúsbébb kutya a városban. Junó, ha nem lett volna végtére mégis csak közönséges négylábú, a naplójában megemlékezett volna kitűnő barátjánő jóindulatáról. Mert egymennők voltak, ezért nem emeltetett kifogás a főbevalók részéről a barátság ellen. A dogg is nagy fehér kosárral járt a piacra és épp úgy fintorgatta az orrát a kőbor ebekre, mint Junó. A kutyák rendszeren egymás mellett haladtak és az öreg Kranzl bizonyos büszkeséggel járt a kutyák előtt.

Az ezredesnek volt egy kamasz fia. Nagy, lomha diák volt, aki sokszor csavargott a zárdá körül. A fejedelemasszony a leeresztett redőnyök mögött őt is felvette azok listájába, akik sohasem semmiféle ürügy alatt nem tehetnek látogatást a zárdában. Az ilyen kitaró csavargók gyanusak... És mennyire gyanusá vált volna a lomha diák, ha a fejedelemasszonynak tudomására jut, hogy a diák olykor szivarokkal szokta megtraktálni az öreg Kranzl — a kutyák barátsága révén. De az öreg kertész halgatni szoktak az ajándékba kapott szivarokról.

Egyszer aztán Junóra került a sor. Junó kedveskedő szavakat hallott a diáktól, amit bizo-

levéget. Az elnök is már az ülés berekesztésére készült. A többség egymással szembe került táborai különös idegenkedéssel néztek köröskörül. A kormány helyén maradt s abban a pillanatban még nem akart hinni a saját szemének.

Lukács László felkiáltott:

— Szavazást kérünk!

— Már kimondtam a határozatot! — szól le a völgybe az elnök.

S most jött csak az igazi csattanó. Az elnök ragaszkodott hozzá, hogy a határozat kimondása után szavazást csak úgy rendelhet el, ha ezt mindenki egyhangulag kívánja. A szélsőbalról a figyelemzetetés értelme szerint eleinte a szavazás ellen volt, de jobbról megint telegrafáltak a szemek, megint biztattak a gesztusok s a szélsőbal kezdte érezni, hogy erős szövetséges társakat kapott jobbról. Most már tehát minden oldalról támogatták Lukács László követelését: „szavazást kérünk!” Apponyi is látta már a nevezetes elhelyezkedéseket. Nyugodt volt. Föltette a kérdést s ekkor az egész ellenzék, az Apponyisták, a Tiszaiak, a néppárt magyar része — mind, mind Kossuth indítványára mellett s a miniszterelnök nyilatkozatának napirendre tüzése mellett szavazott.

Úlve nem maradt más, csak a miniszterek, az államtitkárok, egy kis sziget Hieronymi mögött s néhány képviselő Percezel Dező körül. És ultió maradt balra is egy szál legény: — Rakovszky István. „Egy, csak egy legény volt” — de az már ma hirdette, hogy holnap beszélni fog Khuen és — Koerber mellett.

De a kormányt saját pártja leszavazta...!

Egyetlen nagy, élőz, újjongó táborba folyva: a folyosóra huzódtak a kormány ellen szavazók. Ott egymás nyakába borulva, nevetve és hálálkodva szorongatták egymás kezét, akik egyébként csütörtökön még kendőlobogtatással tüntettek, hazaáruállással vádolták egymást. Nagyon boldogok voltak.

— Megbukattunk egy kormányt, mely még meg sem született!

Benn a teremben már nem volt senki: csak a miniszterek. Khuen krétáféhéren gyűrte irásait az ő sárnya táskájába. Mosolyogni próbált, de remegő szemhéjai elárulták rettentő idegességét. A volt — majdnem — és már kétes, hogy leendő miniszterek körülötte sorakoztak és várták egy szavát. De Khuen nem szólt: — pakkolt. Aztán megindult az üvegajtó felé, kilépett a folyosóra, hallotta a mámoros diadalkiáltásokat, meggyorsította lépteit s eltűnt a miniszterelnöki szobában.

nyára szívesen fogadott, de mily nagy lehetett rémülete, mikor a fűszeres előtt várakozván az öreg kertészre, a széles borszajt levette a nyakáról a diák. Talán már segítségért is kiáltott volna, ha nem lett volna kutya. De kutya volt s türelmesen várt. A diák a szíjait meghasított a késével és a hasadása összehajtogatott levélkét osepesztette. A következő pillanatban a borszaj ismét a Junó nyakán volt.

Junó talán a leggyeesebb érzelmek között viselte a szíjait nyakán ezen a napon. De nem szólt. Ugyan kinek szólt volna?... Talán annak a növendékének, aki aznap délután, mikor a növendékek a kertben játszanak, ábrándoznak, mintáznak, barátságosan simogatta meg a játékok körül olázkodó Junó vén kutya bundáját. Persze Junót a simogálás nem vezette félre. Tudta, hogy a gyöngéd ujjacskák a levélkét keresik. Szeretett volna felkiáltani: itt van a nyakamban: csak gyorsan lényka, észre ne vegyék! De a fúrge ujjak akkorára már meg is találták a keresett kincsét.

Kincs, valóban kincs ilyen levélke a zárda komor falai között. Ah, még öreg asszonykorában is emlékszik arra minden leány! Az ártatlan levélke a külvilág legnagyobb boldogságát csempézi a szent falak közé: a szerelmet.

Még alkotnyabba se hajlott az idő, a Junó borszajában már ott volt a válasz is levélkére...

Vajjon tudta-e Junó az ő kutya észével azt a súlyos fejeletmi vétséget, amit a levelek hordozásával elkövetett. Bizonyára tudta. Mert a vidám kutya ettől a naptól fogva komor, magába zárkózott lett. Szomoruan cipelte a városba a kosarat és mogorván tűrte a lomha diák alattomos simogatásait.

Hisz utóvégre Junó a zárda alkalmazottja volt s előre sejtette, hogy cselekedete állásába kerülhet.

Az ezredesnek sok fia lehetett, vagy talán

A miniszterek egy percre megálltak a folyosón.

Ott mindenki mozgott, vitakozott, hadakozott. Lukács László odaszólt az egyik csoporthoz:

— Szervuszatok! Én megyek, pakkolok és ki-vándorlok ebből az országból.

Szentiványi Árpád még mindig vörös arccal kiáltotta:

— Nem kellett volna ezt provokálni!

És Lukács László sejtelmesen szólt:

— Majd meglátjátok, mi lesz erre holnap a felelet!

Mi lesz a felelet?

Délután azt rebesgették: feloslatás.

Este bizonyosan tudták: Khuen lemondása.

Akkor már elmondotta a Nemzeti Kaszinóban, hogy a kabinetiroda utján jelentést tett a királynak, beadtá lemondását, a cári ünnepekre már el sem utazik, a holnapi ülés elején pedig lemondásának elfogadásáról értesíti a parlamentet.

Hat hétig volt miniszterelnök, mikor először jött.

Most önmagán is tultett...!

A képviselőház ülése szeptember 29-én.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Gróf Apponyi Albert féltizenegy órakor megnyitja az ülést.

Endrey Gyula jegyző felolvassa Kossuth és társainak az ülés összehívására vonatkozó iratát.

Elnök: A mult ülésben előfordult incidens következtében utólag rendreutasítja Percezel Dezőt, gróf Andrássy Tivadart, Kubinyi Gézáat és Rakovszky Istvánt a Lengyel Zoltánnal és Barabással szemben használt inparlamentáris kifejezéseikért.

(Barabás Béla ügye.)

Barabás Béla: T. képviselőház! Kérem a t. Házat, sziveskedjék napirend előtti felszólalásomat meghallgatni s nekem alkalmat adni, hogy a mult ülésben tett egyik közbeszólásomat helyreigazítsam és pedig azon értelemben, amint azt még ugyanazon ülés a tennetű szándékoztam. (Halljuk! Halljuk!)

Tartozom nemcsak a képviselőháznak, s az országnak, de magannak is azaz, hogy az igazságnak megfelelően kijelentsem, miszerint ez a közbeszólás: „Nem hiszünk a király szavának.” a legnagyobb foku lelki igazalomban, egyszerűen elvéstetve szaladt ki a számból. Mert én, amidőn a miniszterelnök ur a király szavait idézte, meggondoltam azt akartam mondani: „Nem hiszünk, hogy a király szava.”

És csakis ennek a közbeszólásnak van értelme fegzmemről. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) mert úgy fogtam fel a helyzetet, hogy Koerber osztrák miniszterelnök által a bécsi Reichsrathban a király nevében tett kijelentés merőben ellentéte a miniszterelnök által a király nevében nálunk tett kijelentéssel. Én csak természetesen vettem, hogy a nálunk tett kijelentés nem lehet a király szava.

Ezen helyreigazítástomat itt az egyedül illetékes helyen s a legelső alkalommal teljes őszinteséggel

nem is volt mind az ezredes fia, akik ettől az időtől kezdve a Junó nyakát simogatták. A lomha nagy diák nemcsak pajtásait, de a fiatal hadnagyokat is beavatta titkába és délelőtiönkint kis csoport várta Kranzl bácsit a piac sarkán. A mitsem sejtő, öreg kertész megőljenezte a rosszszándékú ifju gavalloérk és gyakran esalták ol egy pohár borra a városégi korsomákba. A kertész népszerűsége tudatában még büszkébben járt Junó előtt, de a szegény bűnös Junó, mikor utóbb a fulladásig szorította levelekkel megtömött nyakszija, csaknem belebetegedett a bűntudatba. Még az sem vigasztalta meg, hogy délutánonkint a zárda növendékei úgy becézték öreg bundáját, mintha selyemből volna. Mindig mogorvább, komorabb lett és szavát sohasem lehetett hallani.

Az öreg Kranzl, mikor délelőtű nekiropsozott órcával baktatót hazafelé, olykor tündődo mérte végig Junót:

— Vajjon miért busul ez a kutya?... A vénségtől-e?

Égyszer aztán minden kiderült. Junó anyyi levelet vitt nyakszijaiban a zárdába, mint egy karácsonyi levélhordó. Egyik-másik levél cüsicke ki is kandikált az órv alól. S a fejedelemszszony, aki a részesegkedő öreg kertészre régóta gyanakodott, (gyanakodhatott, hisz a lányok valósággal mog voltak bolondulva a szerelemtől), az udvaron alapos vizsgálat alá vette Kranzl bácsit. Az öregnek zsebeit kiforgatták, de nem találtak benne semmit. Akkor észrevette a fejedelemszszony a Junó nyakörvét... Junó aznap kapta az első és utolsó verést a zárdában.

Nagy vizsgálat kerekedett a dologból. Még a jószívű megyéspüspök is beleavatkozott az ügybe. De Junó és az öreg kertész a vizsgálat végét már nem várták be. Egy szép napon megszöktek a zárdából... Vajjon merre csavaroghatnak?

teszem meg, mert ezzel tartozom az igazságnak és tartozom annak a politikai és erkölcsi szempontnak, amely nem engedheti meg, hogy akaratlan nyelvból-lásom ellenségeim által kihasználtassék s ez a magyar képviselőház rovására betudassék. (Általános helyeslés.)

Es dacára annak, hogy a tévedésből kimondott szavakért a t. Ház határozata velem szemben a házszabályok egy igen kivételes intézkedését már alkalmazta, én mégis — politikai meggyőződésöm teljes érintettségével — erkölcsi és hazafői kötelességemnek tartottam tévedésemet helyreigazítani. (Helyeslés.)

Kérem azért a t. Házat, hogy a mult ülésen tévedésből tett közbeszólásomat meg nem történtnek tekintse. (Általános helyeslés.) mert hiszen tölem is és minden magyar embertől, mindnyájuktól távol áll az, hogy a király személye, akit alkotmányunk s kifejezetten az 1848. évi III. t.-ök sértetelennék jelentett ki, számdékosan megéressék. Engedje meg tehát a t. Ház, hogy az a téves közbeszólás az én valódi akaratommal megfelo helyesbített szavakkal kiigazittassék. (Helyeslés.)

Elnök: Azt hiszem, hogy a Ház Barabás Béla képviselő urnak ezen kijelentését megalégedéssel tudomásul veszi és ezek folytán azok az intézkedések, amelyeket részint a Ház, részint az elnökség a minapi följelentés folytán tett, tárgyalanná váltak, ami a mai ülés jegyzőkönyvébe fel fog vétetni.

Kubinyi Géza: Kéri, hogy Barabás kijelentésére az általa használt kifejezéseket tárgyalanoknak tekintse a Ház. (Helyeslés. Felkiáltások: Halljuk a többit is!)

Elnök: A mentelmi bizottság bejelentette jelentését, de ezeket csak napirenddel ellátott ülésben terjeszti elő. (Helyeslés.)

A katonák visszatartása.

Bakonyi Samu: Olyanok a viszonyok ma nálunk, hogy senki sem kétekedhetik abban, hogy itt már abszolutizmus van. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbalon.) A nemzet ellen intézett merényletet akarja szóvá tenni, melyet megtorlás nélkül hagyni nem lehet. Már a mult ülésben kívántak élni e megtorlás gygyverével, de akkor a többség leszavazta az ellenzékét. Felelőssé teszi ezért őket az ország előtt. Szóvá kell tenni a hadügyminiszter rendeletét a harmadéves katonák visszatartása ügyében. A rendelet alkotmányellenes. Bizonyítja a törvényekből a rendelet törvénytelenségét. Csak a nemzet rendelkezhetik az ujoncokkal. A hadügyminiszter rendeletével beavakozott a magyar országgyűlés jó-körébe, tehát súlyos alkotmányserést követett el. (Én ek helyeslés a bal- és szélsőbalon.)

Törvény szerint három évig kell csak szolgálni a katonáknak. A hadügyminiszter rendelete tehát beleütözik a véderőtörvénybe is, melynek alapján rendeletet kibocsátotta. Ha a véderőtörvény keletkezését vizsgáljuk, kitűnik, hogy az a szolgálatidőre vonatkozólag semmi új intézkedést nem tartalmaz. Bizonyítja ezt a törvényből vett idézetekkel. Ha a 89-diki véderőtörvényben valami eltérést akartak volna, akkor ennek a törvény indoklásában nyomának kellene lennie. A szolgálatidő megváltoztatását, kiterjesztését az országgyűlés mindig törvényvel mondotta ki. A szolgálatidő meghosszabbítását tehát a véderőtörvény 8. §-ával indokolni nem lehet. Amint a három szolgálati év eltelt, a legénységet szabadsággolni kell, ezt mondja a törvény. Így szol az 1867-iki véderőtörvény is. A törvények minden rendelkezése tehát elintézetben áll a hadügyminiszteri rendelettel. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbalon.)

Példával igazolja, hogy mily abszurd ez a rendelet. Mondjuk, hogy 1904. június 15-ikéig a nemzeti követelés megadása árán a béke helyreáll, az ujoncok megszavaztatnak és rögtön bevonulnak. Amikor szolgálati kötelezettségük lejár, 1907. januárban szabadsággolandók. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbalon.) Az országgyűlés megkerülésével a szolgálati időt kiterjesztési esetleg 4 évre nem lehet. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.)

Törvénytelen a hadügyminiszter amaz eljárása is, hogy ujoncokat akar, anélkül, hogy az országgyűlés az ujoncokat megszavazta volna. Önként jelentkező ujoncokat akar. De a törvénynek az önkéntes beépésre vonatkozó intézkedése nem alkalmazható a mai esetekre. Ha ez állana, akkor szoldos hadsereget toborozhatna hazánkban a hadügyminiszter az országgyűlés ujnco-megajánlási jogának megkerülésével. (Élünk helyeslés a bal- és szélsőbalon.) Ma pedig se költség, se ujnco-megajánlási törvény nincs. Az ország költségvetési jogának durva megsértsése az, hogy önként jelentkezőket elfogadjanak, mert ezek költségeit az ország fizeti, nem az uralkodó. Azt sem lehet indokolni semmiféle törvényvel, hogy az egyéves önkénteseket tanulmányai befejezése előtt behívják szolgálatra. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbalon.)

A hadügyminiszternek mind a három rendelkezése tehát törvénybe ütözik. (Igaz! Ugy van! a bal- és szélsőbalon.) Minden erőnkkel szembe kell szállni a törvénytelen rendelkezésekkel. Egész jövőjüket tesszik tönkre a fiatal emberekek tanulmányai megszakításával. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbalon.) Az is súlyos beszámítás alá esik, hogy ezekkel a rendeletekkel belevisszik a kaszárnyákba a politikát. Az ellenzékét akarják okolni az állapotokért. Keserűen fognak csalódni, mert a nemzeti jogokért küzdő ellenzék nem tör a szegény katonai existenciájára, hanem inkább jogaiért küzd. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbalon.)

A legnagyobb aggodalommal kérdezhetjük, hogy azzal a kedélyvel, azzal a sanyargatással növekszik-e a barcképesség? Nem; tehát a többség inkább álljon melénk s küzdje ki velünk együtt a nép, a nemzet jogait. (Élünk helyeslés a bal- és szélsőbalon.) Nálunk a legridegebben elzárkóznak a nép jogainak teljesítése elől, a többség tozódásában nem hallja a nép felajdulását. Vigyázzanak, hogy ez meg ne

boszolja magát. A törvénytelen intézkedések támogatása ellenkező érzelmeiket szűli a népben. Álljanak tehát mellett a fogadtak el a következő határozati javaslatot:

A képviselőház a közös hadügyminiszternek 1903. évi szeptember hó 4-én kelt rendeletét, amelyet a harmadik éviolyambeli katonák szolgálati ideje, az egyéves önkéntesek behívása és a hadsereg köteleikébe való önkéntes belépés tárgyában adott ki, mivel az a magyar országgyűlés törvényhozási jogába ütközik s a közös hadügyminiszter jogkörét túllépi, a magyar szent korona országainak területén érvénytelennek nyilvánítja; miért is annak végrehajtásától a kormányt eltiltja és utasítja, hogy a harmadéves katonákat, ugyszintén az egyéves önkénteseket, kiket a tényleges szolgálat elhalasztására nézve az őket törvényesen megillető kedvezmény dacára berendelt, ez évi október hó elsején szabadságoltassa; továbbá az önkéntesek belépése és besorozása tárgyában irányzatba tett intézkedéseket haladéktalanul szüntesse meg és közeget ezen törvénytelen, önkényes újonozásban való segédkezéstől tiltsa el. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Koerber támadásai.

Krasznay Ferenc: Eljuttotunk ahhoz a pont-hoz, ahol e mondhatjuk, hogy egyedül vagyunk, amikor — mint Ibsen mond a — erős az ember. Azok az elemek és tényezők egymás után kelnek most fel, akik a népjogok elenségei (Mozgás a bal- és szélsőbalon.) Nincs szükségünk törvényváltásokra, a törvény mellettünk van. Nemzet akarunk lenni. Ha négy évtizedes álom után felbredünk, az ellen kifogása nem lehet senkinek. (Ugy van! Ugy van! a bal- és a szélsőbaloldalon.) Nem akar szólni az osztrák tartománygyűlések azon oszoba ráogásáról, hogy mi osztrák pénzen akarjuk szervezni a magyar hadsereget. Erről nem szól, de szót azokról a támadásokról, melyeket az osztrák Reichsrabban Koerber ellenünk intézett; Koerber egyenesen megtagadta a magyar állam szuverén hatalmát énjét. Azt mondta, hogy a hadügyekben Magyarország Ausztria beleszólása nélkül nem tehet semmit. De nem elégünk meg ezzel, hanem bevádol bennünket a korona előtt is, hogy a felségjogokat akarjuk elkozsítani. Tagadja ama jogos törvéneinket, hogy a 67-iki törvény alapján a teljes pörkást követelbessük, támadásnak vévü ezt a törkvést a monárkia egysege söt Európa békéje ellen. Koerber velünk szemben a nemzetközi jog ugyazonan intézkedéseit kell, hogy vezessék, mint más állammal szemben. Beavatkozási tóra jövünkbe, állami életünkbe nincs. (Igaz! Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) A magyar állam szuverenitásának, a magyar alkotmány sérthetlenségének joga kívánja, hogy ezt a támadást visszaverjük. (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbalon.) Azt mondják, hogy ez nem szükséges. Akkor ez a kormány nem az ország kormánya, hanem csak az uralkodó képviseli. Még megdöbbenőbb az hogy a többségnek nincs szava ez ellen. Milyen sajnálkák, de akaratuk, energiák nincs. Az enervált embert rendkívüli erüpcó jellemzi, ilyen látnak legutóbb, most azonban elmaradt. Ha a többség nem uasítja vissza a támadást, akkor közeletségünk nekünk ezt tenni. Ezért hivatuk össze a Házat. (Igaz! Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.)

A 67-es alap nem az államot fejlesztette, hanem az osztrák uralmat. A 67-es kiegyezés, amint azt a liberális párt kezelte, elbizakodottá tette azt az Ausztriát, melyre a többi állam csak szanalommal néz. Az a párt, mely a nemzet jogainak védelmében ilyen gyengének mutatkozik, legjobban teszi, ha otthagya helyét. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) A függetlenségi párt képes lesz az eddigi sikesek után az egész nemzetet amellett sorakoztatni, hogy megtörténjen a teljes elválás egy gazdasági, mint más téren s Magyarország teljesen önálló legyen. (Taps és éljenzés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Eötvös Károly: A legközelebbi múlt országos ülésen a parlament többségének részéről valóságos szenvedélyes kitérésnek voltunk itt tanúi, söt nemcsak tanúi, hanem részesei. tárgyalni is. Ezt én akkor nem értettem és most, miután néhány nap eltelte és lüődöttem felette, még kevésbé értem. Sértésre sértés szokott lenni a felelet. De mi a helyzet most, amelyen nekünk sértést kell, fájdalom, tapasztalunk és eltűnünk? A felelet az, hogy Ausztriának legmagasabb és magas politikai körei egyenes, bevallott, súlyos támadásokat intéznek egyik napról a másikra Magyarország önállása, alkotmányva és nemzeti léte ellen. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Amikor ez a nyílt sértés, melynek valóságát önk is beismerik, melynek valóságát nem tagadja senki, melynek valóságával az osztrákok dicsékszenek, (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) mikor ez a sértés oly nyilvánvaló, nagy és érzékeny, akkor a többség szenvedélyes kitérésre ragadtatja magát, de ki ellen, mi ellen? Azok ellen, akik sértik a nemzet alkotmányát? Nem, hanem az ellen a párt és annak férfiai ellen, akik védelmezik a nemzet jogait, becsületét és érdekeit. (Ugy van! a szélsőbalon.) Ez történt a legközelebbi múlt ülésen. Már most — bocsánatot kérek, ha lefejtetem ezt a tárgyat — ha azok, akiknek mi törekszünk jobb belátást nyújtani, söt jobb belátást rájuk erőszakolunk, ha másként nem lehet, ha azok látják azt a jelenetet a magyar törvényhozásban, mi-csoda következtetésre vonnak le abból? Az a következtetés, amelyet józan észszel levonhatunk, nem egyéb, minthogy ök azt a sértő hadjáratot ellenünk tovább folytathatják. (Igaz! Ugy van! a szélsőbalon.)

Kabik Béla: A többség támogatásával!
Vészi József: Meg is tették az urakházában!
Eötvös Károly: Mert a magyar törvényhozási többségéről lehet, hogy hamis, nem helyes és téves alapon azt vélhetik, hogy a legjobb szövetségeseiket

találták benne arra a sértő hadjáratra. (Igaz! Ugy van a szélsőbaloldalon.)

Felhozták önk, felhozták lapjaik, hogy a király személye ellen történt sértés. Bocsánatot kérek, ha a király személyét és egyéniségét sértene valaki ok nélkül, higgadt vérell, akkor nemcsak önk feladata volna a király személyét és egyéniségét megvédelmezni. Ott lennénk akkor mi is. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Hanem a királyról, mint államtöről, mint államférfiuról beszélni, nem példátlan dolog, bármint örködjék is az elnöki tekintélyt ebben a kérdésben. Hivatkozhatom e tekintetben olyan előzetes esetre, amely a parlamentben történt és amely előtt talán önk is kénytelenek lesznek meghajolni akarva, nem akarva. (Halljuk! Halljuk!)

Nem kisebb ember volt, mint Deák Ferenc, aki 1861. június 12-ikén szóról-szóra ezt mondta az országgyűlésen: „nézetem szerint legnagyobb bajunk éppen az, hogy maga ó felsége sem tudja gyakran, mit kelljen cselekednie az alkotmányosság és törvényesség teljes, tökéletes visszaállítására. (Derűtség és zaj jobboldal.)

Bocsánatot kérek, ezt Deák Ferenc mondta ó felségéről 1861 június 12-ikén. Már most hasonlítunk csak ezt össze avval a szóval, amelyet Barabás Béla t. képviselőtársam kijött. (Halljuk! Halljuk!) Az a szó, amelyet Barabás Béla t. képviselőtársam ejtett ki, nagyon gyenge másolat erről. (Élénk mozgás és zaj jobboldal.) Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

Örülnünk kell, t. Ház, ennek a kérdéseknek, mert ez rákényszerít arra, hogy további bizonyításokba bocsátkozzunk (Halljuk! Halljuk!)

Ami Barabás Béla t. képviselőtársam ajkán kicsuszott, olyan mondás, amely fájdalom, 375 szentendő óta mindig igaz, ha ki nem mondjuk is. (Mozgás jobboldal.) Olyan mondás, amely a nemzetnek igaz hazafiatlgy a multban mint a jelenben ...

Gróf Tisza István: A jelenben is?

Eötvös Károly: ... mindig éretek és fájdalom, olyan idők mutatkoznak, hogy a közel jövőben is mindenkinék éreznie és igazságnak kell tartania. El van intézve ez a dolog alakilag. De vajjon, ha mi azt mondanók, hogy a Chlopyban kibocsátott királyi szóban nem hiszünk, nem megfizetlénk-e evvel igazán a magyar királyt? (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.) Mert én magam, akármik következik is, bár semmi tragikum nem fog ugyan következni, a chlopy-i királyi szóban nem hiszek, (Mozgás jobboldal.) azt valónak el nem fogadom. (Mozgás jobboldal.) a magyar közjog és a magyar hazafiság alapján. (Élénk helyeslés, éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Mi történt ugyanis most az utóbbi időben? Ugy a chlopy-i nyílt parancs, mint az a manifestum, mely a legfelsőbb királyi aláírással Magyarország volt és lehetó minisztereinekhez intézettek. (Derűtség) az a királyi szó, vagy az a legfőbb fejedelmi szó, mert hiszen magyar királyi szóval a chlopy-i parancsot el sem fogadtuk, az a fejedelmi szó uereven, a maga ösi történelmi nyereségében a birodalmi egység állapontján áll. (Ugy van a szélsőbalon.) A birodalmi egység állapontjáról Magyarország ellen, a magyar országgyűlésen nyilvánuló nemzeti törekvések ellen irányul, a nemzeti törekvések elé egy áttörhetetlen falat akar állítani, egy álléphetetlen gát: akar emelni, még pedig a birodalmi egységnek érinthetetlen, szent és sértéhetetlen intézményében. Ez sem több, sem kevesebb. Így magyarázta ezt Ausztria minisztereinek az osztrák törvényhozáiban.

Báró Kaas Ivor: Tegnap újra!
Eötvös Károly: De nemcsak minisztereinké, hanem az osztrák törvényhozási jelentősebb államférfiai is, az osztrák parlamentnek és az urakházának kiváló politikusai, Ausztria legmagasabb állami méltóságainak viselői mind így magyarázták azt.

Ivánka Oszkár: Majd megfellel reá a magyar minisztereink!

Eötvös Károly: Magyar miniszterium? Hol van az? Tessék megmutatni! (Derűtség zaj. Elnök cseppet) Nehány jámbor jó hazafit látok ugyan a miniszteri székeken, kormányt azonban, amely Magyarország határait képviseli, a magyar nemzet törekvéseit és érzelmeit megvédelmezni tudja, vagy azt megvédelmezni akarja, én nem látok. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Már most a birodalmi egység alapjára helyezkedett a fejedelem, aki egyuttal magyar király is és az áltaiunk újnevezett „rég elmult birodalmi egység” alapjára, fundamentumára helyezkedett Ausztria törvényhozása is.

Ami az ó tényük, az az ó tényük, annak a bírálatába bele nem bocsátkozhatunk, de én valami nagyon, részletesen belebecsátkozni nem is akarok, mert ahogy én meg nem engedem, hogy Ausztria országgyűlése a mi dolgaink felett tárgyaljon, ugy nem akarok én az ó dolgok felett tárgyalni. Ausztria törvényhozási feleletre nem vonatjuk, az osztrák császárt feleletre nem vonatjuk, a legfőbb hadurast sem vonatjuk feleletre, amely egyébiránt olyan képzelti állami intézmény, amelyet mi sem nem ismerünk, sem életműködését tekintve, nyugodtan el nem fogadtuk.

Rakosi Viktor: Csak Zalán jutásából és Ipolyi mitológiájából ismerjük!

Eötvös Károly: Ezt a mi képzeltlódó költőink találták ki valamikor. Ausztria aztán a szót megtanulta és csinát a repülő szóból előszbör eszmét, az eszméből propagandát, a propagandából intézményt és az intézményből Magyarország alkotmányának valóságos megsemmisítését. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Feleletre nem vonatjuk, én tehát valami részletes bírálatába annak a chlopy-i rendelkezésnek nem bocsátkozom, hanem fölvetem azt a kérdést hogy miképpen jutottunk mi el Chlopyhoz? (Derűtség.) És mikor ezt a szerecsétien, ezt a kalvária-utat rajzolom le, amely minket Chlopyhoz vezetett, akkor, alkotmányos jogomban vagyok, mert

akkor a magyar kormányk és — bocsásának meg önk — a magyar parlament többségének eljárását fogom itt ismertetni. (Halljuk! Halljuk!) mert annyi bizonyos, hogy Chlopyhoz is az engedelmét a mi parlamentünk többsége, a mi kormányunk aita meg. (Ugy van! a szélsőba oldalon.)

Hogy jutottunk mi a mai helyzethez? Lássuk csak, mert ebből nagyon sok tanulságot lehet vonni arra nézve, hogy mit csináltunk és arra nézve, hogy legközelebb mit fogunk csinálni. Egy nemzeti ünnepet tartottunk; (Mozgás jobboldal.) ne méltóztassanak előre felteni magukban, hogy talán unni fogják magukat, mert rövid leszek, egy nemzeti ünnepet tartottunk Kolozsvárt, olyan királyunk emléket dicsőítettük ott, aki nem is tartozott a ma uralkodó esadához, Szobrot emeltünk neki a nemzet pénzéből és jelkeséből. És ennél a nemzeti ünnepeknél egy magyar képviselő polgári ruhában az ott jelenlevő közönséggel együtt azt énekelte, hogy: „Isten áld meg a magyart!” és erről a képviselőről Magyarország polgári és katonai kormánya felteudte azt, hogy tartalékos tiszt. Ezt a képviselőt tehát — monadták — ezért törvényesék elé kell állítani és a hadsereg, a honvédség köteleikéből beestelenül elkergetni. (Mozgás jobboldal.)

Pap Zoltán: Elhiszszük, hogy ez íai önknek!
Olaj Lajos: Szégyen, gyalázat ez a magyar parlamentnek!

Eötvös Károly: Bocsánatot kérek, a megtörtént dolgot önk sem elnevetni, sem elvitatni nem tudjak, még leszavazni sem. Ez megtörtént dolog! (Zaj a jobboldalon.)

Ha akkor az országnak tisztelt kormánya és a parlamentnek t. többsége a nemzet érzelmeinek tisztelét a legelemből erélylyel megköveheti ha megáll a mellett, hogy nem engedi ennek az esetenkel katonai törvényesék elé való burcolását, hát akkor az az állapot, amely ebben a parlamentben 8—9 hónap óta folyik, meg sem kezdődött volna. (Mozgás jobboldal.) Hanem mikor azt látnak, hogy a nemzet, mely érzelmeiben és törekvéseiben mögöttünk áll, látta azt, hogy a legegyszerűbb, a legközvetlenebb, a legszentebb nemzeti érzés megnyilatkozásában egy országgyűlési képviselőt büntetnek, zaklatnak, zavarnak így módon, és teszik ezt alkotmányosan elemelt hatóságok, kormányok, hadügyi vezetéseik, honvédelmi miniszterek és a hadsereg törvényesék, mikor mi ezt látuk, akkor azt mondtuk: mit hát ennek a nemzetnek érzését, törekvéseit, ünneztetés, multját, jövőjét annyiba se vesszük a most lenálló, az alkotmány által elismert és biztosított állami és hadi intézmények, hogy egy ilyen durva, egy ilyen borzasztó sértéssel szemben megörínék a nemzet érdeket és becsületét. Akkor azt mondtuk magunkban: ezzel a kormánnyal és katonai uralommal szemben pedig visszavonulunk a mi alkotmányos jogaink megrendíthetetlen undamentumára és ezen a fundamentumon ennek a kormánynak mi újoncot többé nem adunk mindaddig, amíg a nemzet érdekeit orvoslást nem találnak. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Pap Zoltán: Most sem fogunk adni!

Eötvös Károly: Kis dolgotról volt akkor szó, a nagy egész szempontjából. Tejesítette a kormány, a többség a maga köteleikéit, amely a legkisebb, legelemből és a mellett kötelesség? Nem teljesítette! Hallgattot és hagyott minket küzködni a nemzet ünneztetésének és becsületének védelmében. Söt nemcsak hagyott, hanem ellenünk dolgozott, legalább a kormány mindenesetre.

Igy kezdődött ez a történet, amelynek a közepén vagyunk és amely idestova 9—10 hónap óta folyik. Tovább megyek. A kormány azon esztendőnek janár vagy február hónapjában bizonyos nagy engedményekkel állott elő. Volt azok között katonai perrendtartás, a címereknek — nem tudom én, — mifele kijavítása, a katonai oktatásba a magyarországnak egy kis percenttal nagyobb arányban való bebozása, a magyar honosság tisztelése a magyar ezredékbe való visszahelyezése stb. Ilyen ígéretekkel állott elő a kormány, és azokat engedményeknek nevezte. Ea akkor sem hittem ezekben; ki is jelentem itt a Házban a volt minisztereink urnak, hogy ót ezen ígéretei alól felmentem, mert azok közül egy sem fog teljesülni. Est, képviselőház, azóta tiz hónap mult. Kérdem: teljesült-e egy is ezek közül? (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Lete-e komolyan kísérletet a kormány vagy a többség arra nézve, hogy amit a kormány az uralkodó nevében itt az országgyűlésen megígért, valami teljesedése menjen. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem!) Tiz hónap tel el azóta. T. képviselőház, ez is királyi szó volt, felelős miniszterium által ímüpelesen kijelentve. Hát történt valami? Nem történt semmi. Ebből mi — fájdalom — alaposan következtethetjük azt ami o nemzettel száradók óta megtörtént, hogy t. i. az időleges bajok időleges elhárítására tétetnek ugyan ígéretek a trón közeléből, de azon elszánt elhárározással, hogy azok, ha a nemzet érdekében vannak, meg nem tartanak. (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.)

Nemcsak hittem ezt, hanem itt a Házban ki is jelentettem, hogy ez így fog történni és így is történt.

Már most t. képviselőház, mikor én a kormány mulasztásáról és a többség hibás politikájáról beszélek, lehetetlen fel nem tenni azt a kérdést, hogy ebben a helyzetben, amikor a régi kormány eniment és utána jött egy másik, perze még az esionél is rosszabb kormány, (Derűtség.) és amikor belejutottunk abba a helyzetbe, hogy nincs is kormányunk, a királyi szó mellett nincs felelős miniszterium, amikor az ország ügyeivel nem törődnek a miniszter urak, mert nem tudják, hogy ma vagy holnap lesznek-e még miniszter urak, mondom, t. képviselőház, ebben a helyzetben fel kell vetnem azt a kérdést, hogy tiz hónap óta mit csinált a t. többség? Mit csinált? Mert ahhoz a helyzethez, amelyben vagyunk, hozzászól az ellenzék, hozzászóltak az ország törvényhozási,

nap-nap után hozzászólt a sajtó, mindenkinek volt nézete, törekvése, megállapodása, ellenben a t. többség tíz hónap óta mit csinált?

Fischer Győző: Veszekedett, hogy ki legyen a jegyző. (Helyeslés.)

Eötvös Károly: Kérdem, t. képviselőház, mit csinált a többség, az országgyűlésnek az a párta, mely mégis első sorban felelős mindezt, ami történik, mindazért, ami a nemzet javára, vagy ellenére intéztetik, és amely felelős a mulasztásokért is? Folytonosan azt mondták, hogy programon és megállapodáson dolgoznak.

Báró Kaas Ivor: Hieronymi, Tisza, Andrássy. A nagy szónokok a katonai vitában!

Eötvös Károly: Én is figyelemmel kísértem a többség magatartását. Összejött a többség nagyon gyakran értekezletre: legutóbb, talán tegnap is tartott értekezletet, — ha igaz, mert én már most a többség szavának sem hiszek. És mit csinált a többség ezen értekezleteken? Roppant gondtal, államférfiúi bölcsességgel mindig affőltöt tanakodott, hogy mit tőljön el továbbra is és hogy mit ne csináljon; mert, hogy mit csináljon azokkal az ugynevezett áramlatokkal szemben, akár innen jönnek, akár Chlopoból, arról még eddig a többség nem határozott, (Ugy van! a szélsőbaloldalon) abban még nem állapodott soha, vagy ha megállapodott, azt gondosan eltitkolta (Ugy van! a szélsőbaloldalon) eltitkolta a nemzet előtt. (Ugy van! a szélsőbaloldalon). Már most a többség ma is ott van, — tegnap, ugy olvasom a hírlapokból, kiküldött bizottság tanácskozáék affőlt, hogy minő javaslatot készítsen a többség számára; de hogy mikor lesz ebből valóság, mikor lesz nemzeti vagy kormányprogram, arról még tegnap semmit se tudtak. Mikor a nemzet azt látja, hogy jogainak és érdekeinek becsületének nagy kinsége ilyen bőségekbe van letéve (Élénk derültség a szélsőbaloldalon), amely kezek meg nem mozdulnak semmi irányban, amely kezek csak arra intenek gondosan: tőrjetelek, tőrjetelek és megint csak tőrjetelek, nézzetek el, halgassatok el mindent, akár honnan jön, akár Chlopoból, akár a Reichsrathból; mikor a nemzet ezt látja: nem tartják-e önkön szabad természetesen, az emberi természetnek és a nemzetek lélektanának összes ösztöneiből nem látják-e jorossulni, hogy a nemzet törvényhatóságait azt mondák: Ilyen kormányt kezdébe adott nem adunk, újoncot nem szavazunk meg! (Élénk tetszés, helyeslés és taps a szélsőbaloldalon). Ezt a nemzetet az élő nemzetek minden becsületéből ki kellene zárni, ha a nemzet, amikor tíz hónap óta látja, hogy a kormányt és a többséget ilyen a magaviselete, ilyen módon nem adna hangot tiltakozásának és ellenszénének. Azonban a nemzet rögtön jóvátéti azt, ami látszólag az országunk, az államunk érdeke ellen van, rögtön kész is, hajlandó is jóváténi, mert hazafiság vezet őt.

De hiszen nemcsak a nemzet volt a következetes a kormányoknak és a többségnek e magaviseletéből, hanem következetes voltak le a magyar nemzet önnállóságának örökös elenségei is. Következtetéseket voltak le a birodalmi egységnek régóta szunnado, de egészen el nem adt hivel (Ugy van! a szélsőbaloldalon) és azok a következtetések Chlopob vezettek le a birodalmi tanács tárgyalásához. (Ugy van! a szélsőbaloldalon). Azok a következtetések abból indultak ki, hogy: Nini! Hát hiszen mi, akármit követelünk, akármit mondunk, akármit cselekszünk vagy nem cselekszünk, a magyar kormány és a magyar parlament többsége eltűr mindent, (Ugy van! a szélsőbaloldalon) tel nem támad semmi ellen, (Ugy van! a szélsőbaloldalon) még csak egy titakozó szava sinosen senkinek a pártban (Ugy van! a szélsőbaloldalon) ezzel a nemzetet fehéttük mindent, mert a törvényhozás eltűr mindent. (Ugy van! a szélsőbaloldalon). Ez a chlopói hadiparancsnak az erede, (Ugy van! a szélsőbaloldalon). A szándék megvolt rá odafenn, az engedelmet megadta rá a magyar kormány és a magyar törvényhozás. (Ugy van! a szélsőbaloldalon).

Már most az a chlopói hadiparancsnak a nagy egészről beszél, pedig az az egész, ha egész, nem nagy. (Derültség a szélsőbaloldalon). Semmiesetre sem erős és nem hatalmas; de nem is egész. De nem is új az eszme. Ne méltóztassék azt hinni, hogy ezt a nagy egészet Chlopobban idezték fel...

Thaly Kálmán: Már V. Károly feltelezte!

Eötvös Károly: Régi dolog ez, sok százados; de legközelebb 1861-ben is ezzel jöttek a törvényhozás elé.

1861-ben a kényszerített birodalmi egység felett, a fölt, amit Chlopoból dicsőítettek és törvényként rántk parancsolni akartak, folyt a vita; és akkor — megint nem Percezel Deszö t. képviselőtársamra hivatkozom, bár jobban szeretnék ráhivatkozni, hanem egyik volt kártársam, Deák Ferenc, (Derültség a szélsőbaloldalon. Mozgás jobbfőltől) — aki erre a kényszerített birodalmi egységre, vagyis a chlopói hadiparancsnak vonatkozólag 1861. évi augusztus 8-án ezeket mondta: erzsakolt közös birodalmi egységről szólván (olvassa): „Fogja-e az ország szívesen védeni és támogatni azon állapotot, amelyet keserű érzelmekkel tőr? Nem fog-e örülni minden veszélynek s minden bajnak, amely az egészet fenyegetve neki reményt nyújt arra, hogy talán szabadulhat azon lánoktól, amelyek akarata ellen másokhoz kötötték? Tebát szerte örülni fog az ország minden veszedelmek és bajnak amelv azon „nagy egész“-et éri. — (Olvassa) „Erös és hatalmas volna-e a birodalom a népek ilyen érzelmei mellett, és azon szorosabb, de kényszerített kapcsolat mellett, amely az országban ilyen érzelmeket támaszt jobban és könnyebben lehetne-e kormányozni, mint a tágabb, de önkéntes egyesülés mellett, amely senkinek nem fáj, és amelyet a nemzet jogaival és alkotmányával megérőnek tekint?” (Helyeslés a szélsőbaloldalon). Tebát Deák Ferenc feltelezte akkor azt a kérdést, hogy ilyen, a nemzet fájdalmának érzése által fogadott és kísért erzsakolt egység

mellett könnyű lesz-e majd az u. n. birodalmat kormányozni? Hát én erre a kérdésre a feleletet a t. miniszterelnök úrtól várom, hogy ő könnyen kormányoz-e? (Élénk derültség a szélsőbaloldalon). De várom Ausztria törvényhozásától és kormányának elnökétől is, hogy vajon nem ott vagynak-e, hogy bizonyos birodalmi egységet erzsakolnak rántk, most ugyan csupán csak a küügyi diplomácia és a hadsereg keretében, de hát hiszen szerintük ez a kettő minden. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: És a vámközösségben!) és hogy vajon ilyen kényszerített egységet mellett könnyen tudják-e kormányozni Ausztriát? (Mozgás a szélsőbaloldalon). És könnyen tudják-e kormányozni Magyarországot? És nem fenyeget-e bennünket olyan idő, a midőn egyáltalában nem tudják majd kormányozni sem Ausztriát, sem Magyarországot? (Ugy van! a szélsőbaloldalon). A nagy egész? A nagy egészről a mi alkotmányunk nem tud semmit. Előtűnt pedig más szentírás nincs, mint ami alkotmányunk (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon). És annak az alkotmányunk magyarázására és annak az alkotmányunk tartására mi éppen olyan jogosultaknak érezzük magunkat, mint ennek az országunk és Ausztriának akár kü ön, akár közös feje, (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon) és e tekintetben semmi királyi, országfejedelmi és császári, és legfőbb haduri magyarázatot mi kényszerítőleg el nem fogadunk. (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon).

Ha már most kiváncsiságból megnézzük, — mert hiszen alkotmányjogilag és közjogilag mi voltaképpen nem vagyunk kénytelenek a fejűnket tőrni a felett, hogy Ausztria törvényhozásában miként beszélnek rölünk, de a gyakorlati élet szempontjából nekünk mégis foglalkoznunk kell vele, ha nem is e törvényhozásban, de általában közéletünk egész mezején mindenütt, — hogy a mi szövetséges társunk: Ausztria, az ugynevezett közös birodalomnak ama másik államterülete miképp vélekedik rölünk, és minő törekvései vannak velünk szemben. (Ugy van a szélsőbaloldalon. Mozgás. Halljuk! Halljuk!) Mondom, ha megnézzük, hogy Ausztria kormányának és törvényhozásának mik a törekvései: mit látunk? Ha azok a törekvések csak az ő törekvései volna nem sok gondot okoznának nekünk. Az ő jogukkal szemben áll a mi jogunk, az ő hatalmukkal szemben áll a mi hatalmunk. (Ugy van! a szélsőbaloldalon). Hanem mikor mi azt látuk, hogy alkotmányos királyunk, a mi államunk legfőbb intézménye, azokhoz hajlandó, vagy nem is a királyunk, de a legfőbb hadur, öket támogatja, nekik szolgálatot ígér erőt, dicsőséget és befolyást mi ellenük, akkor igenis fájdalom érdeklünkben is áll és érdeklünk jorunkká teszi, hogy ezt a kérdést szó nélkül ne hagyjuk (Ugy van! a szélsőbaloldalon). És mit akarnak önk, t. kormány és t. többség? Azt akarják: mi védelmezzük meg velük szemben, csupán mi a magyar nemzet érdekeit és jogát? Azt hiszik önk, hogy ez első sorban nem az önk feladata és kötelessége?

Báró Kaas Ivor: Azt hiszik!

Eötvös Károly: Mi törekvünk azokat megvédelmezni, igenis de nekünk, fájdalom, az a helyzetünk, hogy nekünk elsősorban önk ellen kell azokat megvédelmezni, (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon) bizonyára fájdalom csak másodsorban azok ellen, kik közvetlenül egyenesen intézik a támadást, mert a bátorságot a nemzeti és a jog örökös sérítéséhez Magyarországot kormányának és parlament többségének lánghasága, tehetetlensége szolgálta. (Ugy van! a szélsőbaloldalon).

Mi történt? Mondom, nem fogadom el illetékesnek sem az osztrák honvédelmi miniszternek, sem az osztrák miniszterelnöknek teg az új fejtegetést sem a többi nagyméltóságok: az osztrák urakházában és a birodalmi tanácsban való fejtegetéseit, de bizonyos az, hogy a helyzet odáig jutott, hogy az osztrák törvényhozás jogot érez ahhoz, hogy ő a magyar törvényhozás fölt fennhatóságát gyakoroljon. (Mozgás a szélsőbaloldalon.) Jogot érez ahhoz, hogy kimondja: ezeket a törekvéseket, nem fogadom el, ezeket a törekvéseket pedig el fogadom. Ezt lehet arroganciának mondani, de ez nem csupán arrogancia. Ez a régi történelmi viszonyunk megújulása, amely Magyarországot jogait alkotmányát és önnállóságát lthon házi használatra megengedte. (Ugy van! a szélsőbaloldalon) de amikor a világba ki kellett lépni, amikor az ajtó elé kellett állni akkor a magyar jorokról, alkotmányról és önnállóságról azt mondták: „Azt pedig meg nem engedjük.” A Reichsrathban ugy beszélnek az osztrák törvényhozás mindkét házában ugy beszélnek miniszterek, utniszterelnökök és mások, mintha ök volna-nak a „nagy egészek” törvényhozása, mi pedig csak egy külön öszágnak vagy tartománynak tanácskozó testülete. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Provincia!) A látszat ez, de fájdalom, e pillanatban a valóság is (Ugy van a szélsőbaloldalon) és ezt tőrűnk nekünk nem lehet. De ez meg sem változik mindaddig, míg Magyarországot kormányt és törvényhozásának többsége talpra nem áll. (Ugy van! a szélsőbaloldalon). És az országunk és nemzetünk jogait és érdekeit a véletlektől meg nem tőrűszk védelmezni. Azt mondják önk, — fájdalom sok igazság van benne, — hogy ebben az áldásfélű valóságunkban a nemzet sokat szenved, az ország érdekeit elhanyagotatnak, közzgazdasági életünk pang, a jöltét esőkken, egy állami termék alig lehet tovább elvinni...

Báró Kaas Ivor: Tebát adjuk ei Magyarországot! Legyen pénztük. (Mozgás.)

Eötvös Károly: De mindez állapot csak azért van és ez a nemzetnek sok százados tapasztalása, mert a nemzet törvényhozása és vezető férfai idönként megengedték Ausztriának és Ausztria államférfinak a hatalmaskodást Magyarországon. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon). Tessék ezt a hatalmaskodást visszautasítani, méltóztassék erre nézve velünk kezét fogni. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) akkor

majd ez a sok nagy baj elenyészik, a nemzetet fenyegető ezen károkat és veszélyeket elmulnak. (Ugy van! a szélsőbaloldalon) De csakis ezzel mulnak el és mással el nem mulnak. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon).

T. Ház! Ez idő szerint, fájdalom a többségben a nemzetnek vezére nincs. (Ugy van! a szélsőbaloldalon) Fájdalom, hiszen nem minden korszúli meg azt a nagy férfút, amelyre minden kornak szüksége volna nálunk. Hát a kor éppen nagyon meddő volt e tekintetben, mert a többségben a nemzetnek vezetői nincsenek. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) De ezt a hiányt meglehetősen lehetne pótolni, ha a többség férfai nem az egymás ellen való küzdelemben emésztenék erüket; (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) ha a többség férfai minden személyes érdeket és hatalmi vágyat leküzdve, talánának legfőbb egyetlen ügy eszmét, egyetlen ügy érzeit, amelyben maguk közt is, de velünk is találkoznak. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon). Itt az eszme: Magyarország alkotmányának megvédelmezése, (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) itt az érzés: a nemzet becsületének megmentése. (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.) Ha önk még ebben sem tudnak egyetérteni maguk közt, ha önk akkor is, midőn mi ezt a kettőt védelmezzük, velünk szemben ellenkező álláspontra lépnek, akkor ne kárhottassák önk se Koerber, se Chlopoyt.

Akkor ök cselekszik azt, amit a nemzetek önzése ilyen esetben cselekedni szokott, kizsákmányolják a helyzetet, tőrűszk a szövetséges társat uralkodnak felette, amikor pedig ehhez joguk nem volna. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Koerberék szavát amikor azt mondják, hogy a hadsereg minden változtatásához az ő beleegyezésüknek kell hozzájárulniuk, én elméletileg nem ostromlom, elméletileg e szavak helyességét kénytelen vagyok elismerni, de miért? Egységes hadsereg sohasem volt. Csak egységnek mondták. Midőn a mai hadsereg megalapított 1867-ben és 68-ban akkor — ismerem az akkori vezető férfai gondokozását, ök ugy gondolkoztak: azért, hogy Ausztriával va amelyik egyezésre juthassunk, a nemzetet a további önknekrjantástól megmentsük, ám ne érintsük a hadseregnek akkor fennálló szervezetét, hanem hozzuk be az általános védőtehetségét, a hadsereget tegyük nemzeti hadsereggé ami az osztrák hadsereg sohasem volt, sem egészében, sem részében. Ha a nemzet a maga egészében a nemzet értelmes ifjúsága a maga buzgó lelkesedéssel, mert általános védőtehetséggel lesz, részt vesz abban a hadseregben önkény, magától nemzetvé válik Magyarországot hadserege. Ez volt akkor, 1867-ben és 1868-ban a vezető államférfiak nézete.

36 esztendő telt el és bekövetkezett ez? Az osztrák hadsereg történetének alaposabb ismerő, mint én, ezer érvet tudnánk felhozni arra, hogy a mióta u. n. általános védőtehetséggé a papi a nemzet minden rétege, minden eleme beutott a hadseregbe, azóta annak a hadseregnek germanizációját, császárvá tételét, birodalmi egységre való alkalmasságát ezerszer jobban erőtített a hadsereg körében, a tisztikar, a vezérlet: és vezényelt és a belsőtörtézet, mint az valaha azelőtt 1848. e őt törtézet.

Ugy, hogy dacára annak hogy a magyarság, a magyar nemzet fiai sokkal nagyobb tömegben vannak a hadseregben mint azelőtt az a hadsereg ma sokkal kevésbé nemzeti, (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon) és sokkal kevésbé tiszteli a magyarság sajátjait, érdekeit és becsületét, mint tisztele régebben amikor még nem volt általános hadseregtetés. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon).

Akkor az volt a nézet, amit mondtam; 35 esztendő története élénk, fájdalom bizonyosság szolgálta: amellét, hogy ök ebben a jogos, szép feltevésükben csalódtak: és hogy a hadsereg szervezete, vezérlete és vezénylete Magyarországot hadsereggé is Magyarországot kontingensét is idegenné, németé, császárvá, birodalmi egységre alkalmassá tette. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon).

Harmadik esztendő tapasztalata ez! Álljon elő önk közül az, aki tagadni meri. Hiszen az u. n. leglojalosab, legmérésesebb nyilatkozatokban is, mint az Andrássy Gyuláé, Tisza Istváné, mindentűt ott van, hogy elismerjük — nem tudom, hozzá tették-e, hogy fájdalommal ismerik el (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem tették!) — elismerjük, hogy nemzetünk szemelmenek a hadseregben való meggyökeredését illetőleg sok kívánni valónk van, abban a tekintetben még reformokra van szükség, de amit ezt vagy azt most megcsináljuk és türelemmel várunk, megjön magától önként.

Akt 36 esztendő szomorú tapasztalata e feltevésből ki nem ábrándított, az nem alkalmas arra, hogy a nemzet törvényhozója legyen. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Akit pedig kiábrándított, mert ki kellett ábrándítani és mégis azzal áll elő, hogy e nemzet érdekeit lassankint maguktól valcsulnak meg a hadsereg szervezetében, az amitó... (Élénk helyeslés és taps a szélsőbaloldalon).

Minthogy ma sem vakos, sem elbűdültk sem ámitottak lenni nem akarunk minthogy a harmincöt esztendő keserű tapasztalás juttatott arra a komoly, szigorú, fatális elhatározásra, amelyben vagyunk és amelyben megmaradunk, (Igaz! Ugy van! Megmaradunk! a szélsőbaloldalon) ennél fogva mi ragaszkodunk e nemzetnek ama jogainhoz, melyeket tíz hónap óta hangoztatunk, amelyekért küzdünk és fogunk küzdeni mindaddig, amíg nem győzünk vagy amíg a végső kimerültség öröket nem vesz, és bárminő ellenkező, hézagos programmal, vagy bármely kecsesgét, da türes szavakból álló ígéretekkel jőjön is ez a kormány, vagy más kormány: mi küzdelmünk kötelességét fogjuk teljesíteni. (Élénk éljenzés és taps a szélsőbaloldalon). Szólokot számosan üdvözlik. Felkiáltások: öt peró szünetet kérünk! Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Élénk: Az ülést öt percre felfüggesztem.

Szűnet után:

Hock János: Arra a természetlen multra, melyben semmiféle nemzeti eszme nem és nem virágozott, arra hivatkozok most a korona, arra mutat rá és valljuk meg őszintén, hogy ez neki nagy fejtörés. Ezért nem tartom megokoltnak az e keseredésnek azt az éles hangját sem, amely a vita hevében a korona felkent személye ellen itt a Házban megnyilatkozott. Az ily kifakadás a köösönös megértés érzelmi akadályá lesz és még szélesebbre fogja vinni azt az értelmet minden magyar embernek betölteni most bízafias kötelességet. (Helyeslés a jobb és baloldalon.) Zavart oszánál könnyű, de a felelősséget az élet és a történelem előtt viselni nehéz, mert ennek a nemzetnek szüksége van nemzeti program alapján, szüksége van mindyájunk együttműködésére ezen irányban, de ezt megakasztani üres tüntetésekért, politikai rikancoskodásért nem szabad. (Ugy van! a középben.)

Pap Zoltán: Kőbányán másképp hangzott ez a szónoklat.

Hock János: Mindig így hallott engem a képviselő ur, mert én mindig a nemzeti álláspont teljeségét képviseltem, tulusoktól menten. Azonban itt ebben a Házban volt idő, mikor én nyíltan az obstrukció pártjára álltam és azon állok most is, míg nekem nemzeti engedményekkel nem biztosítják az én igazságaimat, de a képviselő ur akkor foltolgatott és gondolkodott, hogy vajjon helyes lesz-e jó lesz-e ezen igazságokért fegyverbe szállani. (Élénk derültetés a jobboldalon és a középben.)

Ennek a nemzetnek — nekem meggyőződés — nem szabad ellentétbe jönnie dinasztijával, mert a mai európai viszonyoknak és a nemzetközi békekének egyetlen fenntartó karatidja most ott künn a külföldön a mi királyunknak álltánosan tisztelt és ismert személyisége. O most a mi erőnk, a meghatalonlás vele tehát a külföldnek bizonyos rokonszenvét is veszélyeztetné a nemzetre nézve, már pedig ennek a nemzetnek inkább szüksége van a nagy népek rokonszenvére és arra a köösönös harmóniára, amely a koronának és a nemzetnek egymásra kell tekinteni érületüknek megértésével és jogaiknak biztosításával. (Helyeslés a jobboldalon.)

Ha tehát a nemzeti becsülethez méltó kompromisszumot köthetünk, akkor én, nyíltan bevalom, a justament-politikának vagy az erőszakosságok taktikájának híve nem vagyok. De amikor a korona felkent személyét én itt a Házban testemmel fedezem, akkor egyuttal sajátlatat is látom, hogy vannak magyar emberek, akik minden sértés iránt érzékenyek, amely lefelé irányul, de minden sértés iránt közömbösek, hogyha azt illetéktelen befolyások folytán a nemzet arcába vágják. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Nyíltan ki mondok, hogy nagy mértékben ezek az egyének okai a mai helyzet elmérgesedésének. (Ugy van! a jobboldalon. Zaj jobboldal.)

Határozati javaslatot most nem nyújthatok be, de körve-kérem a Házat, a hazám jövőjében való aggodalmam nevében, hogy hasson a törvényhozás bölcsesége oda, hogy megtalálja, vagy legalább is jöhiszmenül keresse azt az utat, amely a kibontakozás, a köösönös megértés árán elérhető és amely sem a szent koronának feltett tekintélyére árnyékot nem vet, sem a nemzeti becsületnek szentségére szep-lőt nem borít. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Pap Zoltán: Személyes kérdésben kijelenti, hogy Hock mostani beszédének tónusa és a közötti, amelyet ezélett körülbelül harmadfél hónappal mondott, óriási a különbség.

Hock János: Személyes megtámadlás címén kijelenti, hogy ez nem igaz.

A lezavasztó miniszterelnök.

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: T. Ház! (Halljuk! Halljuk!) Azt hiszem, nyugodtan állíthatom, hogy amikor a magyar alkotmány és az azon alapuló jogok képviseléről és megvédéséről van szó, akkor nem lehet különbség a Ház tagjai között. (Helyeslés a jobboldalon.) Alaptétele ezen felfogásnak, hogy a magyar királyra alkotmányos jogainak gyakorlásában csakis magyar tanácsosai gyakorolhatnak befolyást. (Helyeslés a jobboldalon.) Ezért a magam részéről mindig kötelességemnek tartottam, midőn erre alkalom nyílt, különösen pedig a most napirenden lévő fontos kérdésekben, hogy megvédjem az ország jogait. Tettem ezt a multban, tenném a jövőben, épp úgy, mint ahogy tudtommal tették ezt mindazon kormányok, akik Magyarországot törvényhozásában, itt a képviselőházban helyét foglaltak, és tenni fogják ezt bizonyára a jövő kormányok is.

A hadsereg kérdésében alapvető törvényünk az 1867. XII. törvényeikk. Ez szabályozza főpontjaiban nemcsak azt, hogy miként kell eljárni a hadsereg igazgatásának rendes menetében, de azt is, midőn némi változtatásokról volna szó. Az 1867. XII. törvényeikk tulajdonképpen három részre osztja a főintézkedési jogot. Az egyik az, amely a fejedelmi jogokban rejlik, a másik az, amely a magyar törvényhozást magát illeti, a harmadik pedig az, amely ugy intezendő el, hogy a két állam miniszteriuma által előkészítendő és így terjesztendő elő a törvényhozás elé.

Azt hiszem, itt fűzhetek megjegyzést ahhoz, ami a mai vitának és felszólalásoknak tárgyát képezte, t. i. az osztrák miniszterelnök ur felfogásához, amelyet egy hosszabb beszédben adott elő és pedig akkor, amidőn az utolsó osztrák krízist a maga részéről igazolni kívánta az osztrák parlament előtt.

Az ő nyilatkozatait, amelyeket a hadsereg kérdésében tett, én a magam részéről úgy fogtam és úgy fogom ma is fel, hogy ő azon befolyást kívánta magának a jövőre is biztosítani, amely őt Ausztria részéről a törvény értelmében megilleti és amelyet mindenestre én is követelnék a magam számára minden oly esetben, midőn — mondjuk — Ausztria részéről olyan követelésekkel állnának szemben, amelyek a közös intézményeknek vagy pedig Magyarország kárára vagy sérelmére lehetnének.

Bartha Miklós: Magyarazza meg jobban! (Folytonos zaj. Élénk csevegés.)

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: Én azt hiszem, az ő felszólalását csakis így kell és lehet magyarázni.

Ivánka Oszkár: Nem kell azt magyarázni, hanem vissza kell utasítani. (Helyeslés és zaj.)

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: Nem is áll érdekünkben és nem szükséges, hogy azt másképp magyarázzuk. (Élénk ellentmondás a szélsőbaloldalon.)

Ivánka Oszkár: A szabadelpvűpárt tegnap egyhangulag vissza is utasította. (Mozgás és zaj.)

Kubik Béla: Kibujik a szög a zsákból mindig! (Zaj. Felkiáltások a jobboldalon: Halljuk a végét!)

Elnök: Méltóztassanak a miniszterelnök urat meghallgatni.

Szederkényi Nándor: Helyesli-e? Magyarazza meg!

Bartha Miklós: Nem lehet itt osztrák felfogást képviselni! (Halljuk! Halljuk a jobboldalon.)

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: T. képviselőház! Azt hiszem, hogy azon tételekben, amelyeket felszólalásom elején elmondottam, megbizonyítottam, hogy tisztán a magyar alkotmány felfogásának adtam kifejezést. (Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.)

Szederkényi Nándor: Ez helytelen felfogás! A leghelyetlenebb felfogás!

Rosenberg Gyula: Halljuk! Fontos dolog ez! Először halgassuk meg, aztán ítéljünk!

Elnök: Csendet kérek!

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök: És azért semmiféle olyan magyarázatot nem fogadok el a magam részről, mely magyar alkotmány tételeivel ellenkezők. (Helyeslés a jobboldalon.)

Bartha Miklós: Tessék applikálni!

Gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök: Midőn egy magyar törvénynek magyarázatáról van szó, akkor senki más nincs bivatva arra, mint a magyar törvényhozás, tudniillik a magyar országgyűlés a királyával együtt. (Helyeslés a jobboldalon. Mozgás a szélsőbaloldalon.) Ezt tartom és e tekintetben ez irányadó minden magyartartásomra vonatkozólag.

Kijelentem még azt is, hogy az osztrák miniszterelnök ural katonai kérdésben nem érintkeztem és nem tárgyaltam. (Helyeslés a jobboldalon. Nagy zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.)

Polónyi Géza: Hát ez a visszautasítás?

Kubik Béla: Ezt csakugyan nem volt érdemes meghallgatni! (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Endrey Gyula jegyző: Pichler Győző! Az előzőket Daniel Gábor foglalta el.

Endrey Gyula jegyző: Pichler Győző!

Pichler Győző: Dacára az előrehaladt időnek, engedje meg a t. képviselőház, hogy a miniszterelnök ur imént elhangzott szavaira rögtön válaszolhassak, ha csak egész röviden is, tekintettel az idő előrehaladt voltára, mert első hallomás után is kötelességünknek tartjuk, hogy a legerélyesebben visszautasítsuk mindazt, amit a miniszterelnök ur mondott. Határozottan használom ezt a szót: visszautasítok. (Zaj.)

Nayira ment az osztrák miniszterelnök ur, hogy az osztrák képviselőházban egyenesen utalt arra, hogy ő nemcsak beleavatkozik, de tényleg részt vesz a most Magyarországot és királyát közt folyó vitában, vagy mondjuk úgy: a Magyarország követelése és a korona ellentétele között folyó vitában; mert határozottan kijelentette, hogy a nyelvre és a vezényleti szóra vonatkozó követelések egyenesen visszautasítatnak, „aber es gibt Forderungen, die discutabel und zulässig sind“, tehát kijelentette, hogy ő neki jogot adtak, ő neki forumot adtak arra, hogy „discutabel“ és „zulässig“ követelések felől véleményt az osztrák képviselőházban is nyilvánítsa. Nyilvánvaló tehát, hogy az a küzdelem, melyet a magyar országgyűlés a katonai kérdésekben folytat, bármily politikai álláspontot veszünk is, nem köztünk s a korona közt folyik, hanem beavatkozik abba egy idegen faktor, egy idegen állam! ebben egyenesen tényező.

Ezzel szemben engedje meg a t. Ház... (Mozgás jobboldal. Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Megint egész kaszinó van odáát! Azt nem látja az eink ur? Így nem lehet tárgyalni! (Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon. Zaj.)

Elnök (csenget): Csendet kérek!

Kubik Béla: Tiszta dolog! Ott a rothadt sarokban nem méltányolnak soha semmit!

Polónyi Géza: Most az egyszer jóban török a fejüket, ne bántsuk őket! (Élénk derültetés. Mozgás és zaj. Élénk csevegés. Egy hang a szélsőbaloldalon: Gajári már ki van zárva onnan!)

Szatmári Mór: Annak sem tetszik már! (Zaj.)

Elnök: Kérek általános csendet, képviselő urak! (Halljuk! Halljuk!)

Pichler Győző: A magyar miniszterelnök ur jónak látta ezután kijelentését egyetlen egy kifejezéssel, egy mondattal megoldani, amelyely lezavaszt be is fejezte, és csak annyit mond — így szólt — hogy semmiféle olyan magyarázatot, amely a magyar alkotmányt ellenkezik, a maga részéről el nem fogad. Ezzel fejezte be beszédét. Nohát, miniszterelnök ur, ez egy nagy „nesze semmi, fogd meg jól!“ (Derültetés jobboldal. Ugy van! a szélsőbaloldalon.) A miniszterelnök ur végül azt mondta, hogy ő még egy kijelentést tesz, azt tudniillik, hogy ő semmiképpen nem érintkezett katonai kérdésekben Koeber miniszterelnökkel. A miniszterelnök ur ezzel semmit sem mondott, mert nem az a kérdés, hogy a miniszterelnök ur érintkezett-e vele, hanem az, hogy a magyar királylyal, kivel mi a törvényeket tárgyaljuk és akivel mi egyetemenlegesen és önállóan hozzuk a törvényeket, érintkezett-e Koeber és hogy vajjon a felség engedett-e neki illetéktelen beavatkozási jogot. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ez a kérdés.

Egy bizonyos: hogy mibelyt valamely tudósítás arról szólt, hogy gróf Khuen-Héderváry a királynál audiencián fogadtatott és a katonai programról vagy egyebekről beszélt vele, közvetlen utána mindég ott volt, hogy aztán Koeber osztrák miniszterelnök urat fogadta ő felsége, vagy pedig előtte. És a miniszterelnök ur, miután Koeber miniszterelnök nyilatkozatát hallotta, kijelenti, hogy mérvadó neki az, hogy neki az ez elve, hogy semmi olyanba bele nem megy, ami a magyar alkotmányossággal ellenkezik.

De miután felhatalmazással tette Koeber ezen kijelentést, ennél fogva, ha a miniszterelnök ur a magyar alkotmány iránt csak a legkisebb ragaszkodással volna is, akkor neki ilyen cselekmény után, midőn az ő tudata nélkül és háta mögött ilyen érintkezések és befolyások érvényesülnek, egy perocig sem volna szabad abban a miniszterelnöki székbén ülnie. Alkotmányos miniszterelnököt elni megvárja az ország. Csak ezt akarom kijelenteni. (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Kossuth Ferenc: T. Ház! Én a házszabályokhoz akarok csak igen röviden néhány szót szólani. Az ország, a király és a béke érdekében akarom, hogy nyújtsák alkalom a Háznak arra, hogy a miniszterelnök ajkairól e hangzott kijelentések itt vita tárgyává tétessenek. (Élénk helyeslés) Holnap tehát tartunk ülést. (Élénk helyeslés.) Itt még az a rövid kijelentést akarom megtenni én is, hogy *elvártam volna Magyarországot miniszterelnöktől, hogy a legerélyesebben utasítsa vissza Koeber miniszterelnöknek illetéktelen nyilatkozatát.* (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon és a középben.)

Langyel Zoltán: Itt kell megbuktatni a parlamentben, mert különben sohasem megy innen ki.

Elnök: Az az indítvány tétetett Kossuth Ferenc képviselő ur részéről, hogy holnap ülés tartassék, amelynek napirendjén volna a miniszterelnök mai nyilatkozatának tárgyalása. Kérem a t. Házat, hogy vajjon elfogadja-e ezen indítványt, igen vagy nem. (Felkiáltások: Elfogadjuk!)

Ugy látom, hogy a Ház elfogadja. E szerint holnap délelőtt 10 órakor a Ház ülést tart... (Felkiáltások jobbról: Szavazzunk! A szélsőbalon: Ki van mondva a határozat!) Kérem, a határozat ki van mondva, tehát a házszabályok szerint a szavazásnak helye nincs, csak akkor volna, ha abba, hogy szavazás legyen, mindenki belenyugszik. (Felkiáltások: Szavazzunk!) Ha tehát egyhangulag kívánja a ház, akkor elrendelem a szavazást és kérem azon képviselő urakat, akik kívánják, hogy holnap délelőtt ülés tartassék, melynek napirendjén legyen a miniszterelnök mai nyilatkozatának tárgyalása, méltóztassanak felállni. (Meg-történik.) Többség. (Élénk éljenzés a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Ellenpórbát kérünk.) Az eredmény nem kétes, tehát ellenpróba szükség-telen.

E szerint holnap délelőtt 10 órakor ülést tart a Ház, hogy a miniszterelnök mai nyilatkozata azon megvitattassék. Ezzel az ülést berekesztöm.

Az ülés végződik délután 2 óra 5 perccor.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Szeptember 30-ikán

új előfizetés nyílik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztassanak a megújításról idejkorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

BELFÖLD

Khuen újra megbukott.

— A politikai helyzet. —

Budapest, szeptember 29.

Gróf Khuen-Héderváry Károly második kabinete megbukott, még mielőtt megalakult volna. A mai parlamenti vereség következtében a miniszterelnök táviratiilag bejelentette lemondását a királynak. Délután minisztertanács volt, amelyen a miniszterelnök közölte a kormány tagjaival is lemondását és holnap be fogja jelenteni hivatalosan a képviselőházban is.

A mai napnak ez a szenzációja nemcsak a pillanatnyi politikai helyzetnek jelenti hirtelen változását, hanem elsőrangú jelentősége annyiban is, hogy az legelőször történik hatvanhét óta, hogy kormány a parlamentben bukott, nyílt szavazáson. Ez az önmagában is nevezetes eseménynek súlyát azzal is fokozza, hogy a parlamentarizmus diadalát jelenti.

A politika köreiben — ezt minden elfogultság nélkül mondhatjuk — egyetemes örömet, megnyugvást okoz a bánnak ismételt és most már végleges bukása. El lehet mondani, hogy pártkülönbség nélkül megkönyebbülés szállotta meg a lelkeket, mikor a lemondás híre a kora esti órákban elterjedt. Csak a gránicsárnak igen kevés számú lemondott hívei között és a Nemzeti Kaszinó tájékán támadt lehangoltság, de a szabadelpvűpárt zöme legalább is nem bánja, hogy megszabadult imporiált vezéréől, akiért fogcsikorgatva lelkesedett, ha muszáj volt.

De az utóbbi időben már akkor sem. Például a tegnapi est pártkonferencián olyan volt a hangulat, hogy abból mindenki azt az impressziót kapta, hogy gróf Khuen megbukott a pártban. Mindenki, csak gróf Khuen nem. Az ő impressziója egészen más volt, annyira más, hogy mikor tegnap a konferencia után egy híve egyenesen figyelmeztette, hogy valami készül ellene, hogy összekövés van a pártban, hogy egy csoport alakult, amely elhatározta, hogy a miniszterelnököt a képviselőházban a legelső alkalommal leszavazza: akkor ezt gróf Khuen nem hitte el. Legalább erre vall az, hogy ma váratlanul, készületlenül, egészen meglepetésszerűen felelt a Koerber-ügyben hozzáintézett kérdésre. Gróf Khuennek, úgy látszik, egészen hamis képe volt arról, ami körülötte végbemegy. Ő csak azt látta meg, hogy az értekezleten előbb nógatták, hogy nyilatkozzék a Koerber beszédéről, aztán meg mindenki beleegyezett, hogy jól van, nyilatkozzék akkor, amikor jónak látja. Azt nem vette észre, hogy a pártértekezleten nem volt hallgatósága. Az a márványos terem tegnapig nem látott még olyat, hogy egy pártvezér általános zajongás, figyelmetlenség között beszélt volna. Tegnap ez történt. Kitérő válaszában végül megnyugodtak ugyan, de ennek olyan furcsa mellékíze volt, amelyet csak Khuen nem vett észre, de amely rajta kívül mindenkinek feltűnt. Olyanforma volt az, mintha az egész párt vállalt vonta volna:

— Hadd beszéljen úgy, hadd tegyen úgy, ahogy neki tetszik. Most már neki ugyanis mindegy.

Ellenben gróf Khuen ezt a furcsa vállonvást így magyarázta magában:

— Ugy látszik, én most már beszélhetek úgy, tehetek úgy, ahogy nekem tetszik. Ezeknek ugyanis mindegy.

És ma úgy tett, ahogy neki tetszett. Ellenben, hogy a pártnak nem tetszett. És a párt sietett megbuktatni a rátkülmált vezért, aki terhére volt.

Hogy a válasz, amely gróf Khuen bukását okozta, előre el volt-e határozva, vagy csak ma szánta rá magát a bukott miniszterelnök, arra nézve két ellentétes verzió van. Az egyik szerint gróf Khuen célzatosan rendezte úgy a dolgot, hogy meglepje a pártot, amelyről tájékozatlanságában nem tette föl, hogy ilyen hirtelen cserbenhagyja. Azt hitte, hogy jobb, ha nem ad alkalmat arra, hogy a pártértekezleten a miniszterelnöki nyilatkozat előzetes megvitatása esetleg ellentétes nézeteket hozzon felszínre, s hogy a bevégzett dologgal szemben, a Ház nyílt ülésén nem fog

a párt frondot csinálni. A másik verzió az, hogy a miniszterelnök tegnap valóságosan nem tudta még, hogy mikor és mit fog felelni, ha nyilatkozatot kérnek tőle Koerber beszédéről; az volt a szándéka, hogy tervezett bécsi tartózkodása alatt a nyilatkozatra nézve megbeszéléseket fog folytatni. Csak ma, a Házban szánta rá magát, hogy felszólal, nyilván abban a reményben, hogy a többség nem dezavualja. Ezt a verziót megerősítik a szabadelpvűpárt előkelő tagjai is, akiknek tegnap este, a konferencia után határozottan azt mondta a lemondott miniszterelnök, hogy ma nem nyilatkozik.

Félhivatalos jelentések.

A kormány lemondását félhivatalosan a következő kommuniké tudtja:

Ma délután fél hat órakor összehívta a minisztertanács amelyben gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök közölte, hogy a képviselőház mai ülésén történt incidens következtében ő felségének távirati uton bejelentette lemondását és kérte, hogy mentessék fel a kabinetalakításra vonatkozó megbízatás alól.

A képviselőháznak ama határozata következtében, hogy holnap újból ülést tartson, amelynek napirendjén a miniszterelnök mai nyilatkozata lesz. gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök ma nem távozik Budapestről és ennek következtében a cár tiszle'tére holnap Bécsben adandó udvari reggelin sem fog részt venni. A miniszterelnök meg fog jelenni a holnapi ülésen, hogy bejelentse, hogy beadta lemondását, és azt fogja indítványozni, hogy a Ház az új kabinet megalakulásáig napolja el ülését.

Még nem bizonyos, hogy gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök mikor megy ő felségéhez, hogy a mai nap eseményéről szóbeli jelentést tegyen.

Ki jön?

A második Khuen-kabinet gyászos bukása gyorsabban tette aktuálissá az a kérdést, hogy ki lesz az, akinek sikerülni fog a mostani zavaros helyzetből való kibontakozást megtalálnia? Ez a kérdés most egy darabig pihent, mert először is az mindenki előtt bizonyos volt, hogy Khuen alatt nem lesz kibontakozás. Valami lesz: erőszakosság, törvénytelen házfelosztás, meg minden egyéb, csak kibontakozás nem. Hogy ez jöhessen, ahhoz az kellett, hogy Khuen menjen. Az embereket tehát nem az érdekelte, hogy ki következik, hanem, hogy mi következik? Most, hogy Khuen újra elment, előtérbe lép újra az a kérdés, hogy ki jön utána?

És már az új kormánykrízis első napján meg lehet állapítani, hogy ez a mostani válság annyiban különbözik az előtte valótól, hogy míg előbb nagyon sok volt a jelölt, most csak egy ember felé fordul a figyelem, ritka egyértelműséggel. A politikai beszélgetések rendjén ma csak egy név volt hallható, mint a jövő emberé: a Széll Kálmán neve. Benne látják ma a legtöbben azt az embert, aki a mostani bonyolult helyzetet kibonyolítani alkalmas volna, ha vállalkoznék rá, és most már kezdik hinni azt is, hogy vállalkoznia kell rá. Azok előtt, akiknek alkalmuk volt erről Széll Kálmánnal magával beszélni, a volt miniszterelnök nagyon energikusan tiltakozott minden kombináció ellen, s ismételtén nagyon nyomatékosan jelentette ki, hogy semmi szín alatt nem volna rávárható arra, hogy újra a kormány élére álljon. De még e határozott tiltakozás ellenére is az ma a közérzés, hogy a viszonyok egyenesen a Széll Kálmán egyeztetőt, bétkötő egyéniségét kívánják, s hogy ebben a pillanatban a szabadelpvűpárt is őt fogadná legszívesebben s az ellenzék is vele állna szóba legkönnyebben. A szabadelpvűpárt körében ma este ez volt az általános vélekedés s egyéb kombináció egész este nem jött szóba.

A szabadelpvű pártkörben különben ma a következő dolgok történtek:

A szabadelpvűpártból.

Délután öt órakor gróf Khuen-Héderváry Károly, amint benyitott a szabadelpvű klub nagyterembe, szemben találta magát gróf Apponyi Alberttel. A két ur egy pillanatra farkasszemet nézett, aztán köszöntés nélkül haladt el egymás mellett. Mindketten az ugyneve-

zett Deák-szobába mentek, ahol akkor gyülekezett a programkészítő kilences-bizottság. Az olvasóterem mentek keresztül, ahol már akkor volt néhány korai vendég. Ezeknek feltűnt a dolog. Alig pár perc múlva kijött gróf Khuen-Héderváry, erősen kipirult arccal és szótlánul elment. Ez még feltűnőbb volt. Az egyik kíváncsi ember utána ment, hátha csak valami dolga akadt odakünn. A vesztibülben aztán megtudta, hogy a miniszterelnök vette a kalapját, felöltőjét és elment. A dolgot érthetetlennek találták az urak, de nem soká késelt a magyarázat. A Deák-szobából kijött Münnich Aurél, a kilencek egyike és így szót:

— Itt hagyott bennünket.

Akiket még a részletek is érdekeltek, azok megtudhatták, hogy gróf Khuen-Héderváry a kilences-bizottságnak csak ennyit mondott:

— Beadtam lemondásomat. Ajánlom magamat.

Ez volt a bucsuja. Aztán elment és többet feléje se nézett a pártkörnek, este sem.

A többi miniszter közül is csak Wlassics Gyula jött el. Annál többen voltak azonban az ugynevezett miniszterképesek és azok, akik annak tartják magukat. Egy részük: Széll Kálmán, gróf Apponyi Albert, gróf Andrássy Gyula, gróf Tisza István, Hieronymi Károly a kigondoló bizottságban volt elfoglalva, más része odakünn, a nagyteremben vitakozott, magyarázott, vagy szincerizált. A terem nagyon tele és nagyon hangos volt szürkülettől késő estig. A hangulat általában sokkal kevésbé volt izgatott, mint ilyen esemény napján várta volna az ember. A párttagok egy részének a kedve derült, sőt diadalmas, másoké rezignált, s csak igen kevesen vannak, akik izgatottak vagy éppen haragosak. Az örvendezők, a diadalmaskodók élén van a régi szabadelpvűpárt néhány exponált tagja: Kubinyi Géza, báró Feilitzsch Artur, Gajdri Géza; a haragosok kórusát a grófok vezetik: Andrássy Tivadár, majd később Andrássy Gyula és Tisza István. Gróf Tisza, mikor kijött a kilences-bizottság ülése után, hangos szemrehányásokat tett Kubinyi Gézának, egyebek közt arra utalva, hogy párttáborozat volt, amely kimondotta, hogy ellene lesz a párt minden napirend-indítványának az új kormány kinevezéséig, akik tehát ma a miniszterelnök válaszában napirendre tűzése mellett szavaztak, azok a párt határozata ellen vétettek. Kubinyi erre megjegyezte, hogy azzal a párttáborozattal szemben állott egy másik, amelynek az volt az értelme, hogy a miniszterelnök most nem fog nyilatkozni Koerber beszédéről; miután mégis nyilatkozott az a nyilatkozat nem volt kielégítő, a párt tagjainak joguk volt a napirendretűzés mellett szavazni.

— Egyébiránt most, higgadt megfontolás után is azt mondom — tette hozzá Kubinyi — hogy ha másképp szavaztunk volna, rossz hazafiak lettünk volna.

Nagy csoport vette körül a vitakozókat és a csoportban csaknem mindenki helyeselte Kubinyi szavait.

Báró Feilitzsch még hozzátette:

— Az a párttáborozat különben sem alkalmazható a mai szavazásra, mert csak arra az esetre szót, ha az ellenzék feliratot javasolna a hadiparancs ügyében.

A jelen voltak hangulatát különben az jellemzi leginkább, hogy néhány nagyfejűt és néhány magnásit kivéve, szinte mindenki részt kér magának a kormánybuktatás dicsőségéből. Az ószerekek egy része is, a nemzetiek egy része is. A végeredmény az, hogy voltak buktatók itt is, ott is. Csak mentők voltak mennél kevesebben. Különös egy kormányipart.

Siratói pedig egyáltalán nincsenek gróf Khuennek. Arra nézve körülbelül egységesek a vélemények, hogy a dolgok tarthatatlanok voltak már, Khuennek semmiesetre sem lehetett volna boldogulni és utána rosszabb nem lehet a helyzet. Sőt jobb lesz, vélik sokan, még pedig a pártnak nem is utolsó emberei.

Igy például Chorin Ferenc igen meggyőzően fejtette ki, hogy a mai eseménynek csak jó következményei lehetnek.

— Mindenekelőtt — mondta egyebek közt — a parlamentarizmus szempontjából föltétlenül

korrekt dolog, hogy a kormány a parlamentben bukott meg, a többség által leszavazva. A helyzet ezzel tisztább lett, a békés kibontakozás legfőbb akadálya elhárult, a kormányelnök, aki fedezte a hadiparancsot, megbukott, most már megszünt Chlopy és minden nehézség, ami ebből következett. Most már csak az kell, hogy a pártnak meglegyen a programja és a párt összetartson. A békés kibontakozás meglesz.

Mások is voltak a korifousok közül, a kik osztoztak ebben a nézetben, de a nagyfejték egy része erősen aggodalmaskodott. Annál lelkesebbek voltak a közkatónák, akik a párt erőpróbájának vallották a mai szavazást. A kormányelnök ellen szavazók intencióját többek közt *Gajary Géza* a következőleg magyarázta:

— Kossuth indítványát nem azzal a szándékkal szavaztuk meg, hogy gróf *Khuen* nyilatkozatának tudomásul nem vételét dokumentáljuk, mégis az a páratlanul álló tény, hogy az ellenzékkel szavazott a szabadalvűpárt háromnegyedrészre, demonstratív tiltakozás volt Koerber beavatkozása ellen. De a helyzet is tisztázódott, mert a kilences-bizottság, mielőtt a korona valakit designál újra kabinetalakításra, a katonai programot egybeállíthatja s a korona tudni fogja, mit kell az új miniszterelnöknek hoznia, hogy többséget találjon a szabadalvűpártnál. Tehát most bekövetkezett a helyes állapot, hogy a majoritás írja elő, milyen program mellett ad támogatást s a korona ezzel előre is tisztába jöhet. A helyzet ilyen alakulása az ószabadalvűeknek köszönhető, mert kívántunk szavazást Kossuth indítványára s közülünk való volt a mellette szavazó szabadalvűpártiak jelentékeny része.

Mialatt a nagyteremben folyt a vitakozás, azalatt benn, a harmadik szobában a program-bizottság tanácskozott. Körülbelül nyolc óra lehetett, mikor a bizottság tagjai, élükön *Széll Kálmán* elnökkel kijöttek és a nyüzsgő tömegben elvegyülni igyekeztek. Am hamar észrevették őket és nagy csoportosulási támadt körülöttük, különösen *Széll Kálmán* körül. És hamarosan észre lehetett venni, hogy, ha a mára nézve voltak is elérő, sőt nagyon eltérő vélemények, a holnapról, a legközelebbi jövőről, vagy legalább is a jövő emberéről nagyhírtelenségig igen egyforma nézet alakult ki. És ezt nemcsak az mutatta, hogy a legsűrűbb csoport *Széll Kálmán* körül képződött, nemcsak beszéltek róla nagyok és kicsinyek, hanem formális tüntetés volt a lelépést vezér mellett. Ostromolták kérdésekkel, elhalmozták a bizalom és ragaszkodás nyilatkozataival, de ő ügyesen kitért az egyik elől is, a másik elől is. Arra a kérdésre, hogy mit végzett a kigondoló bizottság, azt felelte:

— Nem lehet még tudni semmit. Még semmi sem kész, sőt még alig fogtunk hozzá.

Nem is lehetett megtudni semmit a kilencek dolgáról, sem *Széll Kálmán*tól, sem mástól.

De ez most nem is nagyon érdekelte az embereket. A programról leginkább annyit mondtak az emberek, hogy azt a programot bizonyosan jól megcsinálja *Széll* és azután hát *nejki csak megcsinálja a többit is*.

Széll azonban erősen tiltakozott:

— Kész vagyok mindenre, csak ettől megmeneküljek. Inkább fát vágok reggeltől estig nyolc napon keresztül, ha ezzel megválthatom magamat.

Erről azonban megjegyezte valaki, hogy a favágás éppenséggel nem inkompatibilis a miniszterelnökséggel, mivel tudvalevő, hogy *Gladstone* passzionátus favágó volt.

És hasztalan szabadkozott tovább, a klub közvéleménye nem tágitott; Higgadtan fontolgató elmék minden okot egybevetve, arra az eredményre jutottak, hogy minden ok a *Széll Kálmán* miniszterelnöksége mellett szól. És arra az ellenvetésre is volt válasz, hogy *Széll* semmi szin alatt sem vállalkozik. *Falk* Miksa felelt rá egy krónikás anekdotával:

— Mikor a fúzió után a király *Wenckheim* Bélát megkínálta a miniszterelnökséggel, az öregur egész ijedten tiltakozott ellene:

— Felsőleges uram, kottessen egy töltött ágyu elé és lövessen agyon, ha úgy akarja felséged. Ezer darabra szaggattatom magamat felségedért, de azt az egyet ne kívánja tőlem.

Ámire a király mosolyogva így szólt:

— De mit csináljak én ezer szétlépett *Wenckheim*mal? Nekem egy egész miniszterelnökre van szükségem.

És kinevezte *Wenckheim*ot.

Az emberek azzal az impresszióval mentek vacsorálni, hogy mégis csak *Széll Kálmán* a jövő embere. Csak egy ember volt, aki nem akarta hinni: egymaga *Széll Kálmán*.

*

A szabadalvűpárt hangulatáról egy másik tudósítónk a következőket írja:

A szabadalvűpártkörben ma este igen élénk volt az élet. A miniszterelnök leszavaztatása és lemondásának híre nagy izgalmat okozott. Beszéltek ott, hogy a miniszterelnök lemondását táviratilag tudatván ő felségével, okát is adta elhatározásának azzal, hogy a szabadalvűpárt nagy része a Koerber-ügyben adott válasza miatt ellene szavazott.

A miniszterelnök személyesen tudatta lemondását a programkészítő kilences-bizottsággal, mely *Széll Kálmán* elnöklete alatt éppen tanácskozásra készült. Délután 5 órakor megjelent a szabadalvűklub helyiségében és kinyilatkoztatta, hogy a tanácskozásokban nem vehet részt, mert végleges elbocsájtatását kérte a királytól. *Széll Kálmán* sajnálatát fejezte ki és hozzátette:

— Mindnyáján természetesen tartjuk a történetek után.

Az eset kinos benyomást tett a szabadalvűpártnak, hol a már hetek óta lappangó titkos egyenetlenség hirtelen elemi erupcióval tört ki nyílt pártszakadás formájában.

— Minden országnak legnagyobb veszedelme! — mondta gróf *Tisza István* — mikor a disszidensek kerekednek felül.

— Normális időkben — tette hozzá dr. *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter — bármely kormányelnök már a tegnapi pártértekezlet bizalmatlan jónusát is határozottan visszautasította volna.

A válság tehát már tegnap óta akuttá vált és a képviselőház mai váratlan incidense csak siettetette a dolgot. Beszéltek, hogy gróf *Khuen-Héderváry* Károly bukását tervszerűen készítették elő. Bizonyos jelek megerősítik ezt a feltevést. A miniszterelnök mai szerencsétlen nyilatkozata után gróf *Apponyi* Albert hirtelen átadta az elnöki széket *Daniel* Gábor alelnöknek, ki-sietett a folyosóra és ott régi híveivel és *Kossuth* Ferencel titkos konvinkulumot tartott. *Kubik* Béla, ki az ülésterembe visszatért, a sutgókok szándékába nem volt beavatva, a baloldaltól hangosan figyelmeztette az elnököt a rendezavarókra, mire *Polónyi* Géza csitítólag intett:

— Ne bántsd őket, mert most valami jó készül.

Azt is beszéltek, hogy gróf *Khuen-Héderváry* már tegnap este tudott az összeesküvésről és azért nyilatkozott oly lanyhán Koerber illetéktelen beavatkozásáról.

Vannak azonban képviselők, kik a disszidensekkel szemben helyeselek és korrektnek tartják gróf *Khuen-Héderváry* magaviseletét. Egy régi beavatott szabadalvűpárti képviselő, *Mandel* Pál azt magyarázta, hogy a magyar miniszterelnök nem dezavualizálta osztrák kollegáját, ki ő felsége felhatalmazott arra, hogy a bécsi Reichsrathban nyilatkozatot tehessen. *Koerber* helytelen szavait gróf *Khuen-Héderváry* csak akkor utasíthatta volna vissza erősen a házbán, ha erre a királytól külön engedélyt kért és kapott volna, ami a tegnapi pártértekezlet óta meg so történt.

Dr. *Mandel* Pál ezen felfogását gróf *Andrássy* Tivadar és *Falk* Miksa szintén igazolták és azért heves támadások hangzottak az állítólagos összeesküvés ellen, melylyel gróf *Apponyi* és a volt nemzeti pártiakat vádolják, kik titokban szítják a tüzet és összejátszanak az ellenzékkel, hogy az obstrukciót fenntartsák, míg gróf *Apponyi* Albert kormányra juthat.

— Vakandok módjára kerüli *Apponyi* az őszinte, nyílt fellépést — mondogatják az ó-liberálisok — és világos zászlóbontás nélkül aknamunkával akar célhoz jutni, ami nem fog sikerülni.

Keserű szemrehányásokkal illetik a párt harcias elemeit is, kik, mint *Kubinyi* Géza, *Sándor* Pál, *Gajary* Géza stb. ma az ellenzékkel szavaztak. — A tegnapi értekezlet egyhangú határozata

szerint a kabinet megalakulása előtt a pártnak semmiféle vitát nem lett volna szabad megengedni a képviselőházban — hangoztatja gróf *Tisza* István általános helyeslés közt.

— *Mi jó szabadalvűiek vagyunk* — feleli rá *Kubinyi* Géza, az ő temperamentumos nyíltszívűségével — a király előtt meghajlunk, de *Koerber* előtt nem.

Igy folynak a viták a mai nap eseményeiről, mialatt a nagy szobában megjelent képviselők kíváncsian várják a Deák-szobába visszavonult programkészítő bizottság határozatait. Mikor *Széll Kálmán* bizottsági elnök a nagy terembe lép, tömegesen csoportosulnak körülötte.

— Nehéz munka — mondja *Széll Kálmán*. — Boldog volnék, ha a program sikerülne és az országot kivezethetnők a nehéz válságból.

Mindenki bizalommal fordul feléje, de ő de-rült mosolygva védekezik a vezérszerep ellen, melyet neki többen újból felajánlanak.

— *En már megcsináltam a politikai végrendeletet* — mentegeti magát.

— *De mi lehet toldani egy újabb ködcillal* — biztatják és akik jelen vannak, mind őt tartják a jövő miniszterelnökének.

Ha ugyan nem következik egy abszolutisztikus kormány. Mert a helyzet ismét súlyosabb lett némelyek szerint. Mások gróf *Khuen-Héderváry* távozásával könnyebbnek tartják a kibontakozást. Csak azt sajnálják, hogy hirtelen lemondása következtében holnap az orosz cár bécsi fogadtatásánál Magyarország hivatalosan nem lesz képviselve. Mert gróf *Khuen-Héderváry* ma nem megy Bécsbe, hanem itthon várja be a király további rendelkezéseit, melyek azonban csak a cár távozása után pár nap múlva várhatók. Addig a szabadalvűpárt katonai programja is készen lesz és bemutatthatják a királynak, ki — mint hírik — addig nem jön Budapestre, míg az új miniszterelnök végleg meg nem alakítja a kormányt.

A kigondoló bizottság.

Félhivatalosan jelentik: Az országgyűlési szabadalvűpárt kiküldött bizottsága ma délután 5 órakor *Széll Kálmán* elnöklete alatt megkezdte a szabadalvűpárt katonai programja megállapításának munkálatait. Az ülésben gróf *Khuen-Héderváry* Károly nem vett részt, hanem tudomására hozta a bizottságnak, hogy lemondását bejelentette. A bizottság három órán át este 8 óráig dolgozott s azután munkálatai folytatását holnap déli 1 órára halasztotta.

A függetlenségi táborból.

A képviselőház mai ülésének végén beállott hirtelen fordulat természetesen határtalan örömet keltett a függetlenségi pártkörben, melynek tagjai ma igen nagy számban gyűltek össze. Az öröm pedig nem is volt teljes. Gróf *Khuen-Héderváry* Károly gondoskodott róla, hogy újabb örömet szerezzen ellenfeleinek. Hét óra tájban hozták hírlí, hogy *Héderváry* Károly táviratilag beadta lemondását. *Polónyi* Géza a lemondás híre mosolyogva mondta:

— Ein Mann, der einmal kommt und zweimal hinausgerufen wird. (Egyszer jött és kétszer börtök ki.)

Sokat beszéltek arról is, hogy kik voltak azok, akik még ma is *Khuen-Héderváry*val szavaztak, akik tehát elegendőnek tartották a miniszterelnök elégtételt, s akik a Koerber arcultatásait szépen zsebre akarták dugni. *Polónyi* Géza így csoportosította ezeket a hazafiakat:

— A kormány tagjai, *Münnich* Aurél, *Hieronymi* Károly, a kaszinó-grófok, *Rakovszky* István és gróf *Zichy* Aladár.

A párt tagjai ezután értekezletet tartottak, hogy a holnapi teendőket megbeszéljék s hosszas vita után elhatározták, hogy miután a miniszterelnök lemondása még elfogadva nincsen, a mai kijelentések fölött megindítják a vitát. Ha *Khuen-Héderváry* nem jelenti be lemondását, bizalmatlansági indítványt terjesztenek be. Naprend előtt *Erőrey* Gyula fog felszólalni a hároméves katonák visszatartó rendelet tárgyában, a napirendhez pedig elősnek *Kossuth* Ferenc fog szólni. A pártértekezlet részleteiről tudósítónk a következőkben számol be:

A függetlenségi és 48-as Kossuth-párt ma este *Kossuth* Ferenc elnöklete alatt értekezletet tartott.

Az elnök megnyitja az ülést s eladja, hogy az értekezlet szükségessé vált azért, mert a Hár mai határozata folytán holnap ülést lesz. *Barta* Ödön bejelenti, hogy e perben értesült arról, hogy *Khuen-Héderváry* lemondását táviratilag bejelentette, ami által a holnapi vita immár tárgyalanná lett.

Fapp Elek: Azt hiszi, hogy holnap halározati

javaslatot kellene a Háznak betervezni s azt elfogadtatni.

Polónyi Géza: A helyzet komplikálódott, hogy olyan miniszterelnök nyilatkozatáról van szó, aki kabinetjével még be sem mutatkozott. A Ház a kormányelnök mai nyilatkozatát nem vette tudomásul, hanem ellenkezőleg, azt napirendre tűzte és a Ház e felett holnap határozhat. A megbízott miniszterelnök lemondott. Már most az a kérdés, hogy e tényre által az ügy akéit lezárta-e? Az az álláspontja, hogy ha a holnapi ülés elején a miniszterelnök lemondása be lesz jelentve, akkor is szóvá kell tenni a mai nyilatkozatában foglalt sérelmeket. Ha pedig a lemondást be nem jelentik, akkor bizalmatlansági indítványt kell tenni. Khuen nyilatkozatának perfid volta abban van, hogy jobb tudomása és meggyőződése ellenére azt akarta elhárítani, hogy a Koerber-féle nyilatkozatok fedik a magyar alkotmányt, hogy azoknak nem lehet más értelmet tulajdonítani, mint hogy azok a magyar alkotmány szerint is öt megillető jogkörre vonatkoznak.

Barta Ödön: Ha Héderváry bejelentette a lemondást, ez az ő parlamenti helyzetén nem változtat, mert a király az ő lemondását még el nem fogadta. Alkotmányjogilag a dolog úgy áll, hogy ha Héderváry alkalmas volt ma arra, hogy helytálljon a korona helyett, amíg lemondása el nem fogadtatott, ugyanezen kvalifikációja van holnap is. Mi nem azért indítottunk most akcióit, hogy Héderváryt megbuktassuk, hanem hogy elégtételt kapjunk azért, hogy Koerber által a császárra való hivatkozással alkotmányunkba betörés követeltet el. Ha igaz, hogy a császár fölhatalmazta Koerbert nyilatkozatának megtételére, úgy megvan az összütközés Magyarország és a császár közt. Ha pedig Koerber hszodott, akkor ezért Koerber fejét kell követelnünk az osztrák császártól, aki egyuttal magyar király. Véleménye szerint tehát ha Khuen-Héderváry lemondása be is lesz jelentve, tovább kell tárgyalni, mert a kérdést nem köztünk és a kormány közt, hanem köztünk és Ausztria közt kell eldönteni.

Polónyi Géza: Figyelmeztet arra, hogy a holnapi ülés tárgya a miniszterelnök mai nyilatkozata és semmi egyéb. Hogy ez ki lett tűzve, a párt elnökeinek nagy győzelme és ezt nem szabad kisebbiteni engedni.

Visontai Soma: Főfogása, hogy Khuen megbízását eddig a parlamenti helyzet szempontjából tévesen ítélte meg. Khuennek sem kinevezése, sem a hozzá intézett manifesztum a parlamentnek tudomására nem adatott. Ő a mai ülésen is mint a régi bukott kormány feje ült ott társaival együtt. A magyar alkotmány nem ismer más, mint minisztériumot. Kinevezett kabinetfőnököt kormány nélkül nem ismer. Egy eset volt csak, Récey Ádám esete, mely szomorú emlékét képezi történelmünknek. A megbízás csak akkor válik parlamenti lépéssé, ha a Háznak tudomására adatik. Jellemző, hogy Khuen sem hivatkozott újabb kinevezésre. Alkotmányunk szerint a képviselőház saját autonómiájában semmiféle határozatához kormány hozzájárulása nem kell. Az sincs sehol megírva, hogy a kormánynak a tanácskozásban részt kellene venni. Véleménye szerint egy lemondott kormánynak bizalmatlanságot szavazni nem lehet, mert hiszen ő már levonta a konzekvenciákat éppen a lemondás által. Azt hiszi, hogy helyes lesz, ha dacára a kormány lemondásának, az akcióit befejezzük azzal, hogy a napirendet kimerítjük s a Háznak egy határozatát provokáljuk, amelyben visszautasítja a Ház az osztrák kormánynak beavatkozását, azzal a tóldással, hogy bizalmatlanságot azért nem indítványozunk, mert lemondott kormánynyal állunk szemben.

Kubik Béla: Főüladatunk kettős. Az első, visszavenni Koerber sértését, a másik, a hároméves katonák sérelmét újból szóvá tenni. Egyébként Polónyi főfogásához csatlakozik.

Tóth János: A holnapi napirend Héderváry mai nyilatkozata. Ebben az a pont sérelmes, mely Koerber föllógását verifikálja. Ha be is jelentik Héderváry lemondását, szóvá kell tenni, hogy különösen azért tartjuk sérelmesnek az ő nyilatkozatát, mert nem utasította vissza Koerber támadását. Véleménye szerint azonban hiba volna azt határozatba foglalni, csak deklarálni kell. Ha a lemondás nem lesz bejelentve, úgy az egész ülés alatt a szónokok ezzel a beszéddel foglalkozzanak és mindjárt az ülés megnyitására az elnök által beadandó rosszallási indítványon, mert úgy ohajjja, hogy Kossuth Ferenc ragadja meg a kezdeményezést és ő parentálja el Héderváryt, remélhetőleg utolsóra.

Bakonfi Fenu: Ismétli, hogy ő legfontosabbnak a hároméves katonák ügyét tartja, melyet holnap, ha másként nem, napirend előtt kell szóba hozni.

Barta Ödön: Főhívja a figyelmet arra, hogy Apponyi Albert ezeket az általunk összehívott üléseket rendkívülieknek tarja. Olyanoknak, melyeken elnöki bejelentésnek sincs helye. Minthogy a holnapi ülésnek

rendes napirendje van, alkalmasint elnöki előterjesztések is lesznek s minthogy ezek közt sok igen fontos lehet, főlkéri a párt tagjait, hogy már az ülés elején ott legyenek.

Kossuth Ferenc elnök, összegezvén a vita során fölhangzottakat, határozatilag kimondja, hogy ha Héderváry lemondása be lesz jelentve, azért a tárgyalást a párt folytatni fogja, ha pedig a lemondás be nem lesz jelentve, akkor bizalmatlansági indítványt fog betervezni. Egyuttal kijelenti, hogy szívesen áll a párt rendelkezésére és elsőnek szólni föl, de főlkéri még Andrey Gyulát, hogy a hároméves katonák ügyét napirend előtt tegye szóvá.

Adóbehajtás karhatalommal.

A képviselőház holnapi ülésében dr. Bartha Ferenc sürgősen interpellálni fog, mert Szudrics biharmegyei községben az állami adókat csendőri karhatalommal behajtják. A képviselő ma este a következő táviratot kapta:

Dr. Bartha Ferenc.

Budapest.

Szudrics községben az állami adóbehajtások csendőri karhatalom mellett végrehajthatnak és jószágaink elvitetnek. Kérünk orvoslást.

A község nevében:

Bokse Juon

bró.

A vidék mozgalma.

Debrecenből telegrafálják, hogy a városi közgyűlés Márton Imre ügyvédnek azt az indítványát, hogy az adó beszédét a város közegeinek megtiltsa, egyhanglisan s óriási lelkesedéssel elfogadta.

Szerencs képviselőtestületi gyűlésén ma 14 szóval 7 ellen elfogadták dr. miskolci Kovács Gábor ügyvéd indítványát, amely szerint tekintettel arra, hogy az országgyűlés megszavazása nélkül adót kivetni avagy behajlani nem szabad — utasítatik a község pénztárosa, hogy állami adót még az önként fizetőktől sem fogadhat el mindaddig, míg az a törvényhozás által törvényes módon megszavaztatni nem fog.

Hátszeg város képviselőtestülete e hó 25-én tartotta közgyűlését, amelyen Muntány képviselőtestületi tag, a Hatiegana oláh pénztárost egyik tisztviselője, azt az indítványt terjesztette elő, hogy utasítsák a városi adóhivatalt, hogy az állami adókat most, az ex-lex ideje alatt is szedjék be. Egyszermind azt is ajánlotta, hogy a törvényhatóság engedjen soroztatni ujoncokat.

Ezt az indítványt a hazafias képviselőtestület nagy többséggel leszavazta s így most Hátszeg városában nem szednek adót s önként jelentkező ujoncokat nem soroznak.

Nagyszalonta város legközelebbi közgyűlésén Csorvássy István és Szatmáry Géza törvényhatósági bizottsági tagok indítványt terjesztettek be, hogy a város szüntesse be az adószedést és ne segítkezék az ujoncozásnál.

Sátoraljanjehelyről táviratozzák: Zemplénvármegyének gróf Hadik Béla főispán elnökle alatt tartott közgyűlésen a függetlenségi párti Buza Barna a napirenden lévő összes politikai kérdésekben öt indítványt nyújtott be. A szabadelvűek tömeges felvonulását látva és azt, hogy a szűkséges többséget indítványuknak meg nem nyerik, nehogy az indítványok leszavastassanak, Láczy Szabó László nagybirtokos, függetlenségipárti alelnök tapintatos felszólalására Buza az összes indítványokat visszavonta.

Miskolcra táviratozzák a Magyar Távirati Irodának: A város képviselőtestülete ma delután Szentpáli István polgármester elnökle alatt tartott közgyűlésén tárgyalás alá vette Neumann Bertalan bizottsági tagnak azt az indítványát, hogy a város adópénztára az állami adófelvételeket ne fogadja el. Az indítvány igen heves vitára adott alkalmat, melynek beárásával 53 szavazattal 51 szavazat ellenében a közgyűlés Neumann indítványát elvetette.

A hároméves katonák visszatartása.

A pozsonyi függetlenségi párt indítványt nyújtott be Pozsony város törvényhatósági bizottságához, a harmadik évűket leszolgált katonák felszabadítása érdekében. A közgyűlés az indítványt elfogadta. Most aztán a város két képviselőjének táviratozzák, hogy a képviselőházban tegyék szóvá az ügyet.

A bécsi K. K. Telegraphen Correspondenz-Bureau a következők közvételére nyert felhatalmazást: A Magyarországnak több bécsi laptól átvett híre, hogy Budapest helyőrségi fogházában néhány nap óta több mint 300 harmadéves katona van, kik a továbbszolgáltatást megtagadva, továbbá, hogy a fogház őrségét ez okból 25-ről 40-re kellett felelni, és hogy Budapesten el nem helyezhető foglyokat a komáromi várba, valamint Aradra kellett átszállítani, teljesen

költött. Hivatalos értesülés szerint a budapesti helyőrségi fogházban lévő foglyok száma a rendesnél nem nagyobb. A budapesti helyőrségi bíróságnál a továbbszolgáltatás megtagadása miatt egyetlen vizsgálat sem folyik. A 21 emberből álló lozházőrséget sem szaporították. A foglyoknál Komárom várába és Aradra való átszállításról e szerint szó sincs.

Horvát vezényszó.

Eszék, szeptember 29.

Dr. Brestyenszki egy népgyűlésen szóva tette monárkiánk politikai helyzetét és különösen a közöshadsereg vezényloki nyelvénét kérdését. Azt mondta, hogy a horvátoknak nem szabad engedniök a Bécsből hangzó csabító szótának. A horvátok nem akarnak a magyarok törekvései elé akadályokat gördíteni. Sőt ellenkezőleg. Szóla e óre üdvözli a magyarokat minden esetleges eredményükrért, amennyiben azok nem a többi nemzetiségek hátrányára volnának. Ha a magyarok megkapják a magyar vezényszót, akkor mi a horvátországi közös hadseregbeli csapatok részére horvát vezényszót követelünk.

KÜLFÖLD

A sorozás Ausztriában. A Wiener Zeitung az 1903-ik sorozási év ujoncainak besorozására vonatkozólag a következő 1903. szeptember 28-iki törvényt teszi közzé:

Birodalmi tanácsom mindkét házának hozzájárulásával elrendelem a következőket:

1. §. A kormány felhatalmaztatik a hadsereg és a haditengerészt ujoncállományából, amelynek megajánlása az 1903. február 26-iki törvénnyel (birodalmi törvény 53. sz.) történt, szám szerint 59.024 ujoncot besoroztatni. A hadsereg (haditengerészet) számára való telemlt ujoncszám besorozásának engedélyezése a törvényhozásnak marad fenntartva.

2. §. Ezen azonnal életbelépő törvény végrehajtásával honvédelmi miniszterem bízatik meg, ki a hadügyminiszterrel egyetértőleg tartozik eljárni.

Bécs, 1903. szeptember 28.

FERENC JÓZSEF s. k.

Koerber s. k.

Welsersheimb s. k.

Bülow kancellár kanonok. Gróf Bülow német birodalmi kancellár a brandenburgi székegyháznak a kanonokja lett a német császár jóvállatából, aki ezzel is meg akarta jutalmazni hűségét kancellárját. A kancellár tudvalevőleg nem gazdag ember s még kevésbé lesz az, ha a jól dotált kancellári hivatalból valamikor távozik, a brandenburgi kanonoki állás ellenben igen jövedelmező. Természetesen protestáns kanonokságról van szó. Nem első eset, hogy a német uralkodók valamely kedvenc hívéket beültetik a zsiros kanonoki állások egyikebe. Az utolsó eset tudunkkal az volt, mikor a mostani császár nagyatyja a magyar eredetű Madait, Berlin volt rendőrőrnökét meglette brandenburgi kanonokká.

Vilmos császár már mult tavaszkor Rómából visszajövet, közölte gróf Bülowval kanonokká való kinevezését, hogy bizalmának és jóindulatának újabb jeleit adja neki. A címmel nagy jövedelem jár. A kancellár tudvalevőleg evangélikus vallású, s így meglepetést okozhat, hogy most kanonok lett, bár a protestánsoknak nem szoktak kanonokjaik lenni. Magyarországon ugyan nem ismerünk protestáns kanonokokat, de Németországban vannak, nemcsak Brandenburgban, hanem Magdeburgban is, s legalább is olyan gazdagok, mint a legdusabb javadalmas magyar katolikus kanonokok. A dolog magyarázata az, hogy a harmincéves Lábóru befejeztével a westphali béke megkötése után helyreállott Németországban a vallási egyensúly katolikusok és protestánsok között, megalkudtak egyes püspökségek, apátságok és káptalanok területén és javadalmain s vagy a protestáns fejedelmek kapták meg azokat s bekebelezték birtokukba, vagy néhány káptalant fűnn is tartottak protestáns jelleggel; ezek túlélték a megmaradt katolikus káptalanokat és egyházi fejedelmeket, mert ezeken meg a XIX. évszázad elején osztozkodtak meg német szuverének Napoleon pártfogása mellett. Így maradtak meg érintetlenül a magdeburgi és brandenburgi protestáns káptalanok. Az utóbbiban lett most kanonok Bülow kancellár s kinevezését az a körülmény is érdekessé teszi, hogy nem tartozik a gazdag porosz főurak közé. Véletlenség, hogy Vilmos császár ezt a méltóságot Rómából visszajövet ígerte a kancellárnak, amiben a pápának természetesen nincsen része, mert protestáns káptalanról van szó. Költők vagy írók nagyon ritkán kapnak Németországban olyan kanonoki méltóságot.

Ítélet a nisi tisztek ügyében. A belgrádi katonai törvényszék ma délelőtt tizenegy órakor hirdette ki az ítéletet a nisi tisztek dolgában. A törvényszék *Novakovic* és *Lazarevic* századosokat két évi fogságra és a tiszt rang elvesztésére, *Szerldrovics* és *Ljubomirski* századosokat egyévi, *Todorovic*, *Velkovic* és *Gyorgyevics* hadnagyokat nyolc hónapi, *Velickovic*-ot, *Sándor* királynak udvari orvosát és *Lontkiewicz*-et egyhónapi fogságra, a többi pedig négyhónapi fogságra ítélte.

Ha van ítélet, mely a megsértett jogérzetet nem elégíti ki sem Szerbiában az igazságosan gondolkodó elemeknél, sem a művelt világban, úgy ez az. A királygyilkosok, akik az utolsó Obrenovicost és néhány minisztert a legvadállatiasabb kegyetlenséggel lómészárolták, nemcsak hogy semmi büntetést nem kaptak, de sőt ők az ország urai s kezükben tartják az erélytelen király ritkult tisztokét, míg azokat a tiszteket, akik a gyilkosok uralmát meg akarták szüntetni, akik voltaképpen képviselői majd az egész szerb tisztikar óhajának, bebörtönözték és lefokozták. Ezzel az ítélettel az ügy aligha van elintézve. A gyilkosok ugyan ismét diadalmaskodtak s megszilárdították bitorolt hatalmukat, de csak idő kérdése, hogy mikor fog az igazság diadalmaskodni a jobb utra tért Szerbiában.

Belgrád, szeptember 20.

A lapok a nisi tisztek ellen hozott ítéletet minden kommentár nélkül közlik, csak a *Narodni List* jegyzi meg, hogy az elfogott tiszteknek az ítélethezatalnát tanúsított lovagias magatartása imponáló hatást tett. A lap közli, hogy a tisztek az ítélethezatal előtt kérték, hogy ügyüket terjeszték a tisztikar döntése elé. Együttal kijelentették, hogy az esetre, ha a tisztek többsége nem helyesli eljárásukat készséggel a láveit magukat sokkal szigorúbb büntetésnek is, de meg vannak győződve, hogy a tisztikar 4/5-ed része helyeselni fogja maguktartását.

A macedon forrongás. A legújabb osztrák-magyar-orosz jegyzék nagy hatást tett nemcsak Bulgáriában és Törökországban, de Londonban is. Nyilvánvaló, hogy ezt a jegyzéket *Ferdinánd* fejedelem esköztölte ki, mely helyzete már tarthatatlan volt Szófiában, hol mindenki a háborút akarta. Ezzel a jegyzékkel a fejedelem ingadozó trónját egy időre ismét megerősítették. Mióta gróf *Goluchowski* azt a tanácsot adta neki, hogy keresse Oroszország barátságát, a fejedelem mindent elkövetett, hogy a cár kedvében járjon, de az egész ország ellen van és ezért volt a jegyzékre szüksége, hogy bebizonyítsa, hogy az ő politikája az egyetlen okos politika. *Ferdinánd* fejedelem a királyi koronában látja viselkedésének megtartását. Konstantinápolyból is azt írják, hogy a magyar-osztrák-orosz akció a Jildiz-kioszkban és a portánál is rendkívüli hatást keltett. Erre a hatásra és a Bulgáriával megkezdett kölcsönös megértésre vezethetők vissza azok a parancsok, amelyeket a porta a főfelügyelőhöz, a polgári és katonai hatóságokhoz intézett és amelyek elrendelik, hogy a bolgár lakosságot ne bántásák, de a bandákat nyomják el. Szófia hírek szerint a bolgár kormány és az egyházi hatóságok igyekeznek rábírní a komiték vezetőit a mozgalom megszüntetésére és rámutatnak arra a veszedelemre, hogy a mozgalom folytán a bolgár fajt Macedoniában részben kiirtják, részben meggyöngítik.

A szófia egyetem két tanára, *Miletics* *Lyubomir* és *Gyorgyev* *Iván*, kik mint a macedóni emigránsok delegátusai jelenleg Pétervárott tartózkodnak s kik egyszerűen a macedón forradalmi bizottságának is meghatalmazottjai, a *Novoje Vremja* egy munkatársa előtt érdekes nyilatkozatokat tettek a fölkelők számarányairól. Azt mondják, hogy a fölkelők a törökökkel való harcokban kevés embert veszítettek. A fölkelők serege 20,000 emberből áll s ebből csak 1000 bulgáriai bolgár. A bulgáriai bizottságok fölsozlottak. *Szarafov*, *Conceve* és *Jankov* csak mint egyszerű katonák harcolnak. A fölkelés tulajdonképpen szervezői *Grujev* és *Belceve*. Ez utóbbi májusban elesett egy csetepaté alkalmával.

HIREK

Budapest, szeptember 29.

— **Személyi hír.** Dr. *Samassa* József egri érsek Szmracsányi kanonokkal Budapestre utazott.

— **Választások a Műegyetem Körben.** A Műegyetemi Körben élénk az élet, az ifjúság erősen készülődik a választásokra. Ma este hat órakor értekezletet tartottak azok a műegyetemi hallgatók, akik részt akarnak venni a választásokban. Az értekezleten egyhanglagon *Reiter* *Ivánt* jelölték elnöknek. Az elnök-jelölt mindjárt el is mondomta programbeszédét és a lelkes hallgatóság örömmel vette tudomásul, hogy arra fog törekedni, hogy politikai és társadalmi ellentéteket szét ne tagolják a Műegyetemi Kör ifjúságát.

— **Miklós cár Bécsben.** A cár holnap délelőtt tizenegy órakor érkezik meg Bécsbe. Rengeteg ünnepekkel fogadják. Amint megérkezik, a smelci temetőben fölláttat tűzértérog huszonnégy ágyúveléssel üdvözlí. Huszonnégy ágyúveléssel fogadják az uralkodókat *Schönbrunnban* is. Az általános fogadtatás már sokkal kevésbé lelkes. A bécsi szláv szociáldemokraták például tegnap este gyűlést tartottak, amelyen kizárólag a cár közeli bécsi látogatásának ügyével foglalkoztak. Az ülésen két cseh, egy horvát, egy rutén, egy lengyel és egy szláv emelt szót. Valamennyi felszólaló heves támadást intézett a cár ellen, mint az oroszországi deszpotikus hatalom megszemélyesítője ellen. Az egyik szónok megemlékezett többek között arról is, hogy 1849-ben I. Miklós cár és *Ferenc József* találkozásának az orosz csapatok bevonulása és a magyar szabadságharc leverése lett a következménye. Az ülés vezetősége egy határozat elfogadását ajánlotta, amely ellen azonban a kormány képviselője tiltakozott. Az ülés a határozatot a tiltakozás dacára is elfogadta. A határozat így szól:

„Cár! Mi gyűlöljük Önt, ahogyan csak Öntudatos, szabadsáért és egyenlőségért küzdő emberek egy bitort egy zsarnokot gyűlölhettek!

Autokrata *cár!* Megátkozzuk Önt, mint az orosz világbirodalom fiainak százezreit, akikre Ön hatalommal és erőszakkal kényszeríti rá akaratát és nézetét. Megátkozzuk Önt úgy, mint azok, akiket Ön kíméletlen erőszakkal az alattvalói rabszolgájerombba hajt.

Cár, az egyház feje! Megvádoljuk Önt azzal, hogy Ön a saját népét és a kultúrát gyűlöli, mert rosszakaraból és alacsony indokokból megengedi, hogy az Ön által leigázott népek virágja, éppen azok a férfiak, akik a történelmi, a felszabadító misszió súlyos keresztjét emelik vállaikon, a börtönökben sanyalódjenek!

Cár! Mi az Ön rendszerét az abszolút kényuralom rendszerének jelentjük ki, cimboráit pedig, akik Önnek készséges rabszolgái, a szlávság és a szláv kultúra meggyalázóiként bélyegezzük meg.

Ti pedig, szegény üldözöttek! A mi rokonszenvünk az orosz, a lengyel, a finn és a többi polgárok felé száll, — ti felétek, szegény üldözöttek — akiket nemzeti eszméitek terjesztéséért, politikai és társadalmi szabadságyvagyatokért és függetlenségi törekvéseitekért gonosztevőknek kiállítottak ki.

Veletek érzünk mi, polgárok, testvérek! És bennetek látjuk a kultúra igazi harcosait. Ti vagytok azok, ti, a cári deszpotizmus, az uralkodói tulkapás és alávalóság áldozatait! Ti, akik a börtönök mélységeiben és a várak kazamátáiban epekedtek; ti, akik Szibéria rettenetes pusztaságaira vagytok számkivetve azért csupán, mert lelketek mélyén mindennek javát akartátok.

Felétek nyújtjuk mi zsarnokotok megérkeztenél testvéri jobbnak és kifejezést adunk azon meggyőződésünknek, hogy a jövő elismeri majd a ti nagy áldozataitokat és porbaalázott homlokotokat a végtelen tisztelet és az emlékezés babérokoszorújával fogja ékesíteni, érdemeitek szerint.

Lelkünkben veletek vagyunk! És érzelmeiteket, meggyőződéséteket legjobb tudásunk szerint úgy támogatjuk, hogyha tudomás szerzünk a gazettekről, amelyeket ellenetek, a cári abszolútizmus áldozatai ellen elkövetnek és ennek a hírért a világban terjesztjük.

Azokat pedig, akiket a vad erőszak, öntudatlan és alávaló eszközök segítségével, a politikai és társadalmi küzdelemben megfosztott éléltől, megtartjuk hálás emlékezetünkben. Az ő piros vérük, amelyet hóhér ontott ki kegyetlen kézzel, a haladás és a szlávság dicsőségére piros virágokat és nemes gyümölcsöket fog fakasztani az orosz nemzet törzsfejében.

Egy darmstadti táviratunk szerint a cár már elutazott Bécsbe.

Gróf *Kapnist* orosz nagykövet ma hosszasan tanácskozott gróf *Goluchowski* közös külügyminiszterrel. Gróf *Kapnist* holnap St.-Pöltenin a cár elé utazik, hogy Bécsbe kísérje uralkodóját. Ma délben *Liechtenstein* hercegnél, a pétervári volt osztrák-magyar nagykövetnél a cár érkezése alkalmából dejeuner volt, amelyre gróf *Kapnist* és az orosz nagykövetség tagjai voltak hivatalosak.

— **Házasság.** Dr. *Heltai* J. Jenő eljegyezte e hó 27-én *Lurya* *Viima* kisasszonyt, *Lurya* *Miksa* leányát Siólokon.

Kolbenheyer *Samu* posta- és táviró főtitest Budapestben, eljegyezte *Góts* *Zsuzsikát* *Abauj*-*Szeprin*. *Schwarz* *Arnold* eljegyezte *Felsenburg* *Frida* kisasszonyt, *Felsenburg* *Fülöp* ékszerész leányát Nyírában.

— **Emléktábla X. Piusnak.** Tudvalevő, hogy *Rieseben*, a pápa szülőfalujában emléktáblát illesztettek bele annak a háznak a falába, ahol X. Pius gyermekéveit töltötte. Tegnap volt az emléktábla ünnepes leleplezése, amely óriási közönség előtt ment végbe.

A hivatalos vendégek között harminc katolikus egyesület képviselője jelent meg.

— **A főváros Rákóczi-ünnepé.** *Barabás* *Bélané* meghívására sok előkelő hölgy gyűlt össze a Saskör helyiségeiben, hogy megállapítsák, mi módon vegyenek részt a magyar nők II. Rákóczi *Ferenc* emlékére október 11-ikén a vérmézőn és folytatólag a Vigadóban tartandó ünnepen. A hölgyek elhatározták, hogy egy a felvonulásban, mint az élőképben résztvesznek. Együttal megalkotották a női bizottságot, s elnökké egyhanglagon *Barabás* *Bélanét* választották. A hölgybizottság ülése után a nagybizottság tartott ülést, amelyen összehíltották az ünnep programját.

A program szerint október 11-én reggel 8 órakor gyűlekeznek a Boráros-téren s onnan indul a menet a körutakon, az *Andrássy*-úton a, *Fürdő*-útcán és a *Lánchid*on át a *Vérmézőre*. A felvonuláshoz három díszkoszt rendelt meg a bizottság *Nemes Mihály* tervei után. Az első kosci Hungáriát, a második Rákóczi toborzását, a harmadik Rákóczi hadjárát jelképezi. A koscsikon korhű ruhában öltözött hölgyek és urak lesznek, míg a lovakat osatlósok fogják vezetni Rákóczi kirabeli ruhában. Este a Vigadó termeiben nagy Kuruc-estély lesz, melynek részletes programjából a következő hét élőképet állapították meg: A gyermek Rákóczi *Munkács* falain. Rákóczi elfogatása Rákóczi hazaküldi a szabadságharc első zászáját. Rákóczi esküje. Az óndoi országgyűlés. *Starhemberg* *Miksa* császári fővezér elfogatása. *Rodostó* (Rákóczi áldást küld baba). Az élőképek között beszédek és szavatok lesznek. A budapesti Rákóczi-ünnep érdekében a múlt héten *Kóhányan* *Hock* *János* országgyűlési képviselő elnökléte mellett népgyűlés volt, melynek határozata szerint ma *Hock* *János* a népgyűlés nevében kérvényt adott át a képviselőház elnökének, azt előzoza, hogy a képviselőház törölje el az 1715. évi törvényt, mely II. Rákóczi *Ferenct* árulónak bélyegezi és hozza haza Rákóczi hamvait.

Marosvásárhely város törvényhatósága ma *Sándor* *János* főispán elnökléte alatt fényes Rákóczi-ünnepet ült. A főispán lelkes megnyitó beszéde után dr. *Capdebo* *Ferenc* közgyűző tartott ünnepi beszédet. A tanács előterjesztésére a közgyűlés kimondotta, hogy *Rákóczi* erdélyi fejedelemség történet beiktatása emlékére annak 200 éves évfordulóján 1907-ben szobrot állít s e célra évenként 2000 koronát meg is szavazott.

— **Az önkéntesek bevonulása.** Nemrégiben az a hír terjedt el, hogy a hadvezetőség azoktól a besorozott önkéntesektől, akiknek a véderő-szabályzat értelmében joguk van két-három évi halasztást kérni a bevonulásra, az idén megtagadta ezt a szabadságot. Ezáltal számos fiatalember pályájának elvégzése elé nagy akadályok gürdültek. Ebben a dologban *Lengyel* *Zoltán* országgyűlési képviselő kérdést intézett ma a Házban *Kolossváry* *Dezso* honvédelmi miniszterhez, aki kijelentette, hogy semmi rendkívüli intézkedésről szó sincs. Aki idejében kérte a bevonulás elhalasztását s a kellő időben bemutatja az egyetem látogatását igazoló bizonyítványát, az az idén is megkapta és meg fogja kapni az engedelmet a bevonulás elhalasztására.

— **Nem igaz.** A nagy események összefordítása közepette is feltűnést keltett a római *Tribunának* az a híre, hogy X. Pius pápa nem tekintí börtönnek a Vatikánt és legközelebb elutazik Felső-Olaszországba a *Bencés*-rend ünnepére. Hamar megtört a szenzációra a cáfolat. A szentszék félhívatolosa, a *Voce delle Verita* koholmányának jelenti ki a *Tribuna* hírért. Egyébként tehát minden a régióban marad és a *Vatikán folyó*val még sokszor találkozni fogunk a lapok vezércikkeiben.

— **Barabás Béla afejtai.** *Barabás* *Béla* országgyűlési képviselő — mint megirtuk — a képviselőház oszlórtöki ülésén elhangzott sértő közbeszólások miatt lovagias elégtételt kért gróf *Andrássy* *Tivadar* és *Perczel* *Dezso* országgyűlési képviselőktől. *Barabás* ebben az ügyben ma nyilatkozatot tett a képviselőházban s a nyilatkozat után segédei, *Tóth* *János* és *Kubik* *Béla* országos képviselők tárgyalat gróf *Andrássy* *Tivadar* segédeivel, gróf *Hadik* *János* és báró *Üchtritz* *Zsigmond* országos képviselőkkel s a fölmerült lovagias ügyet kölcsönös nyilatkozattal intézték el. A nyilatkozat szerint *Barabás* *Béla* mai kijelentése után gróf *Andrássy* *Tivadar* segédei kijelentették, hogy felük sértése, a mai nyilatkozat után tárgyalanná lett s azt meg nem történtnek tekintik. *Perczel* *Dezso* országos képviselő segédei, gróf *Tisza* *István* és dr. *Münich* *Aurél* országos képviselők is hasonló nyilatkozatot adtak *Barabás* segédeinek. Ezzel a két lovagias ügyet elintézték.

— **A tiszavidéki halmok.** Az Országos Régészeti és Embertani Társulat a nyári szünet után ma délután tartotta első felolvasó ülését az Akadémia kistermében. *Tarcsy* *Endre* a tiszavidéki halmok keletkezéséről tartott igen érdekes előadást. Ismeretes, hogy ezeket a halmokat némelyek avar, mások kunhalmoknak tartották, míg *Szabó* *József*, a néhai jeles geológus, aki az Akadémia megbízásából kutató

azon a vidéken, természetes halmoknak jelezte. A felolvasó szerint e kérdésben most már tisztán láthatni. A kettős halmok 1893-ban történt megbontásánál ugyanis számos régi temetőkezelt helyet találunk, amelyek a hunok korából valók, jelétül annak, hogy a halmok ebből a korból származnak. Ezt a feltevést megerősíti még az a jelenség is, hogy az ásatások alkalmával piramiszerű emelkedést is találtak a kutatók.

Ibsen és Oszkár király. Bizonyára nagy örömet kelt Ibsen hívei körében az a hír, hogy a nagy norvég író, akit már mindenki a sir szélén hitt, annyira magához tért, hogy hűséges szolgálója karján már nagyobb sétákat is tehet. A járókelők áhítatos tisztelettel néznek az agg drámaíróra, amint kifogástalan göröcközlésben és hagyományos cilinderben végiglépked *Christiania* utcáin. Kedvence sétatálya az öregnek a királyi park. De most, hogy a királytól megérkezett a norvég fővárosba, a királyi park kapuit szokás szerint elzárták a publikum elől. Így aztán megesezt, hogy Ibsen a minap kénytelen volt a park kapujánál visszafordulni. Arra az időre, amíg a parkot vissza nem adják a közhasználatnak, le kellett volna mondania legkedvesebb sétatálya, de a legfelsőbb gondoskodás megadta neki a kétségkívül jól kiérdemelt kiváltságot. *Oszkár* svéd király ugyanis másnap *Kulso*-t küldött a nagy költőnek saját használatra a királyi park kapujához és egy levelet is mellékelte, amelyben a parkot mindenkorra az Ibsen rendelkezésére bocsátja.

Az irtalmas-rend ünnepe. Ma délelőtt avatták fel ünneppélyesen az irtalmasok budai új rend-és kórházát. A hatalmas épület fel volt díszítve lobogókkal és szőnyegekkel. A tágas előcsarnokban déli növények között a királyi mellszoba volt állítva s itt gyűléseztek a meghívott vendégek és elkötelezettek.

Ott voltak: Dr. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter, dr. Molnár Viktor kultusz- és dr. Chyzer Kornél belügyminiszteri tanácsosok, dr. Várdy Árpád püspök, dr. Tóth Lajos és Andriks Antal miniszteri osztálytanácsosok, *Surányi* tábornok tépárancsnok, dr. Bernolák József vezérőrnagy, dr. Blum Ödön és dr. Raisz Gedeon közegészségügyi tanácsosok, dr. Müller Kálmán miniszteri tanácsos, dr. Récey Imre, dr. Thanóffer Lajos dékán, dr. Moravcsik Ernő Emil, dr. Böky Árpád dr. Klay Nándor, dr. Böke Gyula, dr. Izai Arthur, dr. Vámosy Zoltán, dr. Telyesszky Kálmán egyetemi tanár, *Simonyi-Semadán* Sándor és *Egri* Béla orsz. képviselők, dr. Kovács Aladár a mentő-egyesület igazgatója, *Viola* Imre székesfővárosi tanácsos, dr. Schermann Adolf tiszti főorvos. *Herein* és *Bence* kerületi előlőrők, *Eckermann* és *Jármay* műszaki tanácsosok, az új kórház vezetői: *Thuróczy* Kornél rendőrnök igazgató, dr. *Andrássy* Jenő, dr. *Váli* Ernő, dr. *Bácsi* Imre, dr. *Lovrich* József, dr. *Fausz* Géza, dr. *Anfal* János, dr. *Heim* Pál és dr. *Windisch* Ödön főorvosok, a magyarországi irtalmas rendházak priorjai és képviselői, a bécsi és gráci rendházak részéről *Kalmi* Heibert és *Leitner* Elemér provinciálisok, *Star* Ede és *Práts* Bernard n. priorok, számos egyházi férfi és székesfővárosi bizottsági tag, *Vasvay* Károly bíboros hercepprimás képviselőtében dr. *Kohl* Medárd főszentelt püspök végezte a szertartást. Az ünnepet tíz órakor nyitotta meg *Thuróczy* Kornél tartományi rendőrnök szép beszéddel, melyben ismerte az új rend-és kórház történetét és rámutatott a nap jelenlétére. Végül üdvözölte a hercepprimás képviselőjét, aki elméltta az irtalmas rend hazafias és emberbaráti érdemét. Beszéde után a szokásos szertartással letette az új ház zárókővét, melybe behelyezték az építőbizottság okiratát, miközben az Opera énekkara a *Himnusz*t énekelte. A zárókő letétele után *Kohl* püspök beszélt az összes helyiségeket, majd az új díszes kápolnában misét mondott. Szertartás után a vendégsereg megtekintette a mintaszobán berendezett helyiségeket és szemle után a refektóriumban a domást ült.

Korodi Lajos Berlinbe hurcolták. Lapunk egyik múlt heti számban adunk hírt arról, hogy a királyi Kuria elvetette Korodi-Lutz országos képviselőnek és társainak semmisségi panaszt, melyet a marosvásárhelyi esküdttörzs ítélete ellen beadtak. A marosvásárhelyi esküdttörzs tudvalevőleg igaztás miatt Korodit egy évi, Orendi Gyula brassói ügyvédé és Liesz Ferenc ügyvédjelöltét pedig hat-hat hónapi államfogházra s mind a hármukat azonkívül mintegy négyezer korona pénzbírságra ítélte. Ezt a jelentékeny bírságot, miután a százsok az elítéltek várakozása ellenére nem voltak hajlandók az ügyért áldozatot hozni, Gött Frigyes lapkiadótulajdonos fizette le tegnapelőtt Brassó megye alispáni hivatalán. Korodi a Kuria ítéletét több cikkelyben akarta megvilágítani, de a Kronstädter Zeitung kiadója, u. a. kellemetlenségektől tartva, az első cikkely megjelölése után a további közlemény ellen óvást tett s így azok elmaradtak. Korodi a lesújtó ítélet miatt, de főképpen, hogy az egyévi államfogházra ne kelljen leülnie, le fog mondani a mandátumáról, Németországba költözik, német állampolgár lesz s onnan akarja irányítani a magyarországi pángermán mozgalmat.

Halálcsás. Rományi István ügyvéd, a *Máramaros* Híradó szerkesztője e hó 23-án Máramaroszigeten 58 éves korában meghalt.

Tarozali Zombory Lipótné szül. *Auffenberg* Erzsébet e hó 27-én 91 éves korában Budapesten elhunyt.

Vasuti összeköttetés a tengeren át. Egy kopenhági telegramm jelenti, hogy holnap nyílik meg a gőzkomoly-közlekedés *Gedse* és *Warnemünde* közt, amelyik által Németország és Dánia közt közvetlen vasuti összeköttetés lesz. A vonatokat ugyanis a gőzkomoly fogja átszállítani egyik országból a másikba.

Hangos diákrág. Tanulni is jó, szép egyetemi előadásokat is hallgatni jó, de a mai eleven időkben politikálni a legjobb. Ennek tulajdonítható, hogy az egyetem folyosóin kissé több hallgató nyüzsög, mint más, csöndesebb napokban, s a politikai megbeszélések hangja is olyan magasra csap, hogy bizony összevegyül a katedrákon előadót tanárukat beszédjével. Ezen az állapoton persze változtatni kell, s *Heinrich* Gusztáv rektor a maga hatáskörében meg is tette az intézkedéseit. A rektor erőlyesen igyekezett véget vetni annak időén az utcai tüntetéseknek, érthető tehát, ha a folyosókon is csöndet akar. Ezt pedig a következő figyelemzettel kívánja elérni:

Panasz merült föl hogy a tudományos egyetemi középponti épület folyosóin s előcsarnokában végbemenő *tolongás* és *zajongás* jelentékeny módon zavarja a termekben végzett tudományos munkálkodást s a hivatalos termekben folyó egyéb közszolgálati működést. E miatt szükségesnek látom figyelemzteni az egyetem polgárait az egyetemi szabályzat 80. és 83. szakaszaira, melyek szerint azon egyetemi polgárok és hallgatók, akik a rend és illem ellen vétnek, a csendet megzavarítják, a rend és csend érdekében működő hivatalos közkezelet megcsúrik, illetve azoknak nem engedelmességeknek: *figyelmi vétség*et követnek el, annyival is inkább, mert az egyetemhez tartozók saját körükben *zajongás* nélkül is a fegyelem és a rend fenntartására közreműködni tartoznak. Reményem és óhajom hogy az egyetem polgárainak magatartása minden megtörtölt intézkedést fölöslegessé teend.

Budapest, 1903. szeptember 29.

Heinrich Gusztáv

miniszteri tanácsos, az egyetem rektora.

Ez az intézkedés már egészen más. Azt előzoza, hogy a diákok tanuljanak. Ugy a gadagok, mint a szegények. Ezt mindenki csak helyesléssel fogadhatja. Itt közülük különben a *Magyar Távirati Irodának* az ifjúságra vonatkozó csefolatát. A lapok azt közölték ugyanis, hogy az egyetemi ifjúság *Barabás* Bélának a képviselőház minapi ülésén teit közbeszólásáért babérágat nyujt át. A *Távirati Iroda* közlése szerint az egyetemi ifjúsági egyesületek elnökei ebben a dologban tésire jöttek össze s mint az egyetemi ifjúság képviselői, kijelentik, hogy ez a hír nem felel meg a valóságnak és tiltakoznak az ellen, hogy egyesek az egész egyetemi ifjúság nevében szerepelnek.

Oroszország agent provocateurje. Irtnok tegnap *Szabatov*nak, az orosz állami rendőrség főnökének üzeméről, amelyekért a rendőrség születése helyére, a tamboui kormányzóságba számították. A vizsgálókat *Lopuchin* rendőrnökön derítette fel, aki az odesszai munkászavargások ügyében vezette a vizsgálatot és mindjárt az első nyomok *Szabatov*hoz vezettek. Hogy micsoda vakmerő dolgokat követtek el *Szabatov* ügynökei, az kitűnik abból, hogy *Lopuchin* rendőrnök *Saevics* ügynököt például, dacára annak, hogy *Plevhe* belügyminisztertiltól tolhatja fel a felhatalmazása volt, azonnali Samarába száműzte. Ugyanígy bánt el a rendőrnök *Szabatov*nak egy női ügynökével, *Vilbusevics* asszonnyal. *Szabatov* machinációt óriási összegeket nyelt el, ami mind az állampénztár titkos rendelkezési alapjaiból telt ki, amelyeknek nem kell elszámolást adni a felvett pénzekről. *Lopuchin* rendőrnök vizsgálata végre lerántotta a leplet *Szabatov* üzeméről, ami szűkséggépp *Szabatov* száműzetését tette maga után.

Kivándorlás. *Kis* Jenőről jelentik: Az arad-megyei *Szapáry* liget községből három év óta nagy mennyiségben vándorol a férfitalosság Amerikába. Pünkösdkor 34, két héttel ezelőtt 14 és tegnap este 5, többnyire vagyonos ember, vándorolt ki Brémán át Cincinnatia ahol több falubeli jövedelmező keresete talált. Legközelebb a szomszéd községekből, főleg *Simonyi*-alvából is többen indulnak Amerikába.

Köszönetnyilvánítás. Végtelen fájdalommal, melyet a sors kérelhetlen keze rám mért, a közzeiből és távolból, barátaim és jóakaróim részéről oly nagy számban érkeztek hozzám a részvét megnyilatkozásai, elhunyt hitveshárom ravatalát oly számosan díszítették fel a gyászborítót virágokkal, hogy most nem vagyok képes bálás köszönetemnek mindenki iránt külön kifejezést adni. Addig tehát, míg lekörbácsolt kedélyem némi lecsillapultával, minden egyes iránt bálam adóját lerohatnam, igazadjak ez uton annak előzetes kifejezését. Budapest, 1903. szeptember 30-án. *Órmódy* Vilmos.

Automobil-szerencsétlenségek. *Páris*ből jelentik, hogy ott tegnap este két automobil-szerencsétlenség történt. Este 9 órakor a boulevard Madeleinein egy *Harison* Julia nevű 24 éves leány került egy automobil alá s olyan veszedelmes sérüléseket szenvedett, hogy a kórházba való szállítás közben meghalt. A másik szerencsétlenség éjjel tizenegy órakor

a boulevard Sebastopolon történt. Itt egy *Dupont* Alfonz nevű fiatalember került egy automobil kerekai alá és veszedelmes sérüléseket szenvedett. Az automobil folytatta utját és az utána rohanó embereknek nem sikerült a kocsit föllátározatni. Ezek az esetek rendkívül elkeseredést keltek a lakosság körében.

Tömeges mérgezés a szegényházban. Az *Erzsébet*-szegényházban tömeges mérgezés történt a múlt pénteken. Körülbelül 130 ember lett rosszul mérgezés tünetei között s a szegényháznak egy öreg lakója meg is halt másnap. Pénteken történt az eset ebéd után. A szegényházban mintegy 900 ember van elhelyezve s ezeknek nagy része marhahúst kapott ebédre a múlt pénteken. A gyengélkedőknek azonban, mintegy 130 embernek borjухást főztek s ebből a husból ovt a gyengélkedőkön kívül egy alorvos és egy ápoló apáca is. Ebéd után egy órával 130 ember, az alorvos és az apáca rosszul lett. Valamennyinek hányási ingere támadt. Az orvosok mindjárt tisztában voltak velé, hogy mérgezés történt s ellenszereket adtak be a rosszul lett embereknek, akiknek nagy része másnapra már egészen jobban érezte magát. Egy asszony azonban, a 80 esztendő *Zimmermann* *Johanna* másnap meghalt s mintegy 20-25 ember még ma is rosszul érzi magát. A szegényházban természetesen szigorú vizsgálatot indítottak az iránt, hogy miként történt a mérgezés. Az étel vegyelemzés végett elküldték a vegykiráleti állomásnak, a vegyelemzés eredménye azonban eddig még ismeretlen. Az elhalt *Zimmermann* *Johanna* holttestét holnap fogják hivatalosan felboncolni s a boncolás bizonyára világosságot vet a mérgezés eredetére nézve. Háromféle verzió van a mérgezésre vonatkozólag. Vagy a hus volt rossz, vagy a faszékban képződött a mérég, vagy pedig a szegényház udvarán lévő kutnak a vize romlott meg. A főzéshez ugyanis ennek a kutnak a vizét használják. A vizsgálat szigorúan folyik s egy-két nap alatt fel lesz derítve a titokzatos mérgezési eset.

Sztrájkok. A Ganz-gyárban még egyre tart a munkások sztrájkja. A munkások nagyon el vannak keseredve az igazgatóság rideg magatartása miatt s újabb akcióra készülnek. A Ganz-gyári sztrájk ma átcsapott a *Schlick-gyár*ra is. A munkások közül 52 bádagos szüntette be a munkát, akik azt követelik az igazgatóságtól, hogy munkájuk bérért óránként nyolc fillérrel emeljék fel. Követelik továbbá, hogy rossz időben a műhelyben alkalmazzák őket ahol naponta tíz órát dolgoznak s végül, ha a külteleken van munkájuk, az igazgatóság legalább 40 fillér villamos költséget térítsen meg nekik. A sztrájkolók követeléseiket írásba foglalta az igazgatóság elő terjesztik. A sztrájkanya a *Triest*ti nőház címzett végülében van. — A fuvaros kocsisok sztrájkja mulófében van. A fuvarosok egy része már tegnap este teljesítette a sztrájkolók kívánságát. Így a *Cséry*-féle személt-fuvarozási vállalat is megadta azt, amit kocsisai kértek. Így aztán ma már, bár elkésve, elhordták a főváros kétnapos személtét. A sztrájkolók a külső-váci-nti sztrájkanyán barciás kedvben vannak és bizonyosra veszik, hogy már ma teljesíti minden fuvaros a követeléseiket. A sztrájkolók ma reggel ismét okotak egy kis zenebonát. Elállottak a *Zsigmond*-utóat és az Ó-Budától érkező fuvaroskocsikat visszakergettek. Nyolc óra után nagyobb számú rendőrség érkezett, amely szétkergette a zavargókat, 26-ot a III. kerületi kapitányságra kísérték.

A fuvarosgazdák ma délelőtt nagy számban jelentek meg az ipartársulat helyiségében. *Schön* Ignác előljáró az összegyűlteket előtt konstatálta, hogy a kocsisok minden előzetes értesítés nélkül léptek sztrájkba és hogy a sztrájkolók csak útszázan vannak, míg kélezerötszázan csak terrorizálás miatt nem dolgoznak. *Rudnay* főkapitány legerélyesebb eljárásra utasította ugyan a főparancsnokságot, de a rendőrség ereje a kocsisok nagy tömegével szemben csekélynek bizonyult. Maguk a fuvarosgazdák nem teljesíthetik a követelt béremelést. Ezt csak akkor tehették, ha ők is fölemelnék a fuvarozási egységárakat, ami viszont ránehezdedne az ipari- és kereskedelmi cégekre s így közvetve a nagyközönségre is. A sztrájk által már most is fenakadás van az ipari munkák és kereskedelmi ügyletek lebonyolításában. A vasuton és hajónak érkező áruk ott vesztegelnek, az ipari és gyártelepekről sem a készárukat nem fuvarozzák el, sem a nyers anyagot nem fuvarozhatják oda. Ugy látszik, a súlyos állapotok csak a kormány beavatkozásával lesz vége, ami iránt *Láncsy* Leo, a kereskedelmi és iparkamara elnöke is sürgős fölterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez. A kocsisok ma hivatalosan bejelentették a sztrájkot a IV. kerületi előljárónál s kértek, hogy indítsa meg az egyezségi tárgyalásokat. *Pesthy* előljáró holnap reggel 9 órára hívta össze a békeltető-bizottságot, amelybe a fuvarosok és kocsisok hat-hat tagot jelöltek ki. Egyébként a sztrájkolóknak a pénzüikkel együtt ma már a kedvük is nagyon megfogyott.

véve a kultura teljes képét adják. Így azok a jelentősebbek látszó mozaik-kockák, amiket itt a magyar népdal, a magyar zene és magyar érzés dívatba hozása által faragtunk, kiegészítő részét képezik egy neuzeti műtárgyalkotásnak. Köszönet azoknak, akik faragták.

A koszorukat azonban, amik ma itt szerepelnek, gondolatban legalább, küldjük el egy sírhalomra, annak a dalköltőnek a sírjára, akinek előbb meg kellett halnia, hogy a darabja sikert arathasson. De hisz ez is magyar vonás. Amint pusztulnak közéletünkben a tehetségek, úgy gazdagodik a temető. A nemzet eleven vezetői egyre dőlnek, a legerősebbeket gyakran magunk döntjük le, s nem sokára csak a porladó sírkhöz kell zarándokolnunk, hogy vezetői eszméket nevezői érzést és lelkesedést merítsünk. Azért becslje meg a magyar mindenben a magyart!

Porzolt Kálmán beszéde folyamán sürin szakította meg a közönség zúgó tapsa és éljenzaja. Beszéde után a díjak kiosztására került a sor s a közönség az egyes primásokot, mint Kóczé Antalt, Banda Marcot, Sovánka Nándort, Balogh Károlyt, Róca Lácit, Berkes Bélát, akik a verseny során kitűntek, zajos tapsokkal jutalmazta, mikor díjakat a zsűritől átvették. Erős tapset kapott a kilencosztendős kis Magyar fiu, mikor aranyérmét átvette.

Az ünnepségnek még lelkesebb és szaporább folytatása volt, mikor az első felvonás végén a versenyben kiemelkedett két cigányprimás, Kóczé Antal és Banda Marci, bandáik élén rendezítettek az édes-bus magyar nótákra. Színni sem akart a taps s a két diadalmas primásnak újra és újra játszani kellett. Elhalgatták volna akár reggelig...

Nyiltér.

A Szinye-Lipóczy
Lithion-forrás
kittinó sikerrel
használtatik

Salvator

vese-, húgyhólyag- és közvénybántalmak ellen, húgydaca és vizelet nehézségeknél, a czukros húgyárnál, továbbá a légző és emésztési szervek hurutainál.

Húgyhajtó hatása!

Vasmentes! Könnyen emészthető! Csirmentes!

Kapható áruházi-kereskedésekben vagy a Salvator-forrás igazgatóságánál Eperjesen.

Budapesten, főraktár Édeskuty L. urnál.

Dr. SZEGŐ KÁLMÁN
szanatóriuma és vizgyógyítóintézete

feleltétek és gyermekek számára. **Abbaziában.** közvetlen a tengerparton, saját szabadtérrel. Családnak, a tanuló ifjúságnak és gyermekeknek legalkalmasabb nyári szállóhely. Gyermekek 6 éven felül kísérlet nélkül is felvételek.

Ki sokat ül és nincs alkalma hosszás séták vagy egyes sportághoz az altesti szervek rendszeres működését előmozdítani, annál a rég bevált rohisch i pótlója ezeket. „Tempo-forrás” borral, „Styria-forrás” tisztán. Étvágyat, emésztést és anyagcserét előmozdító hatás. Nagyban raktár Magyarország részére: Hoffmann József, Budapest, Báthory-utca 8.

Művezető-főgépész

ki nagy gyárakban már működött, vidéki nagy iparvállalat részéről jó jövedelmezéssel járó **állandó alkalmazásra kerestetik.** A gyártelep saját népiskolával rendelkezik. Ajánlatok életpályá leírásával és bizonyítványmásokkal ellátva „K. M. 9544” alatt Haasenstein és Vogler címére Budapest, Dorottya-utca 9. sz. intézendők.

Betörés biztosítás

igénybevételét esetleges elutasítás alkalmával nem mulasztja el senki, miután számtalan példa igazolja, hogy a betörésbiztosítás közhasznúságát képez.

Rendkívül előnyös és olcsó díjtétel mellett biztosít lakásokat, áruraktárokat stb. stb.

Felvilágosítások készségesen adnak.

Mannheimi Biztosító Társaság

VI. Ker., Gyár-utca 7. Telefon 23-23. sz.
Helyi ügynökök keresetnek.

SCHMIDTHAUER-féle
IGMANDI KESERUVIZ

SZEKREKEDÉS ELLEN
A JELEKREKEDÉS ELLEN
TERMÉSZETES STÓTSZERE

Kapható gyógyszerárakban és ásványvíz üzemekben

(Az e rovat alatt közöltéeknek sem tartalmáért, sem alakjért nem felelős a szerkesztőség.)

Tiller Mór és Társa Budapest, Váci-utca 35.

es. és kir. udvari szállítók.

Egyévi önkéntesek
részére a legelőkelőbb és legelőgásában készíti az egyruhát felszerelést.

Egyévi önkéntesek
részére külföldi általános árjegyzéket.

Egyévi önkéntesek
részére sorozást és áthelyezést kérvénymintákat díjlanul küld.

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **Megtagadott bejegyzés.** A Kártartás című egyesülettől az a hír jelent meg a mai lapokban, hogy a kereskedelem- és váltótörvényesség súlyos bírsággal sújtotta az igazgatóságát, amikor alapszabályait bemutatta és be akarta magát jegyeztetni. Ez a hír — mint értesültünk — nem felel meg a valóságnak, mert az egyesület, amelynek igazgatósága a közéletben előkelő szerepet játszó férfiakból áll, a belügy-miniszter által megerősített alapszabályok értelmében tisztességesen, biztos matematikai alapon dolgozik, amit legjobban bizonyít az a körülmény, hogy négyéves fennállása óta kétféle tagja van s ezalatt az idő alatt százezer korona halálösztési és baleset-segélyt fizetett ki tagjainak. Az egyesületnek ez idő szerint mintegy 50 000 korona tartalékalapja van s a rosszakaratu hírszerzés oda vezethető vissza, hogy az egyesület nemrégiben halasztást kért a kereskedelmi és váltótörvényességtől a bejegyzésre, illetve a 100 000 korona életbiztosítási alap letételére s ezt a halasztást a törvényesség 51.238 szám alatt meg is adta. Az egyesület komolygását és megbízhatóságát mutatja az ts, hogy alapítási költségek nélkül dolgozik s igazgatósági tagjai minden díj nélkül teljesítik kötelességüket.

§§ **Ügyvédek harca.** Mai számunk 117 című közleményében meg volt említve, hogy a büntető járás-bírótság egy ügynek iratait fegyelmi eljárás végett áttette az ügyvédi kamarához, a szóban forgó ügyvéd neve azonban hibásan volt kiszedve. Az illetőt ugyanis dr. Szűcs Vilmosnak hívják.

SPORT
Szenzációk.

— Őszi meeting, negyedik nap. —

Budapest, szeptember 29.

Alj meg egy pillanatra löverseny istennője s véd a tari históriájának márványtáblába a mai dátumot, melyet a fogadók röviden a mohácsi vesznápnak, a könyv-fogadók pedig a nándorfehérvári diadal örömmünepének kereszteltek el. De egyszeribe el se lehet mondani, hogy mi minden történt, de az bizonyos, hogy minden futamnak megvolt a maga nagy szenzációja.

Az első versenyben összevissza hat ló futott, de ez legalább összevissza futott. Hat ló nem sok ló, de hogy hat ló közül a győztes harmincegyszeres pénzt fizessen, arra a legöregebb latos mezőnyök se emlékeznek. Favorit ebben a futamban *Perlass* volt, de *Sárkány* egyszerűen laképnél hagyta nyergében a kis Föttiggel. Így kezdődött a mai nap.

Az Őszi Kancadijban ellenben csak négy ló futott, mindazonáltal csak három érkezett be. Styria ugyanis utközben kitörte a lábát s agyon kellett löni. Ennél is nagyobb szenzáció volt, hogy *Ballada*, mely eddig minden futásánál állva maradt, végre-valahára elindult, s bár első favorit volt, *Kiss me* mégis leverte.

Hirmondó II. a Hatvani-díjat nyerte meg. Multkor sehol se volt, ma győzött s a győzelmét csak hosszú orrának köszönhette, mert *Jaquelin* ugyancsak megszorította. Ebben a versenyben azonban nem ez, hanem az volt a szenzáció, hogy a veretlen *Kingdom* helyezetlen lett.

A II. osztályú eladóverseny szenzációja az volt, hogy oly sok meglepetés után a favorit *Columbia* győzött.

Welter-Handicap. Favoritja volt *Quid nunc is*, *Faulischen* is, *Takaros* is. Természetes tehát, hogy az outsider *Dalader* nyerte meg, melyet pedig *Taral*, a nagy *Taral* nyargalt. Tizenegyszeres pénz...

Végül következett *Marineur* szenzációs győzelme, hatalmas kvótája s az emberek sírva hagyták el a ligeti zöld mezőt. A versenyek részletes eredménye: I. Eladó-verseny Díj 2000 korona. Távolság 1800 méter. Báró Üchtritz Zs. *Sárkánya* (Fetting) első, *Perlass* (Bonta) második. András (Biehler) harmadik, azután *Cassandra*, *Battenberg*, *Glory*. Totalizátor: 10: 311. Helyrefogadások: I. 50: 332, II. 50: 102.

II. Őszi kancadij. Díj 5000 korona. Távolság 2400 méter. *Droher Antal Kiss meje* (Cleminson) első,

Ballada (Taral) második, *Györgysziget* (Spencer) harmadik, *Styria* feltartott. Totalizátor: 10: 45. Helyrefogadások: I. 50: 86, II. 50: 70.

III. *Hatvani-dij.* Díj 10 000 korona. Távolság 1100 méter. Egyedi L. *Hirmondó II.*- (Lewis) első, *Jaqueline* (Oleminson) második, *Salute* (Bonta) harmadik, azután *Mixi*, *Hadur*, *Tepp*, *Derze*, *Toquade* és *Kingdom*. Totalizátor: 10: 99. Helyrefogadások: I. 50: 178, II. 50: 162, III. 50: 114.

IV. II.-ed oszt. eladóverseny. Díj 3000 korona. Távolság 1100 méter. *Krausz L. Columbia* (Ja Fries) első, *Maros* (Biehler) második. *South Star* (Van Dusen) harmadik. Azután: *Marcusa*, *Csizir*, *Mindjárt* és *Fogyly* Totalizátor: 10: 39. Helyrefogadások: I. 50: 64, II. 50: 117, III. 50: 64.

V. *Welter-handicap.* Díj 3000 korona. Távolság 1000 méter. *Báró Springer G. Dalader-je* (Taral) első, *No-good* (Bonta) második, *Por gasety* (Cleminson) harmadik. Azután: *Takaros*, *Faulischen*, *Minlu*, *Alkonyat*, *Orgona*, *Tullia*, *Gomb*, *Quid nunc*, *Haris*. Totalizátor: 10: 118. Helyrefogadások: I. 50: 192, II. 50: 194, III. 50: 154.

IV. *Kelenföldi dij.* Díj 3000 korona. Távolság 1400 méter. Egyedi L. *Marineur-je* (Biehler) első, *Ilonka* (Bonta) második, *Davensberg* (Taral) harmadik. Azután: *Boriska*, *Gyömbér*, *Torquemada*. Gyalár. Totalizátor: 10: 86. Helyrefogadások: I. 50: 156, II. 50: 68, III. 50: 68.

TÁVIRATOK

Bécs, szeptember 29. *Károly* román királytól Bukarestbe való visszautaztában Bécsbe jön s újból találkozni fog *Ferenc József* királlyal.

A cseh malomtulajdonosok Magyarországra ellen.

Königrátsz, szeptember 29. A cseh malomtulajdonosok ma kongresszust tartottak, amelyen Cseh-, Morvaországból és Sziléziából sok malomtulajdonos és mezőgazda jelent meg. Több képviselő is részt vett a tanácskozásban. A kongresszus elhatározta, hogy felszólítja az osztrák kormányt, haddjon oda, hogy Magyarországon megszűnjék a gabona-határ-időzlet, továbbá gondoskodjanak olcsóbb kilométer-tárról gabona számára. Elhatározták végül, hogy a magyar lisztet bojkottálni fogják s e részben a német-orosz mezőgazdakkal közös mozgalmat indítanak.

A tiroli tartománygyűlés.

Innsbruck, szeptember 29. A tartománygyűlést ma megnyitották. *Wildauer* apát sürgős indítványt nyújt be a zillertölgyi árvíz ügyében, Grubmayer képviselő az autonóm vámtarifa előkészítése ügyében a Magyarországtól való gazdasági elválasztásra, dr. *Schöpper* pedig sürgős indítványt nyújt be a hadiparancsért való hála kifejezése és a Magyarországnak adandó kedvezmények visszautasítása iránt. E sürgősségi indítványokat azonnal tárgyalják és elfogadják.

A új lordmayer.

London, szeptember 29. *Ritchie*, a volt pénzügy-miniszter fivéré a jövő évre londoni lordmayorrá választották.

A skuptina megnyitása.

Belgrád, szeptember 29. A skuptina ma délelőtt ült össze. Az igazoló-bizottság megválasztása után az ülést berekesztették.

Közgazdasági táviratok.

Bécs, szeptember 29. (A *Budapesti Napló* telefon-jelentése.) Eladott búza tiszavidéki 8.10—8.50, márosi 8.10—8.30, bánáti 7.60—8.15, rozs 6.55—6.70, pestmegegyi 6.50—6.70, tengeri (magyar) 6.60—6.75, szerb 6.50—6.60, magyar szab 5.70—6.30, válogatott 6.70 korona.

New-York, szeptember 29. (Termény-társaság.) *Zárlat.* Gyapot: New-Yorkban helyben 13.— (11.25). Szept.-re 13.20 (11.70). Decembebre 9.42 (9.51). New-Orleansban helyben 10.1/4 (10.1/4). — *Petroleum:* Stand white New-Yorkban 8.70 (8.70). Stand white Philadelphában 8.65 (8.65). Refined in Cases 10.65 (10.65). Credit Balances at Oil City 1.69 (1.69). — *Zsír:* Western steam 8.50 (8.50). Rohe és Brothers 8.90 (8.90). — *Tengeri irányzata* tartott. — Szept.-re 53.1/4 (52.1/4) — Okt.-re — (—). — Dec-re 52.1/4 (52.1/4). — *Búza irányzata* tartott. Piros őszi mennyiség 82.1/4 (82.1/4). — Szept.-re 85.— (84.1/4). — Okt.-re — (—). — Dec-re 83.1/4 (83.1/4). — Máj.-ra — (—). — Gabona szállítási díja Liverpoolba 1.1/4 (1.1/4). — *Kávé:* fair Rio 7. sz. 5.1/4 (5.1/4). — Szept.-re 4.— (4.45) Dec-re 4.90 (4.80). — *Liszt:* Spring Wheat clears 3.70 (3.70). Cukor 3.1/4 (—). — 3.1/4). Ón: 27.45—27.60 (27.50—27.70). Rész: 18.25— (18.50—). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, szeptember 29. (Termény-társaság.) *Zárlat.* Búza irányzata tartott. Szept.-re 77.1/4 (76.1/4). — Októberre — (—). — *Tengeri irányzata* tartott. — Szept.-re 45.1/4 (45.1/4). — *Zsír:* Szept.-re 9.50 (9.50). Dec-re 7.02 (7.—). — *Szalonna* short clear 9.— (9.—). — *Sertészsír:* Dec-re 11.80 (11.70). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

Vergődés.

Mit ér ez az élet?... Minek annak élni,
Ki már nem tud hinni, szeretni, remélni;
Akit irigység mar, gyanakodás kerget,
Akit a rágalom tövisekkel ver meg?...
A szívem ily fásult. Fáradt vagyok, béggyadt.
Vessétek meg nekem azt a siri ágat. —
Ez még új előttem, azt még nem ösmerem,
Hátha ott elpihen a kínzó gyötrelmem!...
Elűnődöm rajta: lépjek-e feléje?
S hívogat, csalogat bús fekete málye!..

Am a szívem fölül még az örök éjtel,
Valami vágy benne még szűnyad, még éget;
Van valaki — attól várja, hogy marasztson,
Várja, hogy így szóljon: „Maradj még, te asszony,
Visszaadom hited, mely immár megtörtött,
Ami fáj, sirjad ki az én szívem fölött.
Mért szállnál még sírba nyugalmat keresni?
Fiatal szívvednek bűn kétségbeesni!
Még nyújthat örömet nekem is az élet,
Simulj a szívemre — én szeretlek téged!”

Oseróné Deák Erzsike.

— Japán lakodalom. Akik Japánban jártak, érdekes dolgokat beszélnek ennek az egzotikus népnek a szokásairól, amelyek az európai ember szemében bizony furcsának tetszenek. Mindenben bizony az ünnepélyes ceremóniát és különösen a házasság, amely nálunk is az élet egyik legnagyobb ünnepe, meg végbe pompás ceremóniákkal. Egy német lelkes érdekes leírást közöl a keletázsiai népek szokásairól, szertartásos ünnepségeiről és a következőkben emlékezik meg a japán házasságokról: Ha egy családnak házassalandó fia van, a szülők házuknak egy jóbarátjához fordulnak, hogy házasságközvetítőként szerepeljen. A közvetítő a házassalandóval elmegy a kiszemelt leány házához látogatóba. Ha az ifjunak a leány megtetszik, elküldi neki a szokásos tanomít, ami egy neme a házassági ajándéknak. Az ajándék, a vőlegény (már ekkor vőlegény) társadalmi állása szerint két vagy három üveg rizspálinkából és ugyanennyi darab halból áll, például tintahal, combu vagy más tengeri halból. Ehhez járul még néhány ruhadarab, ruhaszövetek, egy vattázott fehér kabát és egy színes kelmeből való kabát. Ezt a menyasszonyi ajándékot a szülőknek szánt ajándékokkal együtt a menyasszony házához küldik, ahol a vőlegény küldönce azokat egyenként egy lista szerint felmutatja. A küldöncnek a küldetésért étel, ital és ajándék jár, a szolgálknak pedig borra való. Az esküvő napján a násznép a vőlegény házában gyűl össze és az időt rizspálinka szopogatással tölti el. Ezalatt a mellékszobában a menyasszony a házasságközvetítőnek — ugyancsak jegyzék mellett — átadja a vőlegénynek szánt ajándékokat. A: ajándékok a vőlegény szülei megnézik és fluk-

nak szerenost kívánnak azok viseléséhez. A vőlegény ajándéka legtöbnyire egy öltöny posztóruha, egy öv, egy másik minden napra szolgáló öltöny, legyező és egy osomó színes selyempajpi, ami a japánoknál a zsebkendőt helyettesíti. Régebbi időben a menyasszony még egy rövid tört és egy száritott balat is ajándékozott, de ez most már nincs szokásban. A vőlegény szüleinek, testvéreinek, rokonainak és a szolgazemélyzetnek is bőven kijut az ajándékokból. Ekkor egy a menyasszony, mint a vőlegény a kölesönösen ajándékozott ruhákba öltöznék fel és úgy jelennek meg a násznép előtt. A további lakodalmi szertartás tulajdonképpen tíz napig tart. Az első napon a fiatal asszony levelet ír szüleinek hogy úgy ó, mint férje jól érzi magukat. Az ezután következő öt napon keresztül a rokonok és ismerősök látogatásait fogadja a fiatal pár. A rokonok mindnyájan ajándékot hoznak, legtöbnyire süteményt, kalácsot és halat. Harmadnap a menyasszony anyja a vőlegény családjának levelet ír és halakat küld, amelynek ellenében viszon a vőlegény 587 darabka kalácsot küld anyósának. A kalácsok közül 293 fehér és 294 piros cipő, amelyek az ismerősök között lesznek szétosztva. A fiatal asszony csak az ötödik nap tér vissza lérvével először a szülei házhöz és ott néhány napig marad. Természetesen ilyenkor sok apró, kedves ajándékkal halmozzák el őket. A tizedik napon azután újra visszatér új otthonába a boldog házaspár, még pedig ismét ajándékokkal. Csak ekkor számít teljesen a fiatal asszony a férj családjának. Amint látható tehát, a japánok házassági szertartásai alaposan eltérnek az európai szokásoktól. De azért bizonyos dolgokban már kezdenek a mi nyomunkon haladni és lassanként átveszik a művelt nyugat szokásait. Már ök is megünneplik az ezüst- és arany lakodalmakat.

— A kártya története. Hogy mikor találták fel a kártyát, mindaddig nem sikerült kikutatni, de azt hiszik, hogy a száraeónok hozták az ördög bibliját Európába. A kínaiak még mielőtt mi a kártyát ismerték volna, játszottak már elejétől vagy falapocskakkal, amelyre figura volt festve, de nem valószínű, hogy ebből a játékból fejlődött a kártyázás. Európában, úgy látszik, a XIII. században kártyáztak először. A Worcesteri színös 1240-ben eltiltotta a kártyázást; de azért később megint ropantul elterjedt a szárazokozásnak ez a fajta és pedig a fametszés föltalálásával, 1422-ben. IV. Edvárd angol király idejében. 1468-ban jutott először némi hírnévre a kártyagyártás. Ez időből származik az a rendelet, amely a virágozó hazai kártyaipar védelmére a külföldi kártya behozatalát tiltja. Az előkelő körökben csak VII. Henrik korában jutott a kártya. Ekkor már a királyi háztartás számadásában is rovatot nyitottak neki. A kártyázás akkor meglehetősen drága mulatság lehetett, mert egy játszma árát öt font sterlingben állapították meg. Az ideig semminem tör-

vény nem szabályozta a kártyajátékokat. VII. Henrik a céhekbe osztott mesterlegényeknek megtiltotta a játszását s csak karácsony estéjén volt szabad játszaniok, akkor is mesterük jelenlétében. VIII. Henrik a rendeletet megszigorította, aminek természetes következzése volt, hogy a kártyázás még népszerűbb lett. Anna királynő idejében a karácsony estét lehetetlen volt elképzelnii reggelig tartó kártyázás nélkül. II. Károly korában élt Stewenson, a krónikairó, aki följegyzéseiben megemlíti, hogy a karácsonyi bevásárlás végett a városba küldött cseléd jobban kikapott, ha a kártyát, mintha a puddinghoz valót fejejtette megvenni. Valami vonzó volt e játéknak, amelyet különben egész éven át nem volt szabad üzni. Az akkori primero, gresco és gleok játékokat ma már nem ismerik. Sokkal később alakult a parasztos trump egyik változatából a whist. Fargubar 1707-ben írott egy vigjátékában említi először, habár valószínű, hogy száz évvel azelőtt már játszották a londoni Crown Coffeehouseban, ahol föl is találták.

— Törvény a fűző ellen. A fűző ellen való hadjárat nem mai keletű, de legnagyobb diadalát a minap ülte Münchenben, ahol egy kiállításon az X-sugar segítségével mutatták meg egy emberi testen, hogy a fűző mennyire elnyomorítja a gyomrot, a májat és más testrészeket. Aki csak egyszer látta ezt a szomorú látványt, annak örökre elment a kedve a fűzőtől. De kevesen látták, úgy, hogy a hölgyek nagy része, különösen természetesebb része, akiknek pedig leginkább árt a fűző, még mindig hódolnak ennek a testet sanyargató divatnak. Egy Maréchal nevű párisi orvos nem nézhetvén tovább hideg nyugalommal ezt a kínzó viseletet, egy orvosi lapban azt proponálja, hogy hozzanak törvényt a fűző ellen. Az ő törvényjavaslata szerint harminc éven aluli nőnek nem szabad fűzőt viselnie. Ha harminc éven alul lévő nőt rajtakapnak a fűző viselésén, büntessék meg háromnapos fogsággal. A Maréchal doktor javaslata elég ravaszul van kieszelve, mert ha csak harminc éven felül lévő hölgyeknek szabad majd fűzőt hordani, akkor senki sem fogja viselni, mert senkinek akar idősebb lenni harminc évesnél. A törvényjavaslatainak van egy hibája: hogyan fogják ellenőrizni a fűzőviselést? Még egy dologgal nem számol a törvényjavaslat, hogy sok hölgy akad, aki szívesen letűli a háromnapos fogságot, mert az kész bizonyítékul szolgálna arra, hogy még nincs harminc éves.

— A bessélő frizura. Ha az európai ember Japánba kerül, első sorban a csinos, mandulaszemű japáni nő tűnik fel neki. Megbámulja alaposan ezeket a filigrán teremtetéseket, akik művészi módon fésülik hajukat, úgy, hogy a valósággal beszél. A hajviselet a japáni nő egész érzelmvilágát kifejezi és aki az ottani viszonyokkal ismerős, rögtön felismeri a sétáló nők frizurájáról, hogy ki a főkötő alá kívánczoz-

REGÉNY

A szép özvegy

— REGÉNY —

Írta: KEVILL-DAVIES ALBERT

(41)

Azóta nem lehetett hallani semmit fölöle. A férje Londonba tette át üzletét és nem igen busult utána. Három évre rá meghalt. Harden gyakran jött ide és senki sem mondhatta meg egészen biztosan, hogy valóban ezzel a nővel együtt megszökött. De egy napon egy párisi vendéglobben találkoztam velük és meggyőződtem. De természetesen a nyilvánosság előtt nem beszéltem a dologról. Az Harden Franknak unokanővéremmel való házassága után történt. Később még gyakran láttam Harden John, mert többször jött Angliába. De senkisésem beszél kalandjairól és az csakhamar feledésbe merült. Később azt mondta nekem Harden Frank, hogy John öccse Olaszországban él és az a személy a kis leányával és még egy gyermekkel még vele van. Azóta semmit sem hallottam róla. Harden Frank életét vesztette és Alice és gyermeke meghaltak, mialatt én Indiában jártam. Midőn visszatértem, Harden már mint egyedül örökös átvette bátyja birtokait. E naptól kezdve máig sohasem tett említést előttem arról a nőről és sohasem lehetett látni ezen a vidéken. Még mindig nőlen volt és minthogy egy agglégény kalandjait az ő előkelő állásában nem szokták szigorúan megítélni, mindenütt szívesen fogadták.

— Igen, lordom, ez annak a nőnek fényképe, aki tizenhét esztendővel ezelőtt Munraven fogadott leányát a folyóba dobta.

— Borzasztó!
— Minden tévedési k vanzárva — erősítette meg Munraven. — Ez az a nő, aki ellen én gyilkossági kísérlet miatt vádat emeltem. A bíróság tizenöt-évi fegyházra ítélte és a bűnös asszony ott öngyilkossá lett.

— És most lordom, — folytatta a detektív — egy nyitott levelet nyújtva át a lordnak, ismeri az irást?

Beachville lord átvette a levelet és nagy figyelemmel szemlélte.

— Harden John írása.

— Ugy van, — szölt Clinker. — Itt van Harden John kezeirásának próbája is, sokkal későbbi időből; sajátkezü aláírásával.

Munraven és lord Beachville összehasonlították a két levelet. Nem volt semmi kétség.

— Ez a levél — folytatta Clinker, — ahhoz a nőhöz van címező, aki miss Munraven a vízbe akarta fojtani. Ön tehát egy véleményen van velem, hogy ezt a levelet e ház ura írta.

— Semmi kétségem sincs több benne.

Clinker egy másik levelet is kivett a zsebéből és átnyújtotta a lordnak.

— És most, lordom folytatta, — alkalmasint nem ismeri ezt az irást.

A levél régi és piszkos volt. A tinta egészen megfakult rajta és az irás vékony és szabálytalan volt. De helyesirásai hiba nem volt benne.

— Női irás. De tudtommal nem láttam ilyen irást soha.

— Minden valószínűség szerint még nem. Annak a nőnek levele Harden John címére. Ime még több is.

— Honnan szerezte azokat?

— Valaki átadta, aki néha-néha hozzájuthatott Harden John íróasztalának kulcsaihoz. Azt hiszem, lordom, legjobb lesz, ha felolvasom önnek az egész levelezést.

— Mielőtt beleegyezném, adja szavát, hogy fontosak miss Munravenre nézve. Csakis sürgős szükség kényszeríthet bennünket idegen levelek olvasására.

— Minden szónak nagy fontossága van, lordom, az esetre nézve.

— Helyes. Akkor végighallgatom.

XXX.

Áruló levelek.

— A legrégebbi levéllel kezdem, — szölt Clinker, miután a leveleket összerakta, hogy aztán sorjában felolvassa. — Nem fog soká tartani, mert nem hosszú levelek.

Russia gőzös, 1872. szeptember.

Kedves Johnom!

Most Queenstown felé közeledünk és mint-hogy épp partra készülnék küldeni a leveleket, írok néhány sort, hogy magamról hírt adjak. Nagyon elhagyottnak érzem magamat, bár két gyermek van velem. Amerika nagyon messze van és soká tarthat, míg eljöhetsz hozzám. Félek attól is, hogy te most, miután oly tekintélyes állásba jutottál, engem le szeretnél rázni nyakadról. De ezt nem kell megeselekedned. Mert azt hiszem, hogy ez esetben tönkretennél. Ha eljössz New-Yorkba hozzám, megint egészen boldog és megelégedett leszek, különösen, miután azt mondog, hogy két évig utazni fogunk a nélkül, hogy visszatérnénk Európába. Kérlek, jer, mihelyt csak lehet. Mind a két gyermek egészséges és Verát az utasok nem gyözik diósérni. De fájdalommal érzem hiányát tulajdon gyermekünknek és ez iránt a gyermek iránt sohasem tudnék gyöngöd lenni. Ugy fáj, hogy a mi gyermekünknek meg kellett halnia, mig ez itt, aki senkinek sem hiányzik, életben maradt. De csinos kis teremés és mostanság be kell töltenie kis kedvencünk helyét. Utazz át hozzám,

Magyar koronajáradék 97.60. Osztrák-magyar államvasut 138.90. Kassa-oderbergi vasut —. Bécsi váltóár 88.10. Magyar vasuti beruházási kölcsön —. Alpesi bányarészvény —. Disconto-Commandit 138.50. Altalanos villamosági Edison 139. —. Geisenkircheni 194.80. Laura-kőb 204.75. 4²/₀-os ezüstjárdék 99.90. 4⁰/₀-os magyar arany járdék 99.40. Osztrák hitelrészvény 201.75. Déli vasut —. Károly-Lajos vasut —. Orosz bankjegyek 218.10. 4⁰/₀-os új orosz kölcsön 99.25. Török dohányrészvény —. Olasz járdák 102.90. Magyar hitelbank —. Dynamit Trusi —. Harpeni 184.25. Az irányzat csendes.

Berlin, szeptember 29. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) *Észi forgalom:* 4⁰/₀-os magyar aranyjárdék 97.60. Magyar koronajárdék 201.90. Osztrák hitelrészvény —. Osztrák-magyar államvasut 138.90. Déli vasut 16.10. Bazanyugi vasut 216.10. Elhavolygi vasut —. Orosz bankjegyek (ültéme) —. Buscintihradi —. Orosz bankjegyek —. (Külföldi) Lombard —.

Páris, szeptember 29. (Zárulat.) Osztrák-magyar államvasut —. Új török konzol 32.70. Egyiptomi járdék 107.74. Osztrák-Länderbank —. Párisi bankcsekvény 10.30. 3⁰/₀-os francia járdék 96.37. 4⁰/₀ spanyol járdék 91.55. 3⁰/₀ új törölezhető járdék 97.95. Credit foncier de France —. Alpesi bányarészvény —. 4⁰/₀ 1890. román kölcsön 87.30. Görög kölcsön 210.50. Váltó Olaszországra 1/8 pari. Váltó Amsterdamra 206.43. Váltó Brüsszele 1/8 pari. De Beers 490. —. Chartered 61. —. 5⁰/₀ bolgar kölcsönje 403.50. Magyar aranyjárdék 100.55. Déli vasut —. Váltó Londonra 252. —. Osztrák aranyjárdék 103.45. Török sorsjegyek 127.75. Meridional vasut 685. —. 4⁰/₀ olasz járdék 102.90. Ottomaniabank 583. —. 3⁰/₀-os francia járdék 670. —. Osztrák földhitelintézet 1278. Déli vasuti elsőbbségi kötvény 321.25. 4⁰/₀-os 1896. román kölcsön 86.80. Dohányrészvény 283. —. Váltó Bécare 104.18. Váltó német piacokra 123.34. Rio 11.75. East Rand 172. —. Randfontein 66.02. Magyar Jelzálogbank 651. —. Az irányzat bágyadt.

Frankfurt, szeptember 29. (Zárulat.) 4²/₀-os papírjárdék 100.40. 4⁰/₀-os osztrák aranyjárdék 101.60. 4⁰/₀-os magyar aranyjárdék 99.30. Osztrák hitelrészvény 202.30. Osztrák-magyar államvasut 138.70. Bazanyugi vasut —. Buscintihradi vasut —. Londoni váltóár 203.65. Bécsi bankjegyek 118.60. Villamos részvény 127.50. 3⁰/₀-os magyar aranykölcsön 85.80. 4²/₀-os ezüstjárdék 100.40. Osztrák koronajárdék 100.10. Magyar koronajárdék 97.60. Osztrák-magyar bank 113.20. Déli vasut részvény 104.40. Elhavolygi vasut —. Bécsi váltóár 851.25. Párisi váltóár 808.83. Unio bankrészvény —. Alpesi bányarészvény 187. —. Az irányzat gyengébb.

Frankfurt, szeptember 29. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) *Arólyamok jennár:* *Észi forgalom* Osztrák hitelrészvény 202.10. Német bank —. Disconto 194.25. Berlini kereskedelmi bank —. Geisenkircheni 194.80. Harpeni 184.10. Laura-kőb —. Olasz járdék —. Hilbernia 184.25. Az irányzat szilárd.

Hamburg, szeptember 29. (Zárulat.) 4²/₀-os ezüstjárdék 100.20. 1890. sorsjegyek 152.20. Déli vasut 16. —. Osztrák aranyjárdék 101.40. Osztrák hitelrészvény 202. —. Osztrák-magyar államvasut 138.70. Olasz járdék 102.70. 4⁰/₀-os magyar aranyjárdék 99.20. Az irányzat nyugodt.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

Szeptember 29. A sertésüzlet irányzata: csöndes.
A *Hasított sertések ára:* I. A) Magyar elsőrendű. Oreg nehéz (páronként 400 kilogrammon felüli súlyban) — fillérig. Oreg közep (páronként 300—390 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Fialat nehéz (páronként 320 kilogrammon felüli súlyban) 114—115 fillérig. Fialat közep (páronként 251—320 kilogramm terjedő súlyban) 114—115 fillérig.

Fialat könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — II. Magyar szedelt: Nehéz (páronként 280 kilogrammon felüli súlyban) — fillérig. Közép (páronként 240—280 kilogramm súlyban) 114—115 fillérig. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) 113—114 fillérig. — III. Romániai: Nehéz (páronként 320 kilogrammon felüli súlyban) — fillérig. Közép (páronként 250—320 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — IV. Romániai eredeti (Stachl): Nehéz (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — V. Szerbiai: Nehéz (páronként 280 kilogrammon felüli súlyban) 114—115 fillérig. Közép (páronként 240—280 kilogramm terjedő súlyban) 113—114 fillérig. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) 112—113 fillérig.

Sertésleltétel szám 1903. szeptember 27. napján volt készlet 43.110 darab. — 1903. szeptember 28. napján felhajtott 452 darab. — 1903. szeptember 28. napján elszállított 728 darab. 1903. szeptember 30. napjára maradt készletben 42.834 darab.

Napirend.

Napló: Szerda, szeptember 30. — Római-katolikus: Jeromos. — Protestáns: Jeromos. — Görög-ország: (szeptember 17.) Zsófia. — Zaidó: Tisri 9. — Nap két: 5 óra 43 percek. — Nyugszik: 5 óra 24 percek. — Hold két: 2 óra 22 percek délután. — Nyugszik: éjfel 12 órakor. — Hold a földalvóban éjfel 11 órakor.

A *Miniszterek nem fogadnak.*
A *képviselőház élnöke fogad 9—10-ig.*
Az *osztályosajrdék huzása* délelőtt 9 órakor saját palotájában. (V. nap.)

Nemesek múzeum. Képtár. Nyitva van d. e. 9 órától délután 1 óráig.

Oroszok képtár az Akadémiaiban délelőtt 9—1 óráig. A *Margitay-kilátás* a Nemzeti Szalonban nyitva 9 órától este 8-ig. Belépődíj 50 fillér.

Külföldesek múzeuma a Városligetben nyitva d. e. 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6-ig.

Mezőgazdasági múzeum (Kerepesi-ut 72.) d. e. 9-10 óráig.

A *kereskedelmi és iparkamara könyvtára* (Szemere-utca 6. sz.) nyitva minden hétköznap fél 10-ától fél 2-ig.

A *fűvészeti könyvtár* (Károly-kört 28.) mindennap nyitva van, kőnapokon délelőtt 9—1-ig, vasár- és ünnepnapokon 9—12-ig.

Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 8 órától 12-ig. *Muzeumi könyvtár* nyitva délelőtt 9 órától 1-ig.

Adamiás könyvtár nyitva 3—7-ig.
Allatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépődíj 60 fillér.

Az *agincsimi ásatások és múzeum.* Megtekinthetők egész nap III. ker. O-Buda, Külső-Szent-Endrei-ut. Helyiérdekű vasut a Pálffy-térnél.

Mentőegyesület helyisége a Markó- és Súlyom-utca sarkán, reggel 8 órától este 6-ig.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. igazgatóság; kerakoj delmi szaktönyvtár, tudakosó-osztálya és kielti mintatára V. kerület Váci-kört 22. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. Hazai termékek állandó kiállítása és kereskedelem-történeti gyűjtemény, továbbá a házi-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetés arisztokratáit is esziközöl) a városigeti iparcsarnokban (vasár és ünnepnapokon is) nyitva délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. A kiállított kiemeltételek központi üzletvezetése (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) V., Váci-kört 32. szám alatt.

Időjelzés.
— Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. —
Budapest, szeptember 29.
Hazánkban az idő tulajdonában derült és az Alföldön tegnap reggel előfordult némely esőköti cikekintve száraz volt. A hőmérséklet közel normális.
A depresszió Anglia felől határozottabb, a maximum pedig még keleten maradt.
Európa időjárásában változás nem mutatkozott:
Küldés: Az időjárásban lényeges változás nem várható.

Vizárlás.

Sept. 28. 29.	Sept. 28. 29.	Sept. 28. 29.
Ián	Schering	Tizsa
Duna	Passau	H. Sziget
	Lina	Teholka
	Bécs	V. Szandry
	Porzsony	Tokaj
	Komárom	Tizsa-Füred
	Budapest	Budapest
	Paks	Reged
	Mohács	Török-Becca
	Gombos	Tisza
	Ujvidék	Óruda
	Pancsova	Topolya
	Orsova	Baja
Morva	Magyarfalva	Hernád
Vág	Zsenna	H.-Nemőd
	Trancsó	Margitsza
	Szered	B.-Ujfalva
SEBÉ	Sz.-Gothárd	Cenusa
	Sávár	N.-Várd
	Győr	Balassa
Dráva	Pécs	Gurabona
	Zakany	Boronyó
	Bács	Edecs
	Eszék	Gyoma
Mura	M.-Szerdah.	Maros
Száva	Zágráb	Gy.-Fehérvár
	Szelek	Branjalka
	Mitrovica	Sobornik
Szamos	Szatmár	Makó
	Kraszna	K.-Kocsály
	Laboros	Szega
Úng	Ungvár	Temesváros
		Beckerek

Orvos-Szövetség Sorsjátéka
Huzás már október 10-én
Főnyeremény sorsjegy
a legszerezesebb esetben
50.000 korona ért.
Egy sorsjegy ára 1 korona
Kapható: **Kövári Ármín**
bank és váltóünetőben
Budapest, IV. Ferenciek-tere 9.

Amerikai
Rosskopf patent-óra 5 kor.
Stájer Rosskopf-óra 10 —
Ebraszó-óra 3 kor. Elsőrendű ébresztő-óra 4 kor.
5 évi írásbeli jóállással. Nagy javítóműhelyben minden órajavítás 90 kr.
Schiller Izsó órásmester,
Budapest, IV., Királyi Pál-utca 12.
KÖLTÖZKÖDÉSEKET
vasuton és hajón, az Árkádok és csomogókon megkötésükkel, elfogad az eláruló Szabadalmazott Butorkocsival
Caro és Jellinek szállító,
Budapest, V., Arany János-u. 34.

Az ATHENAEUM irod. és nyomdai r.-i. kiadásában (Budapest, VII., Kerepesi-út 54. sz.) megjelent:
A Magyar Irodalom Története.
Képes díszmű két kötetben.
A legjellesebb szakkérelők közreműködésével szerkesztette:
BEÖTHY ZSOLT.
MÁSODIK KIADÁS.
Kb. 500 szövegképpel és külön 80 mltappal.
A két kötet ára pompás díszkötésben 40 kor.

Deák Ferenc emlékezete.
Deák Ferenc születésének 100-ik évfordulója alkalmából szíves figyelembe ajánljuk a következő műveket:
Éppen most jelent meg!
Deák Ferenc emlékezete ünnepi füzet, mely az iskolákban tartandó ünnepekket egész anyagát tartalmazza. Ára 20 fillér.
Gondolatok 1813—1873. Deák Ferencről. Ára 8. — kor. Díszes félbőr-kötésben 12. — korona.
Levelek 1823—1875. Deák Ferenc-től Ára 7 kor. 20 fillér. Díszes félbőr-kötésben 11 korona 20 fillér.
Deák Ferenc beszédeiből. Szemelvények. Ára 40 fillér.
Deák F. 1861-iki első felirati beszéde. Magyar Könyvtárban. Ára 20 fillér.
Legalkalmasabb a Deák-ünnep alkalmából az ünnepi terem díszítésére iskoláknak, olvasó- és egyéb társaságoknak, továbbá középületben, vármegyeházákban, városkázán, községkázán stb.
Deák Ferenc szobra élethű művészi kivitelben. Életnagyságú gipsz mellszobor. Ára csomagolással együtt 32 korona.
Megrendelhetők és kaphatók:
Lampel R. (Wodianer F. és Fiai)
cs. és kir. udv. könyvkereskedésben
Budapest, Andrassy-ut 21. szám.

„MEIDINGER“ kályhagyár
EHRlich J. és H.
Budapest, IX., Lónyai-utca 15. szám.
„Meidinger“ tüttő, szabályozó- és szellőző-kályhák.
„Meidinger“ kősző-gingos fűtőszék alkalmas kályhák.
„Meidinger“ betétek cserepárkolatban, minden kivitelben.
„Vulkan“ fa- és szénfűtőszék berendezett kályhák.
„Ideal“ szabályozó tüttő- és főző-kályhák.
„Központi fűtőszék“ és szellőző minden kivitelben.
3.95
Egy finom motozott üvegkőszék, mely 12 kövekből 41 darabából áll: 12 dróvkő, 12 horos, 6 kősző-pórák, 1 vízcső, 1 borostyán, 1 lükőlapok, csomogók, 6 csomogótűnyér és 1 gyümölcs-árvány. Legújónabb kivitelben 1 forint drágább. Meg nem felelő árú visszavontak. Már visszavontak. Lakóit 30 kr. arzminták fel. Hirtelen a vasuti állomás megjelölése Böhm J., Budapest, VI., Hunyady-ter 1. szám.

Biztos gyógyulást keresőknek
kik bármily
nemi betegségben szenvednek
mint herpesz és hidyagbajok, lymphogranulomaták, szifilisz, szarok, éjjeli magfolyások, sebök és bujásokban bántalmak (syphilis) az érfertőzés utóhatásként fellépő idegbajok, korai fertőző elgyengülés, bármily börtömben, kór, nőknél fehérlegény, mely hajók alapján, gyors és gyökéres gyógyítására, szigorúan tudományos és lelkiismeretes gyógymozdijánál fogva legjobban ajánljuk.
Dr. Garai Antal
cs. és kir. orvosi főorvos országos hírű és legnépszerűbb 30 éve fennálló rendelésintézet
Budapest, VI. ker., Andrassy-ut 24. sz.
Rendelés naponta 10—4-ig és 7—8-ig este. Idült ügyes és bőlygőbajok vizsgálata villamos megvilágított egységben
Védőknek levelekre kimerült választ és szakorvosi tanácsot nyernek, gyógyszerreklám gondoskodva lesz. Tízlek tartás biztosítva.
Nőknek külön váróterem.

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.

Szerda, 1903. szeptember hó 30-án.

Zárva.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szerda, 1903. szeptember hó 30-án.

Patyolat kisasszony.

Színmű 3 felvonásban. Irta Brieux. Fordította Tábory Róbert.

Személyek:

Rousset	Ujházi György	Dezső Gál
Roussetné	Rákosi Marillon	Gál Mihályfi
Eliz	Lenkei Agoston	Gabányi Györgyné
Galoux	Gyenes Bonenfant	
Lucie	Molnár R. Julesné	

Kezdeté 7 óraker.

VIGSZÍNHÁZ.

Szerda, 1903. szeptember hó 30-án.

Az igazgató úr.

Dráma 1 felvonásban. Poé Edgar után írta: André de Lordé. Fordította: Góth Sándor.

Személyek:

Goudron	Hegedűs Róbert	Fenyvesi Hunyadi
Plume	Balassa Joyeuse-né	Kertész
Henri	Tapolczai Eugénie	Kazaliczky
Jean	Tanay Főgépő	

Utána:

A teknősbéka.

Bohózat 3 felvonásban. Irta Gandillot Leon. Fordította Fái J. Béla.

Személyek:

Champallier	Góth Giboulean	Rónaszéki Hunyadi
Kéonic	Haraszthy Gibouleané	Fábián Pécsi
Lemarquisné	Nikó Juliette	Gyöző Kazaliczky
Briguet	Balassa Angèle	
Jumard	Hegedűs Signol	
Adolphe	Tapolczai Charbounin	

Kezdeté 7 1/2 óraker.

NÉPSZÍNHÁZ.

Szerda, 1903. szeptember hó 30-án.

Cigányélet.

Eredeti népszínű 3 felvonásban. Irta és zenéjét szerezte Dankó Pista.

Tollas Zsiga	Ujvári Csicsó	Kovács Szabó
Dadó Ruzsi	Siposné Polya	Kiss M.
Lajos	Szirmai Munka László	Szalmosi Pázmán
Marcia	Szentmiklósy Méric bácsi	Dávid Marton
Darász Etel	Balázs Tudomány	
Lajoska	Dezsoffi Dávid	

Kezdeté 7 1/2 óraker.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Szerda, 1903. szeptember hó 30-án.

A drótosót.

Nagy operette előjátékkal, 2 felvonásban. Irta Leon Viktor. Fordították Ruttkai György és Méroir Adolf.

Zenétét szerezte Lehar Ferenc.

Személyek:

Günther	Fenyőri Pfefferkorn	Tollagi
Mici	Kornai Zauska	Szentgyörgyi
Jankó	Heltai Milos	Ráthonyi

Kezdeté 7 1/2 óraker.

URANIA SZÍNHÁZ.

Szerda, 1903. szeptember hó 30-án.

Szerbia.

Irta: dr. Strausz Adolf.

Kezdeté 7 1/2 óraker.

FŐVÁROSI NYARI SZÍNHÁZ.

Szerda 1903. szeptember hó 30-án.

Éjjeli menedékhely.

Jelenetek a mélységből 4 felvonásban. Irta Gorkij.

Kezdeté 7 1/2 óraker.

Kitűnő találmány!

Célszerű és kényelmes az új találmány, szabadalmazott

FÉRFI-ING,

melynek nyakbőrére magától szűkebbre vagy bővebbre szabható. Kiszállás nélkül, a feltalálónak kapható a követhető mintaszerint: Tartós jó chiffoné kemény, sima, vagy redős mellé frt 2.25 - 2.75 paha, batizs vagy pipót mellé frt 2.50 - 2.75

Azonkívül mérék szerint minden tetsző kivitelben készíthető. Magyartól kérjük a galér szimat megírni. Továbbá: Különlegesek francia és angol úri divatok, valamint bel- és külföldi katalógusok. Árjegyzékkel szívesen szolgálunk. Meg sem felejtő árú kiscseréket vagy kívánat: a pénzt visszajárjuk.

Vértes és Sebestyén

es. és kir. szab. főheremű-készítő Budapest, IV., Múzeum-körút 15. sz.

Vezérképviselő Ström & Fils-től Páris

Automobil-

börkabát K. 32.—, bőrnadrág K. 32.—, nadrágtakaró 45.—, Paraplui de Chanffeur K. 70.— stb. Rothberger Jakabcs. és kir. udvari szállító, Budapest, IV., Váci-utca 6. szám.

FŐVÁROSI ORFEUM

VI., Nagymező-utca 17.

Alkers

a víz alatt élő emberek

Sidi
fenomenális erőművész

Alfonso
mester-zsonglőrök

Cespi
nemzetközi énekesnő

Czinka Panna
cimbalom művésznő

és a többi elsőrangú különlegesség.

Az előadás 5 óraker kezdődik.

A télikerben reggel 5 óraker Vörös Elek cigányzenekara hangversenyez.

Pontos és legjobb

ÓRÁK

5 évi jótállás mellett.

Egyházi szent edények, keresztelő kannák, ékszer, evőeszközök

reszlelőzetre is.

Jarításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. — Árjegyzék 2000 rajzall ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN

művészi

Budapest, Erzsébet-körút 29. szám.

310,000 korona nyerhető!

1 darab 4%-os Tiszazegedi sorsjegyjárvány. Huzás okt. 1-én, főnyeremény 150,000 K., ára K. 8.

1 darab 3%-os Magy. Jelzősorsjegyjárvány. Huzás okt. 24-én, főnyeremény 100,000 K., ára K. 4-50.

1 darab Magyar Iparművészeti sorsjeggyel. Huzás dec. 28-án, főnyeremény 50,000 K., ára K. 1.

VV A három együttesen csak 12 koronát. VV Vidéki rendelésnél 50 fillér portó szükséges.

Mercurbank

és váltóüzlet r.t. Budapest, IV., Váci-utca 37. sz.

25%-kal olcsóbb, mint bárhol!

Butor

Elegáns és szigorúan szolidan kidolgozott szalon-, háló-, étkező-, úri- és leány-szoba-berendezések a legutolsó divatu fazonban állandóan a meglepő nagy választékban készen raktáron vannak. Szétküldés az ország minden részére jótállás mellett.

SZABÓ FERENC ÉS TÁRSA

mindennemű divatos lakásberendezések raktára, Budapest, Kerepesi-ut 12. szám. (Sip-utca sarján.)

(Kérjük a címre pontosan figyelni.)

Milliókat áldoz

a jótékony társadalom könyörületes szívét az emberi nyomorúság enyhítésére.

Az orvos

A jótékony társadalom könyörületes szívét fordul most az

Országos Orvos Szövetség

mely egy

SORSJÁTÉKOT

rendez nyugdíjalapja és segélyegylete javára, melynek huzása már október 10-én megtartatik.

Főnyeremény legkedvezőbb esetben **50.000** kor. ért.

1 nyeremény **40.000** " "

1 jutalomdíj **10.000** " "

és számos kisebb nyeremény.

Központi iroda: Budapest, IV., Váci-utca 17/7.

Egy sorsjegy ára csak 1 kor.

Sorsjegyek ezenkívül minden bankházban és dohánytözsdében kaphatók.

Viszontelárusítóknak árengedmény.

Segédkezet nyujt mindazoknak, kik nevelői, correpetitori, tanítói, vagy bármily nemű állást keresnek a „Budapesti Napló” naponta 100000-ekállal olvasott „apró hirdetései”

Elyengült férfier, impotentia, idegbetegségek, a fiatalok titkos bűnei a kicsapongásai egyedül csak a

Dr. BRUN-féle PERUIN-POR

(perui növényekből készítve)

Által gyógyíthatók biztosan, a mert csak egyedül alkalmas a nemző, a szülőknek mindenemű gyengeségek elhárítására, így férfiaknál a tehetetlenség, a nőknél a magtalanosság előállítására pótolhatatlan gyógyszer a nedv- és vérvizeteket által előidézett erőteljesen, a kicsapongások, öntetkezés és az éjjeli magömlések, a gyengeség, a tehetetlenség, továbbá mindennemű idegbántalmaknál u. m.: migréne, fejfájás, az are sápadtsága, álmatlanság, derékcsontfájás, hágerinc-fájdalom, méhszervgyulladás, tehetetlenség, a női bajok, gyengeségi állapotok stb.-nél. Mindennemű idegbetegségek a gyógyszerrel addig csomókéig ismeretes szer által sem gyógyíthatók oly biztosan és tökéletesen, mint a dr. BRUN-féle Peruin-por által. Ártalmatlanságáért kezeség vállalatik. E por által egyedül bírom a ezért kérem címen megjelöltem szent. 1 doboz ára pontos leírással együtt 3 koronát. Postamag rendelések utánvét mellett.

Kapható a készítőnél:

Mehlschmidt József gyógyszerésznél Győrött és a főraktárban Lux Mihály drogua-üzletben IV., Múzeum-körút 7.

A 19070. számú „Mérőszköz egyenletesen megterhelt forgó áramú rendszer számára” című, 1899. november 30-ról kelt magyar szabadalomra vevők vagy engedményesek kerestetnek.

Szíves ajánlatokat „W. K. 6167” jelleg alatt Mosso Rudolf, Bécs, I. Seilerstättle 2. továbbít.

Színházak heti műsora.

	Magy. kir. Opera.	Nemzeti színház	Vigszínház	Népszínház	Magyar színház
Csütörtök	Sába királynője	Halálcsönd	Lia Az igazgató ur Leánykérés	A cigányélet	A drótosót
Péntek	Varázsvuola	Két szék között a pad alatt	Leánykérés Herbelin papa	Masinka	A drótosót
Szombat	A Walkür	Két szék között a pad alatt	Dr. Nebántsvirág	Masinka	A drótosót
d. u. Vasárnap este	Berlichingeni Gótz	Egy szegény illu története Két szék között a pad alatt	Az igazgató ur Korbács Dr. Nebántsvirág	Ripp van Winklo Masinka	A drótosót

Olcsó butor.

25% engedménnyel adom el összes raktáron levő szállárd gyármanyu asztalos és kárpitos bútorkészletemet.

Nagy választék háló-, ebédlő-, szalon-, uriszoba, valamint minden a lakberendezéshez szükséges tárgyakban, a leggyorsabbtól a legdrágábbtól kivételg.

Dósa Kálmán

asztalos és kárpitos

Budapest, Kerepesi-ut 28. sz., félemelet.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Magyar Villamossági Részvénytársulat

Budapest, V., Váci-ut 72. szám.

T. C.

Vonatkozással előbbeni közleményünkre, van szerencsénk ujabban hozzánk érkezett bizonyítványokat is közölni a **váltakozó áramu motorokkal hajtott felvonók** (liftek) működéséről, melyeket az érdekelt közönség szives figyelmébe batorkodunk ajánlani.

1360.

A legmagasabb alapok csász. és kir. vezérigazgatósága azon alkalomból, hogy a legmagasabb családi alapoknak tulajdonát képező bérpalota Budapesten befejeztetett — a Magyar Villamossági Részvénytársulatnak a teljesített szállítások és munkálatok kifogástalan és szolid kiviteleért, nemkülönben pontosságért kiváló elismerését fejezi ki.

A Magyar Villamossági Részvénytársulat ugyanis a legmagasabb családi alapoknak Kigyó-tér 1. szám alatti bérpalotájában két darab eredetileg egyenáramu motorokkal való hajtásra berendezett Otis-féle személyfelvonót, a kábelhálózatához leendő kapcsolása céljából váltakozó áramu rendszerre alakított át, illetőleg Déri-féle szabadalmazott váltakozó áramu motorral szerelt fel.

Ezen átalakítás 1901. évi december 4-én lett koresztülvive és a két felvonó ezen időpont óta váltakozó áramu motorokkal tartatik üzemben.

Ugy az átalakítás, valamint a váltakozó áramu motorok működése minden tekintetben megfelelő.

A királyi Várépítés művezetősége.
Királyi vár, II. emelet.
(27. szám.)

Budapest, 1902. december 5-én.

Hozzánk intézett megkeresésére értesítjük, hogy a kir. várépület-csoportjában eddig 20 darab különböző személy- és teherfelvonó (lift) van üzemben. Ezen liftek hajtására váltakozó áramu motorok szolgálnak és készségesen elismerjük, hogy ezen berendezés üzeme eddig minden fennakadás nélkül és teljes megelégedésünkre történnik.

A királyi várépítés művezetősége:

Heinrich Müller
művezető igazgató.

Budapest, 1902. november 3.

Szivesen igazoljuk, hogy Nádor-utca 36. sz. palotánkban 1901. október 17-ike óta két darab Stieglér-féle olajfelvonó van üzemben, melyet váltakozó áramu Déri-féle motor hajt.

A felvonók ezen idő óta minden zavar nélkül megelégedésünkre működnek s kivánságukra szivesen elismerjük, hogy a váltakozó áramu motort a nálunk használt felvonó rendszer üzemben tartására alkalmasnak találtuk.

Tisztelettel

Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű részvénytársaság
Bló, s. k. Wittchen, s. k.

Esen nyilatkozatokból kiténik, hogy a váltakozó áramu motorok felvonók üzeméhez kitűnően megfelelnek és hogy kételyek, melyek esetleg ellenük felmerülhetnének, teljesen alaptalanok.

Kiváló tisztelettel

Magyar Villamossági Részvénytársulat

Budapest, V., Váci-ut 72. sz.

Budapest, 1903. április 10-én.

Kivánságára igazoljuk, hogy Budapest, József-tér 14. sz. alatti palotánkban alkalmazott egy-egy drb Wertheim-féle személy- és teherfelvonó hajtására két drb t. Cim által szállított váltakozó áramu motor van felállítva, melyek teljes megelégedésünkre működnek.

Készségesen kijelentjük, hogy a felvonók zajtalanul és nyugodtan járnak, üzemük kifogástalan és jutányos és bárkinek ajánlhatjuk a váltakozó áramu rendszer alkalmazását.

Teljes tisztelettel

Magyar általános takarékpénztár részvénytársaság
Frankl, s. a. Ruster, s. k.

Budapest, 1902. október 23-án.

Értesítjük Önöket, hogy a József-körút 56. sz. alatti házamban felszerelt személyfelhuzó, mely 1894. szeptember hó 28-tól kezdve az Önök központi telepébről szolgáltatóit váltakozó árammal hajtatik, teljes megelégedésünkre működik.

A felhuzó, valamint a váltakozó áramu motor mai napig úgy szerkezetének tartóssága, mint üzemének biztonsága és nyugodt járása tekintetében minden várakozásomnak megfelelt.

Schubert Ármín, s. k.

Becses kivánságuknak megfelelően készséggel igazolom, hogy a kereskedelmi és iparkamara épületében (V., Alkotmány-utca 12. sz.) 1900. évi október 23-ika óta egy Freissler-féle személy- és teherfelvonó van üzemben, mely az Önök központi telepébről táplált váltakozó áramu motor által tartatik működésben.

A felvonó — mely elég gyakran használtatik — nyugodtan és zavartalanul működik és annak üzemére nézve mindezeidig kifogások nem merültek fel.

A felvonó üzeme villamos áramfogyasztás tekintetében is kielégítő, amennyiben az igen jutányosnak bizonyult.

Budapesten, 1901. február hó 28-án.

Fritz Péter s. k., kamarai titkár.

Budapest, 1902. október 13.

Kivánságukra igazolom, hogy Damjanich-u. 16. sz. a házamban 1901. június 26-ika óta egy Wertheim-féle személyfelvonó van alkalmazásban, melyet az önk központi telepébről vitt váltakozó árammal egy Déri-féle váltakozó áramu motor tart működésben.

Ezen motornak működésével teljesen meg vagyok elégedve.

Üzeme kifogástalan s jutányos, ugy, hogy szivesen adok ezuton is a rendszerrel való megelégedésemnek, valamint annak is kifejezést, hogy a váltakozó áramu s házamban alkalmazott rendszert bárkinek is ajánlhatom.

Kitűnő tisztelettel

Weinreb Fülöp s. k., építész.

Budapest, 1902. szeptember 29.

Kivánságukra igazoljuk, hogy Budapesten, I. Gellért-tér 3. sz. házamban alkalmazott Wertheim-féle személyfelvonó hajtására egy t. Cim által szállított váltakozó áramu motor van felállítva, mely teljes megelégedésünkre működik.

Az eszközölt mérések azt eredményezték, hogy a tényleges áramfogyasztás a garantált fogyasztáson lényegesen alul maradt és még hozzá-fűzzük, hogy a motor nyugodtan jár.

Ily körülmények között szivesen kinyilatkoztatjuk, hogy a váltakozó áramu motoroknak felvonók hajtására való alkalmazását ugy a kifogástalan működés, valamint a gazdaságos üzem szempontjából bárkinek is ajánlhatjuk.

Kitűnő tisztelettel

Wellisch Sándor és Gyula s. k., műépítések.

Budapest, 1903. június hó 15-én.

Vonatkozással mult évi szeptember hó 29-én kelt levelünkre, van szerencsénk értesíteni, hogy időközben a Podmaniczky-utca 75. számú bérházamban szintén egy Déri-féle váltakozó áramu motor által hajtott személyvonó került üzembe, melynek működésénél ugyanazon kielégítő tapasztalatokat szereztük, mint a Gellért-téri házamban felállított felvonóval.

Teljes tisztelettel

Wellisch Sándor és Gyula s. k., műépítések.

